

türkonfed TÜRK GİRİŞİM VE
İŞ DÜNYASI
KONFEDERASYONU
TURKISH ENTERPRISE
AND BUSINESS
CONFEDERATION

**İÇASİFED ÜYESİ SİAD'IN BULUNDUĞU
İLLER – ANKARA, KARAMAN, KAYSERİ, KONYA,
NEVŞEHİR, SİVAS- KAPSAMINDA
"KARŞILAŞTIRMALI SEKTÖR ANALİZİ-
SORUNLARIN VE GÖRELİ ÜSTÜNLÜKLERİN
TESPİTİ ARAŞTIRMASI" ve**

BAŞKANLAR KONSEYİ BİLDİRİSİ

KARAR DANIŞMANLIK LTD., EYLÜL 2005

EK

İÇ ANADOLU SANAYİCİ VE İŞADAMLARI FEDERASYONU ÜYESİ SİAD'LARIN BULUNDUĞU İLLER KAPSAMINDA SEKTÖR ANALİZİ ve SORUNLARIN TESPİTİ ÇALIŞMASI

İÇASİFED ÜYESİ SİAD'LARIN BULUNDUĞU İLLER ÇERÇEVESİNDE, BÖLGE İÇİN
GELECEK 10 YILDA ÖNDE OLACAK SEKTÖRLERİ VE SANAYİNİN-SANAYİCİNİN
SORUNLARI TESPİT ETMEK ÜZERE GÖRÜŞLERİNİZE SUNULAN BU ANKET
HAZIRLANMIŞTIR.

22-23 EYLÜL 2005 TARİHLERİNDE ANKARA'DA OSTİM SİAD'IN EVSAHİPLİĞİNDE
YAPILACAK BAŞKANLAR KONSEYİ'NDE SİZ SANAYİCİ VE İŞADAMLARININ
ORTAK GÖRÜŞÜ OLARAK KAMUOYUNA AÇIKLANACAK BİLDİRİ METNİNİN
İÇERİĞİ BU ÇALIŞMANIN SONUCUNDAN ÇIKACAK ÖNCELİKLERE GÖRE
OLUŞTURULACAKTIR. BU NEDENLE, SAYFA 3 VE 4'DE YERALAN 3 ADET
SORUNUN SAYFA 2'DEKİ TANIMLAR DA OKUNARAK ÇOK DİKKATLİ BİR ŞEKİLDE
YANITLANMASI ÇOK ÖNEMLİDİR.

ANKETİN EN GEÇ 15 AĞUSTOS 2005 GÜNÜ BAĞLI BULUNDUĞUNUZ SİAD'A YA DA
DOĞRUDAN OSTİMSİAD'A TESLİM EDİLMESİ GEREKMEKTEDİR.
GÖSTERECEĞİNİZ DİKKATE TEŞEKKÜR EDERİZ.

ANKETİ DOLDURAN KİŞİ İLE İLGİLİ BİLGİLER (Uygun olanı işaretleyiniz)

Yaşı	18-25 ☐	26-35 ☐	36-45 ☐	46-59 ☐	60 ve üstü ☐
Eğitimi	İlkokul ☐	Ortaokul ☐	Lise ☐	Üniversite ☐	Y.Lisans ve üstü ☐
İşteki Pozisyonu	İş sahibi ☐	Yön. Kur. Bşk. ☐	Yön. Kur. Üyesi ☐	Yönetici ☐	
Yönetimindeki kişi Sayısı	25'den az ☐	25-150 ☐	151-500 ☐	500'den fazla ☐	

Bağlı bulunduğu SİAD (Açık adı ile Yazınız)

.....

NO	SEKTÖRLER
1	BAYINDIRLIK
2	BİLİŞİM HİZMETLERİ
3	DOKUMA, GİYİM EŞYASI, DERİ
4	ENERJİ
5	GIDA VE İÇKİ
6	KİMYA, PLASTİK, İLAÇ
7	MADENCİLİK VE TAŞOCAKÇILIĞI
8	MAKİNA İMALAT SANAYİİ
9	METAL ANA SANAYİİ
10	ORMAN ÜRÜNLERİ VE MOBİLYA
11	TARIM, BALIKÇILIK VE HAYVANCILIK
12	TAŞ VE TOPRAĞA DAYALI SANAYİ
13	TİCARET VE FİNANSMAN
14	TURİZM
15	ULAŞTIRMA

TABLO 1

SEKTÖRLERİN TANIMLARI

1	BAYINDIRLIK	KONUT, SİNAİ YAPILAR, YOL, KÖPRÜ, DEMİR YOLU
2	BİLİŞİM HİZMETLERİ	HER TÜRLÜ BİŞİM HİZMETLERİ
3	DOKUMA, GİYİM EŞYASI, DERİ	AYAKKABI, DERİ GİYİM, DÖŞEMELİK, HALICILIK, KONFEKSİYON
4	ENERJİ	ALTERNATİF VE YENİLENEBİLİR (BİOENERJİ, JEOTERMAL, RÜZGAR, GÜNEŞ vb), DOĞAL GAZ, HİDROJEN, HİDROLİK
5	GIDA VE İÇKİ	BİRACILIK VE MALT, DONDURULMUŞ GIDA, KURUTULMUŞ MEYVE, KONSANTRELER, SÜTÇÜLÜK, ŞARAPÇILIK, UN VE UNLU MAMULLER
6	KİMYA, PLASTİK, İLAÇ	BOYA, GERİ KAZANIM SİSTEMLERİ, İLAÇ, OYUNCAK SANAYİ, PLASTİK KALIP, ZİRAİ İLAÇLAR
7	MADENCİLİK VE TAŞOCAKÇILIĞI	ANDAZİT, MERMER, GRANİT, AGREGA, ALÇI TAŞI, BENTONİT, BOR, TRONA, BARİT VE KALSİT, TUZ, DEMİR, ALÜMİNYUM, KURŞUN VE ÇİNKO
8	MAKİNA İMALAT SANAYİİ	CNC TEZGAHLARI, HAFİF UÇAKLAR VE GÜDÜMLÜ ROKETLER, İNŞAAT MAKİNALARI, OTOMOTİV VE YAN SANAYİİ (SICAK ŞEKİLLENDİRME DAHİL), TEKSTİL MAKİNALARI, ZİRAAT ALETLERİ
9	METAL ANA SANAYİİ	ÇELİK YAPI ELEMANLARI, DÖKÜMCÜLÜK, KALIPÇILIK, METAL İŞLEME (DİŞLİLER DAHİL), SİLAH VE MÜHİMMAT
10	ORMAN ÜRÜNLERİ VE MOBİLYA	AMBALAJ, DOĞRAMA, MOBİLYA
11	TARIM, BALIKÇILIK VE HAYVANCILIK	AĞAÇLANDIRMA, ARICILIK, BAĞCILIK, BAKLİYAT, KÜLTÜR BALIKÇILIĞI, KÜLTÜR MANTARI, MOBİLYALIK AĞAÇ, ORGANİK TARIM, ORGANİZE HAYVANCIK, PANCAR, YAĞMURLAMA SİSTEMLERİ, SÜT, TAHİL, TAZE SEBZE VE MEYVE, TOHUM ISLAHI
12	TAŞ VE TOPRAĞA DAYALI SANAYİ	BRİKET, ÇİMENTO, KIRMA TAŞ, LÜLE TAŞI, MICIR, MOZAIK, SERAMİK, TUĞLA VE KİREMİT
13	TİCARET VE FİNANSMAN	BANKACILIK, E-TİCARET, FACTORING, LEASING, FİKRİ MÜLKİYET VE PATENTLER, FUARLAR, RİSK SERMAYESİ
14	TURİZM	KÜLTÜR-SAĞLIK-SPOR TURİZMİ, OTELCİLİK, TANITIM
15	ULAŞTIRMA	E-HABERLEŞME, HAVA YOLU, LOKAL HABERLEŞME, NAKLİYE, TOPLU TAŞIMACILIK

SORU 1 : AŞAĞIDAKİ İLLERİN HERBİRİ İÇİN, "GELECEK 10 YIL SONUNDA, ÖNDE OLACAĞINI DÜŞÜNDÜĞÜNÜZ" DÖRT (4) ADET SEKTÖRÜ TABLO 1'DEKİ SEKTÖR NUMARALARINI KULLANARAK her ilin hizasındaki kutucuklara yazınız.

ANKARA				
KARAMAN				
KAYSERİ				
KONYA				
NEVŞEHİR				
SİVAS				

SORU 2 : AŞAĞIDAKİ HER BİR SEKTÖRLE "EN ÇOK İLİŞKİLİ" olduğunu düşündüğünüz DÖRT (4) ADET SEKTÖRÜ TABLO 1' DEKİ SEKTÖR NUMARALARINI KULLANARAK her sektörün hizasındaki kutucuklara yazınız.

1	BAYINDIRLIK				
2	BİLİŞİM HİZMETLERİ				
3	DOKUMA, GİYİM EŞYASI, DERİ				
4	ENERJİ				
5	GIDA VE İÇKİ				
6	KİMYA, PLASTİK, İLAÇ				
7	MADENCİLİK VE TAŞOCAKÇILIĞI				
8	MAKİNA İMALAT SANAYİİ				
9	METAL ANA SANAYİİ				
10	ORMAN ÜRÜNLERİ VE MOBİLYA				
11	TARIM, BALIKÇILIK, HAYVANCILIK				
12	TAŞ VE TOPRAĞA DAYALI SANAYİ				
13	TİCARET VE FİNANSMAN				
14	TURİZM				
15	ULAŞTIRMA				

NO	SORUNLAR
1	AR-GE HARCAMALARININ YETERSİZLİĞİ
2	BÜROKRATİK ENGELLER
3	ÇEVRE TEKNOLOJİLERİ (ARITMA TESİSLERİ DAHİL)
4	DEMİRYOLU ULAŞIMININ YETERSİZLİĞİ
5	GELİR DAĞILIMININ DÜZENSİZLİĞİ
6	İŞÇİ MAHKEMELERİ
7	İTHALAT İHRACAT DENGESİZLİĞİ
8	KAYIT DIŞILIK
9	MARKA VE PATENT EKSİKLİĞİ
10	NİTELİKLİ ARA ELEMAN EKSİKLİĞİ
11	OSB'LERDEKİ ARSA FİYATLARININ YÜKSEKLİĞİ
12	SİGORTA VE VERGİ YÜKLERİ
13	TEKNOLOJİK BİRİKİMSİZLİK
14	YETERSİZ UNİVERSİTE SANAYİ İŞBİRLİĞİ
15	YÜKSEK TEMEL GİRDİ (ENERJİ, PARA, YAZILIM VB.) MALİYETLERİ

TABLO 2

SORU 3 : AŞAĞIDAKİ HER BİR SEKTÖRLE “*EN ÇOK İLİŞKİLİ*” olduğunu düşündüğünüz DÖRT (4) ADET SORUNU TABLO 2’DEKİ SORUN NUMARALARINI KULLANARAK her sektörün hizasındaki kutucuklara yazınız.

1	BAYINDIRLIK				
2	BİLİŞİM HİZMETLERİ				
3	DOKUMA, GİYİM EŞYASI, DERİ				
4	ENERJİ				
5	GIDA VE İÇKİ				
6	KİMYA, PLASTİK, İLAÇ				
7	MADENCİLİK VE TAŞOCAKÇILIĞI				
8	MAKİNA İMALAT SANAYİİ				
9	METAL ANA SANAYİİ				
10	ORMAN ÜRÜNLERİ VE MOBİLYA				
11	TARIM, BALIKÇILIK, HAYVANCILIK				
12	TAŞ VE TOPRAĞA DAYALI SANAYİ				
13	TİCARET VE FİNANSMAN				
14	TURİZM				
15	ULAŞTIRMA				

4. BAŞKANLAR KONSEYİ

4.1. STRATEJİK OLARAK ÖNEMLİ OLAN SEKTÖRLER VE GELECEK 10 YILDA KARŞILAŞILACAK SORUNLAR

Başkanlar Konseyi Bildiri Metni Hazırlık çalışmalarına katılan SİAD temsilcileri 4 odak gruba ayrıldılar ve Tablo 58'de listelenen 15 adet sektörden gelecek 10 yılda İÇASİFED üyesi SİAD'ların bulunduğu bölge için önemli olarak algıladıkları sekiz adet sektörü belirlediler. Daha sonra belirledikleri her bir sektör için gelecek on yıllık süre içinde güncelliklerini koruyacak ya da on yıllık süre sonunda gündeme gelebilecek altı adet sorunu da Tablo 59'da listelenen sorunlar arasından belirlediler. Söz konusu çalışmanın sonuçları Tablo 60'da verilmiştir.

Tablo 58. Sektörler Listesi

SEKTÖR 1	BAYINDIRLIK
SEKTÖR 2	BİLİŞİM HİZMETLERİ
SEKTÖR 3	DOKUMA, GİYİM EŞYASI, DERİ
SEKTÖR 4	ENERJİ
SEKTÖR 5	GIDA VE İÇKİ
SEKTÖR 6	KİMYA, PLASTİK, İLAÇ
SEKTÖR 7	MADENCİLİK VE TAŞOCAKÇILIĞI
SEKTÖR 8	MAKİNA İMALAT SANAYİİ
SEKTÖR 9	MAKİNA İMALAT SANAYİİ
SEKTÖR 10	ORMAN ÜRÜNLERİ VE MOBİLYA
SEKTÖR 11	TARIM, BALIKÇILIK VE HAYVANCILIK
SEKTÖR 12	TAŞ VE TOPRAĞA DAYALI SANAYİ
SEKTÖR 13	TİCARET VE FİNANSMAN
SEKTÖR 14	TURİZM
SEKTÖR 15	ULAŞTIRMA

İÇASİFED Üyesi İller Kapsamında "Karşılaştırmalı Sektör Analizi - Sorunların ve Göreli Üstünlüklerin Tespiti Araştırması ve Başkanlar Konseyi Bildiri Metni, Eylül'05

Tablo 59. Sorunlar Listesi

SORUN01	AR-GE HARCAMALARININ YETERSİZLİĞİ
SORUN02	BÜROKRATİK ENGELLER
SORUN03	ÇEVRE TEKNOLOJİLERİ (ARITMA TESİSLERİ DAHİL)
SORUN04	DEMİRYOLU ULAŞIMININ YETERSİZLİĞİ
SORUN05	GELİR DAĞILIMININ DÜZENSİZLİĞİ
SORUN06	İŞÇİ MAHKEMELERİ
SORUN07	İTHALAT İHRACAT DENGESİZLİĞİ
SORUN08	KAYIT DIŞILIK
SORUN09	MARKA VE PATENT EKSİKLİĞİ
SORUN10	NİTELİKLİ ARA ELEMAN EKSİKLİĞİ
SORUN11	OSB'LERDEKİ ARSA FİYATLARININ YÜKSEKLİĞİ
SORUN12	SİGORTA VE VERGİ YÜKLERİ
SORUN13	TEKNOLOJİK BİRİKİMSİZLİK
SORUN14	YETERSİZ UNİVERSİTE SANAYİ İŞBİRLİĞİ
SORUN15	YÜKSEK TEMEL GİRDİ (ENERJİ, PARA, YAZILIM VB.) MALİYETLERİ

Tablo 60. Odak Grup Çalışması Sonuçları-Önemli Sektörler ve Güncelliğini Koruyacak Sorunlar

ODAK GRUP 1					ODAK GRUP 2				
SEKTÖR #	SORUN #				SEKTÖR #	SORUN #			
1	2	3	4	8	1	2	3	5	10
2	1	7	9	10	2	1	9	10	12
4	1	2	10	13	4	1	2	3	13
5	1	2	5	7	5	1	2	3	5
8	1	2	10	11	8	1	6	8	9
9	1	10	11	12	9	1	2	7	10
13	2	5	8	9	13	1	2	5	7
15	2	4	8	12	15	2	4	5	8

Şekil 44 incelendiğinde;

Birincil Stratejik önemde;

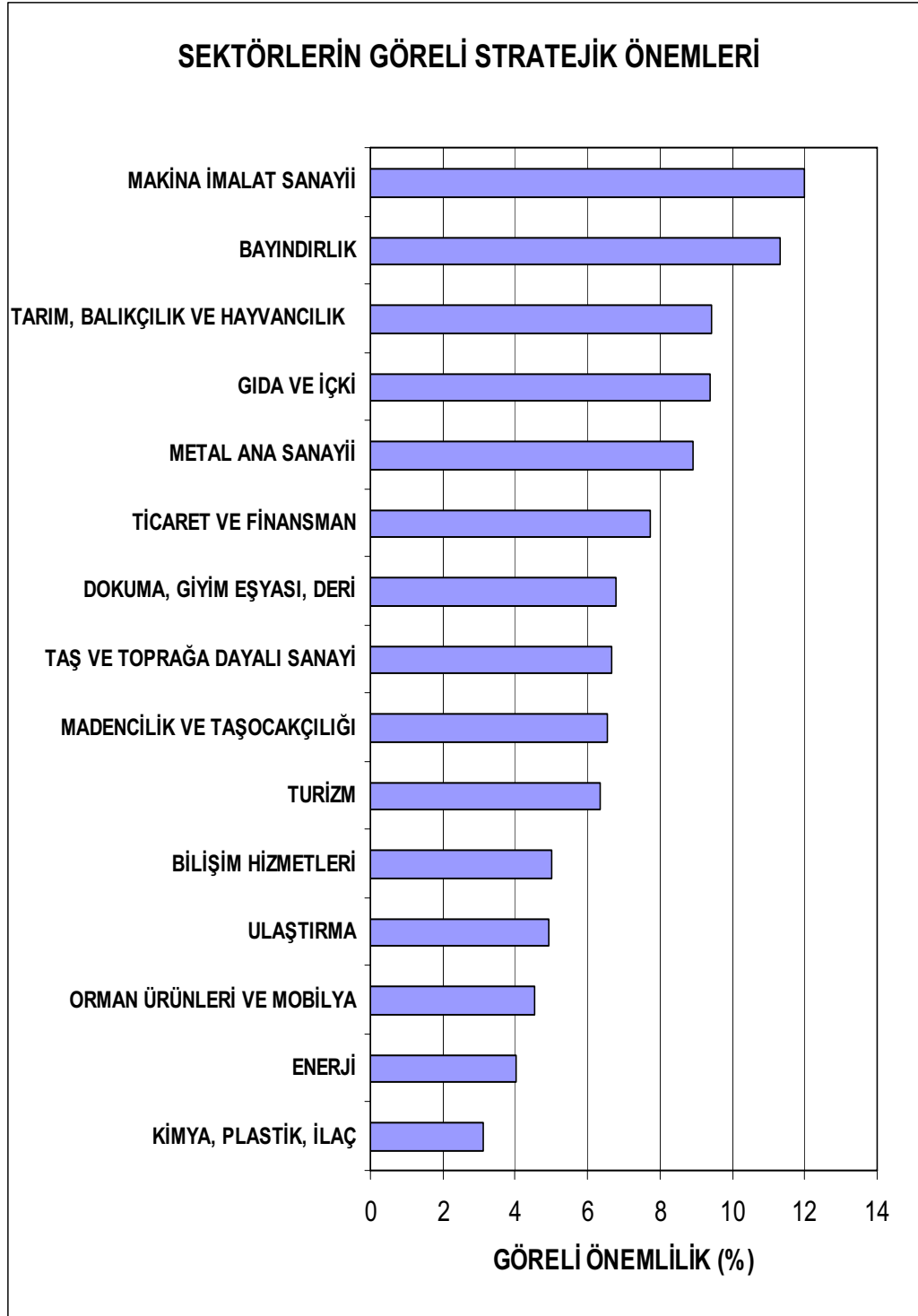
- SEKTÖR 01: BAYINDIRLIK
- SEKTÖR 05: GIDA ve İÇKİ
- SEKTÖR 08: TURİZM MAKİNA İMALAT SANAYİİ
- SEKTÖR 09: MAKİNA İMALAT SANAYİİ

İkincil Stratejik önemde;

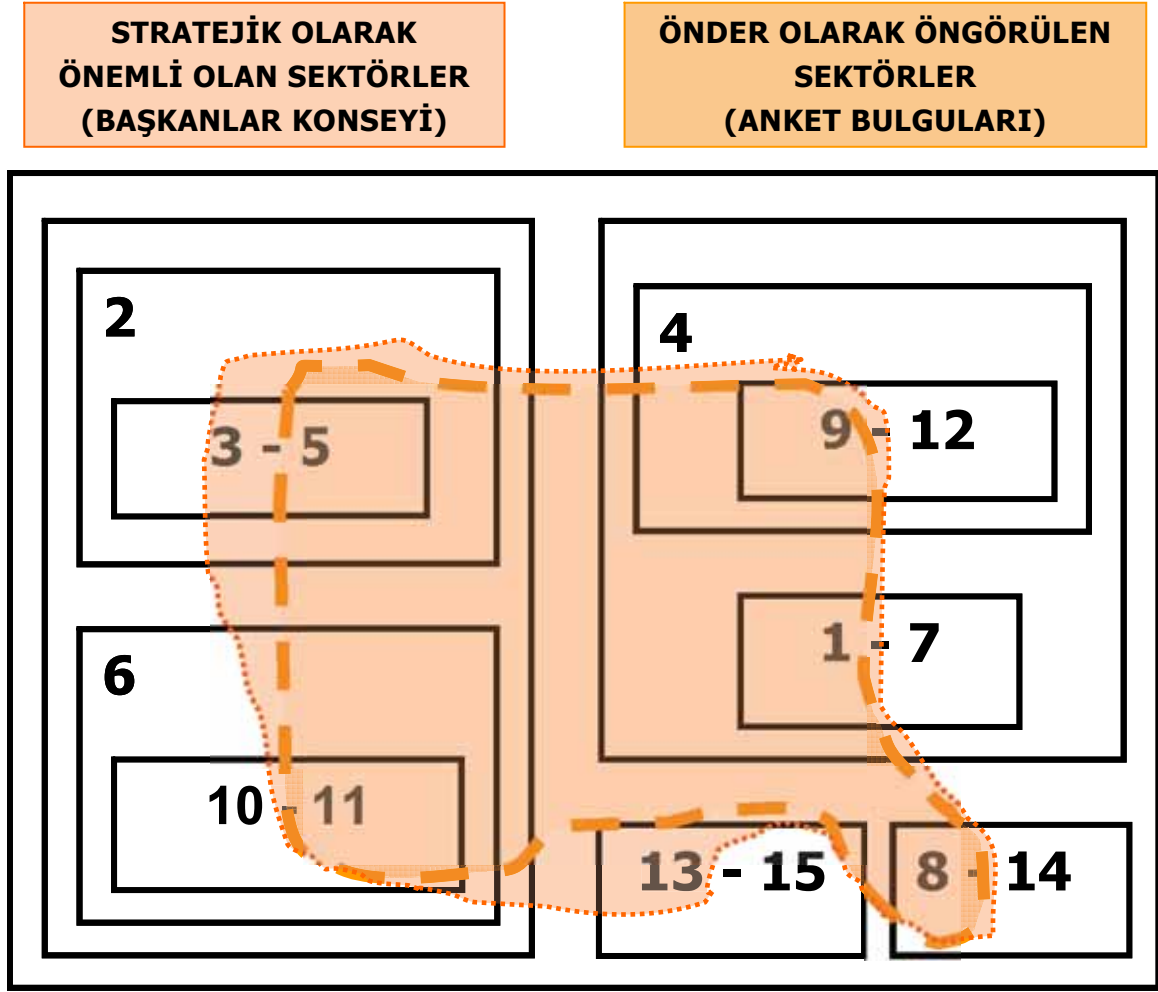
- SEKTÖR 03: DOKUMA, GİYİM EŞYASI, DERİ
- SEKTÖR 11: TARIM, BALIKÇILIK VE HAYVANCILIK
- SEKTÖR 13: TİCARET VE FİNANSMAN

sektörlerinin stratejik olarak öne çıktığı görülmektedir.

Sektörlerin toplu halde göreli stratejik önemlilikleri ise Şekil 45'de gösterilmiştir. Stratejik olarak önemli olarak öne çıkan sektörler ile, daha önce tanımlanmış olan sektör kümeleri (Şekil.16), Şekil 46'da gösterildiği gibi karşılaştırıldığında, önder sektörler olarak görülen sektörlere ek olarak "SEKTÖR 03: DOKUMA, GİYİM EŞYASI, DERİ" ve "SEKTÖR 13: TİCARET VE FİNANSMAN" sektörlerinin de stratejik olarak geleceği tanımlamada bölge için önemli oldukları gündeme getirilmiştir. Böylece, anket sonuçları yorumlanırken "iller bazında genel olarak stratejiler gerekli altyapıları oluşturma/geliştirme olarak belirlenirken, bölge geneli için daha proaktif bir yaklaşım göstermişlerdir" şeklinde ifade edilmiş bulunan yorum, başkanlar konseyinde elde edilen sonuçlarla da doğrulanmıştır.

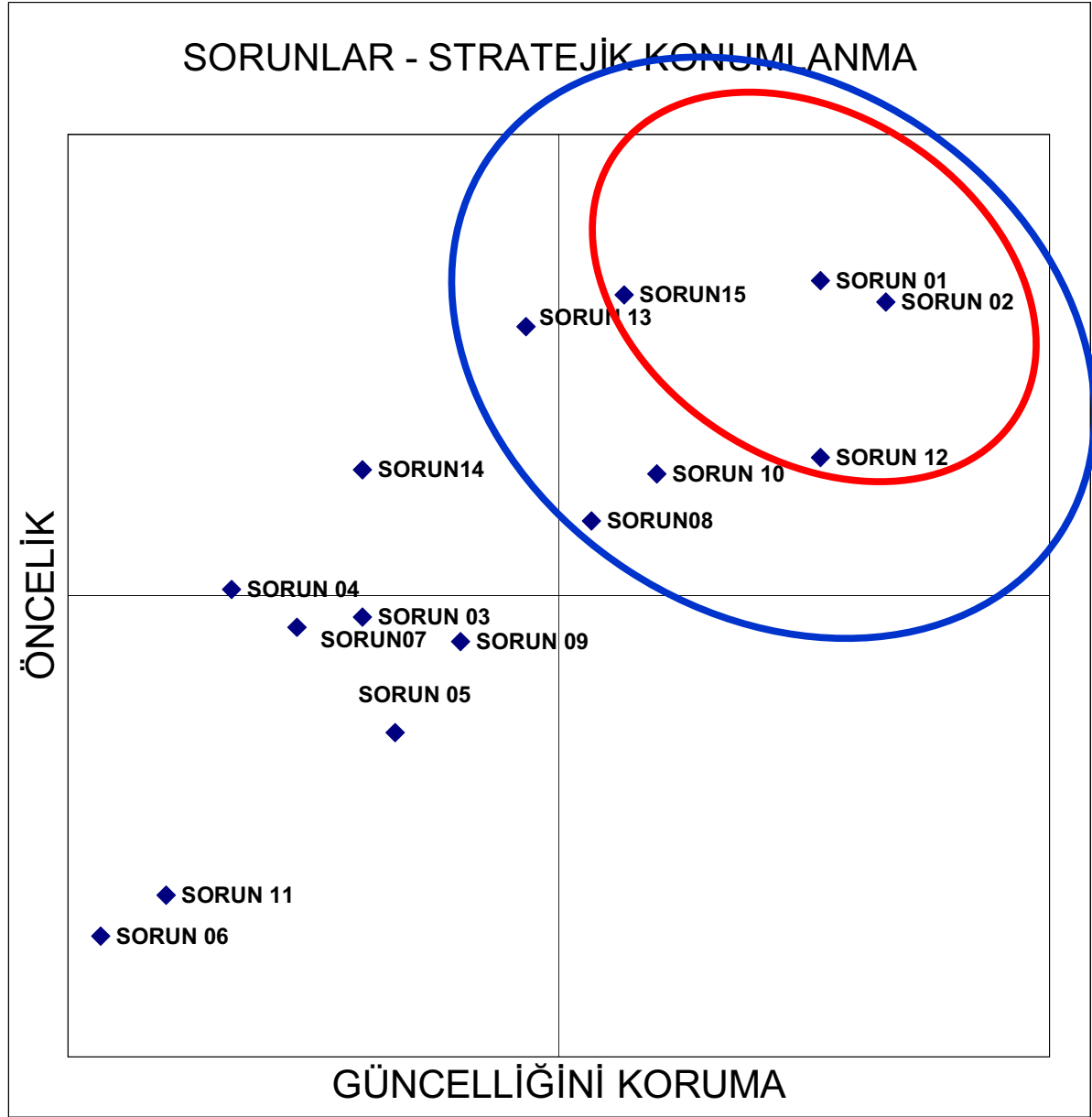
Şekil 45. Sektörlerin Görelî Stratejik Önem Sıralaması

Şekil 46. Stratejik Olarak Önemli Bulunan Sektörler ve Bölgesel Sektörel Kümelerin Karşılaştırılması

4.1.2. ÖNLEM ALINMASI GEREKEN STRATEJİK ÖNEMLİ SORUNLAR

Stratejik sorunlar ifadesi, sektörlerle ilişkin olarak öngörülen geleceğin gerçekleşebilmesi için, çözümlenmesi gerekli sorunlar olarak değerlendirilmelidir. Tablo 46'da özetlenen Odak Grup çalışması çıktıları sorunlara atfedilen önemleri de göstermektedir. Sözkonusu bulgular ile Bölüm 2'de tanıtılan ve sorunlara verilen önceliklerin ortaya çıkarıldığı anket çalışması bulguları kullanılarak elde edilen "sorunların stratejik konumlandırılmaları" Şekil 47'de gösterilmiştir.

Şekil 47. Sorunların Stratejik Konumlanması

Şekil.47 incelendiğinde,

- AR-GE HARCAMALARININ YETERSİZLİĞİ (01),
- BÜROKRATİK ENGELLER (02),
- SİGORTA VE VERGİ YÜKLERİ (12),
- YÜKSEK TEMEL GİRDİ (ENERJİ, PARA, YAZILIM VB.) MALİYETLERİ (15)'den

oluşan dört adet sorunun görelî olarak diğer sorunlardan oldukça baskın bir stratejik önemlilik göstererek birincil stratejik önemde konumlandıkları gözlenmektedir. Bunlara ek olarak

- KAYIT DIŞILIK (08),
- NİTELİKLİ ARA ELEMAN EKSİKLİĞİ (10),

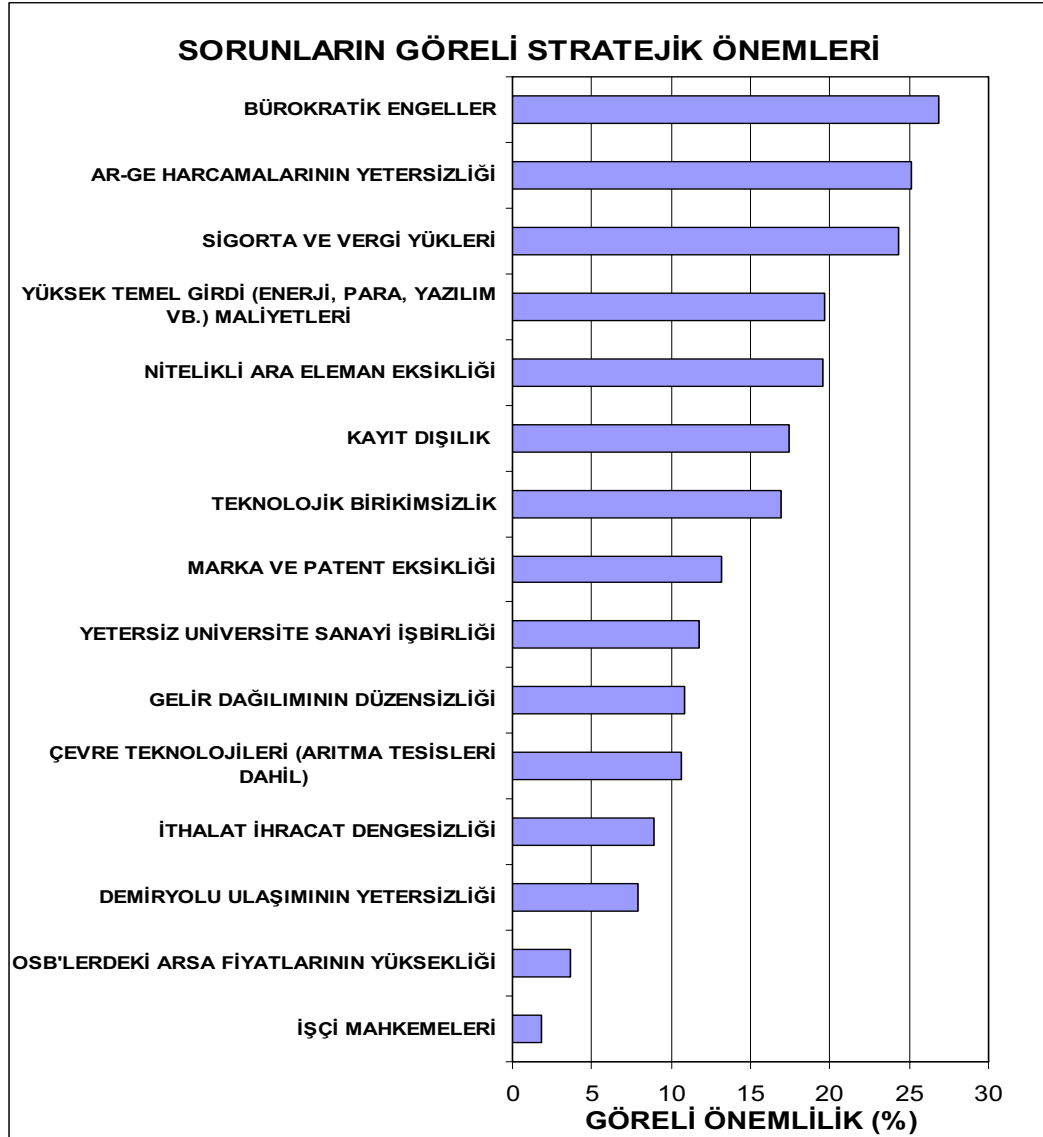
İÇASİFED Üyesi İller Kapsamında "Karşılaştırmalı Sektör Analizi - Sorunların ve Görelî Üstünlüklerin Tespiti Araştırması ve Başkanlar Konseyi Bildiri Metni, Eylül'05

➤ **TEKNOLOJİK BİRİKİMSİZLİK (13)**

İkincil stratejik önemde sorunlar kümesini oluşturmaktadır.

Birincil ve ikincil stratejik önemdeki sorunlar birlikte düşünüldüğünde, bir yandan insan ve bilgi kaynaklarının iyileştirilmesi ve etkin kullanımının, ar-ge'ye yapılacak yatırımla teknolojik yeniliklere yol açılmasının ve öte yandan da finansman mekanizmalarının verimli ve etkin kullanımının gerekliliğini vurgulamaktadır.

Sorunların toplu halde görelî stratejik önemlilikleri ise Şekil.48'de gösterilmiştir.

Şekil 48. Sorunların Görelî Stratejik Önemleri Sıralaması

4.1.3. ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Başkanlar Konseyine katılan sanayici ve işadamları, stratejik olarak önemli gördükleri 8 adet sektör ve öngörülen geleceğe giden yolda karşılaşılabilecek stratejik olarak önemli 6 adet sorunu gözönünde bulundurarak çözüm önerileri geliştirdiler. Söz konusu çözüm önerileri aşağıda Tablo.61'de toplu halde sunulmaktadır. Öneriler içerikleri yanı sıra, bir nevi yol haritası da sayılabilecek şekilde sorumluları ve zamanlaması ile birlikte oluşturulmuştur.

Tablo 61. Çözüm Önerileri

ÇÖZÜMLE İLİŞKİLİ SEKTÖR	ÇÖZÜM ÖNERİLERİ		
	NE YAPILMALI ??	KİMLER YAPMALI ?	NE ZAMAN BİTMELİ ? Kısa Vade (≈1yıl) Orta Vade (≈5 yıl) Uzun Vade (≈10 yıl)
SORUN- 01: AR-GE HARCAMALARININ YETERSİZLİĞİ			
05: GIDA VE İÇKİ 08: MAKİNA İMALAT SANAYİ 013: TİCARET VE FİNANSMAN	Rekabet için Ar-Ge'nin gerekliliğinin inandırılıp yönetici ve sanayicilerin eğitilmesi, eğitilen sektör sahibinin ve kamunun kaynak yaratmasının sağlanması, bunun doğru ve verimli kullanılması için koordinasyonun sağlanması	Üniversiteler STK, işadamları dernekleri TÜBİTAK İGEME	Kısa vade
08: MAKİNA İMALAT SANAYİ 05: GIDA VE İÇKİ 01: BAYINDIRLIK 09: METAL ANA SANAYİ	Patent konusu ciddiye alınmalı ,alınan patentlerin işlevselliği sağlanmalı, yüksek teknoloji gereken sektörlerde devletin sınırlaması kalkmalı, Ar-Ge eğitim harcamaları vergiden muaf tutulmalı, Ar-Ge çalışmalarında KOBİ'lere devlet desteği sağlanmalı	STK'lar Devlet	Kısa vade
08: MAKİNA İMALAT SANAYİ	Teknoloji birikimini arttırmak üzere Ar-Ge yatırımları desteklenmeli	Kamu Özel sektör Bölgesel Kalkınma Ajansı	Uzun vade sürekli ve artarak
02: BİLİŞİM HİZMETLERİ 08: MAKİNA İMALAT SANAYİ 13: TİCARET VE FİNANSMAN	Yüksek temel girdilerin sebep olduğu pahalı imalatın önüne geçilmesi için nitelikli ara elemanları ile verimli ve rantabl üretim sağlanmalı. Eğitim sistemi rehabilite edilmeli ve özendirilmeli, okul-sanayici işbirliği koordinasyonu sağlanmalı	DPT (planlama ve envanter yapmalı) Milli Eğitim Bakanlığı YÖK SİAD	Kısa vade
01: BAYINDIRLIK 08: MAKİNA İMALAT SANAYİ 09: METAL ANA SANAYİ	KOSGEB gibi kurumlarla dialog halinde olup projeler oluşturulmalı, AB hibe fonlarından yararlanmalı, Ar-Ge harcamalarının tamamının gider kaydedilmesi sağlanmalı	STK ve meslek odaları desteği ile vergi için Maliye Bakanlığı desteği	Kısa vade

İÇASİFED Üyesi İller Kapsamında "Karşılaştırmalı Sektör Analizi - Sorunların ve Göreli Üstünlüklerin Tespiti Araştırması ve Başkanlar Konseyi Bildiri Metni, Eylül'05

SORUN- 12: SİGORTA VE VERGİ YÜKLERİ			
03: DOKUMA, GİYİM EŞYASI, DERİ 05: GIDA VE İÇKİ 09: METAL ANA SANAYİ	Dünya ile rekabet edebilecek bir ortamın sağlanması acil bir görev olup kayıtdışılığın da önüne geçilip üretmeden pay alma egemenliğine son verilmeli	Kamu Maliyesi STKlar Yerel insiyatif	Kısa vade
01: BAYINDIRLIK 08: MAKİNA İMALAT SANAYİ 05: GIDA VE İÇKİ 09: METAL ANA SANAYİ AVCILIK	SSK işe giriş ve bildirimlerinde süre verilmeli, SSK'da taban ve tavan primleri gerçek değerlere çekilmeli, vergi yükü azaltılarak global pazarda rekabet edilebilir koşullar hazırlanmalı	Çalışma ve Maliye Bakanlığı	Kısa vade
01: BAYINDIRLIK 08: MAKİNA İMALAT SANAYİ 05: GIDA VE İÇKİ 09: METAL ANA SANAYİ	KDV %18' den % 8'e inmeli, kurumlar vergisi %25'e inmeli, işçi ile ilgili olarak sigorta + vergi yükü %35'i geçmemeli, teşviklerin getirmiş olduğu vergi muafiyeti kaldırılıp, bu imkan herkese eşit yansıtılmalı, devlet tarafından sağlık hizmetleri eşit sağlanmalı		Kısa vade
03: DOKUMA, GİYİM EŞYASI, DERİ 05: GIDA VE İÇKİ 14: TURİZM	Kayıtdışı ekonomiyi minimize etmek için kamunun maliyetleri olan vergi ve sigorta birimleri düşürülmeli	Kamu	Orta vade 5 yıl
SORUN- 02: BÜROKRATİK ENGELLER			
01: BAYINDIRLIK 08: MAKİNA İMALAT SANAYİ 05: GIDA VE İÇKİ 09: METAL ANA SANAYİ	Demokratik yapı gelişmeli, devlet kurumları arası bilgi paylaşımı artırılmalı, devlet + STK işbirliği artmalı, rüşvet önlenmeli, adama göre görev değil göreve uygun adam atanmalı, hukukun işlevselliği sağlanmalı, devletin hantallığı kalkmalı, kontrol etkinliği artmalı		Kısa vade
03: DOKUMA, GİYİM EŞYASI, DERİ	Avrupa birliğine katılım sürecinde bürokratik engellerin azalacağı beklenmekle beraber orta vadede ağırlığını koruyacağından, bürokraside verimliliği artırmak için performans sistemi yaygınlaştırılmalıdır	Kamu	Orta vade 5 yıl
01: BAYINDIRLIK 08: MAKİNA İMALAT SANAYİ 09: METAL ANA SANAYİ	Mevzuat sadeleştirilerek standart haline getirilmeli, merkezi yönetiminin elinde bulunan yetkiler meslek kuruluşlarına devredilmeli, bu devletin bütün uygulamalarında hayata geçirilmeli	STK ve meslek odaları	Kısa ve orta vade
01: BAYINDIRLIK 08: MAKİNA İMALAT SANAYİ 13: TİCARET VE	Merkeziyetçilikten yerelliğe gidilmeli, atanmışlar seçilmişlerin önünde engel olmamalı, kirlenmişliğin önüne geçilmesi için ilk adım vatandaş tarafından atılmalı, temiz insan, temiz seçim	Hükümet, STK ve meslek odaları	Kısa vade

İÇASİFED Üyesi İller Kapsamında "Karşılaştırmalı Sektör Analizi - Sorunların ve Göreli Üstünlüklerin Tespiti Araştırması ve Başkanlar Konseyi Bildiri Metni, Eylül'05

FİNANSMAN			
SORUN- 08: KAYIT DIŞILIK			
03: DOKUMA, GİYİM EŞYASI, DERİ 05: GIDA VE İÇKİ 13: TİCARET VE FİNANSMAN	Rekabetçi ortam sağlanmalı, işletmeleri kayıt altına almak için çok ciddi önlemler alınmalı, yüksek girdi maliyetleri ve istihdam üzerindeki vergi yüklerini azaltmalı, bu işvereni kayıt dışına çıkarmayacak düzeyde olmalı	Önce müteşebbis Kamu maaliyesi STK	Kısa vade
SORUN- 15: YÜKSEK TEMEL GİRDİ (ENERJİ, PARA, YAZILIM VB.) MALİYETLERİ			
08: MAKİNA İMALAT SANAYİ 05: GIDA VE İÇKİ 01: BAYINDIRLIK 09: METAL ANA SANAYİ	Enerji girdilerinin maliyeti AB ülkeleri seviyesine çekilerek rekabet imkanı sağlanmalı bunun için vergilerde revizyon yapılmalı ve kaçakçılık önlenmeli	Maliye Bakanlığı İçişleri Bakanlığı	Kısa vade
08: MAKİNA İMALAT SANAYİ 05: GIDA VE İÇKİ 01: BAYINDIRLIK 09: METAL ANA SANAYİ	Enerji ucuzlatılmalı, faizler düşürülmeli, girdi maliyetleri dünya fiyatları ile eşleşmeli, özelleştirme yapılmalı, kredilendirme sistemi geliştirilmeli, yazılım konusunda yerli üretim teşvik edilmeli, özelleştirme adına devletin ana kurumları satılmamalı	Devlet	Kısa vade

4.2. BAŞKANLAR KONSEYİ BİLDİRİ METNİ

Yukarıda 4.1 Bölümünde tanıtılan Odak Grup çalışmaları ve grup sözcüleri tarafından yapılan sunuşlarda alınan katkılar ışığında öne çıkan unsurların ve çözüm önerilerinin 23 Eylül 2005 tarihinde kamuoyuna sunulacak "Başkanlar Bildirisi" metni haline getirilmesi için katılımcılarca seçilen bir redaksiyon komitesi yetkilendirilmiştir. Komite, yapılan çalışmaların ışığında aşağıdaki metni hazırlamıştır. Sözkonusu metin evsahibi OSTİM SİAD Yönetim Kurulu Başkanı Sn. Nihat Güçlü tarafından kamuoyuna okunmuştur.

TÜRK GİRİŞİM VE İŞ DÜNYASI KONFEDERASYONU

OSTİM BAŞKANLAR KONSEYİ BİLDİRİSİ

23 Eylül 2005

Büyümenin istikrarı ve işsizliğin önlenmesi

bölgesel kalkınmanın ve KOBİ'lerin desteklenmesine bağlıdır

Türk Girişim ve İş Dünyası Konfederasyonu (**TÜRKONFED**), Türkiye'deki işsizlikle mücadelenin, gelir dağılımındaki eşitsizliği ortadan kaldırmanın, bölgelerarası gelişme eşitsizliklerini gidermenin, hızlı, istikrarlı ve sürdürülebilir bir büyüme sağlamanın, bölgesel kalkınmanın ve KOBİ'lerin desteklenmesine bağlı olduğuna inanmaktadır.

Türkiye, kriz sonrasında, mali disiplini sağlayıp, yapısal reformlara ağırlık vererek, genelde istikrarlı bir ekonomik ve siyasal ortam yaratarak makroekonomik dengelerini önemli ölçüde düzelteren bir seyir izledi. Ancak bu başarılı ekonomi yönetimi, işsizliğin azaltılmasına, bölgesel dengesizliklerin giderilmesine katkıda bulunamadı.

Bugün gelinen noktada, yeni istihdamın yeni yatırımlarla mümkün olabileceğini, bunun için özellikle küçük ve orta boy sanayi ve hizmet sektörlerinin girişim potansiyellerinin kullanılmasının önemli olduğunu, yatırımların yurt sathına yayılmasına ihtiyaç olduğunu görebiliyoruz.

Türkiye KOBİ cephesinde yeni bir harekât başlatmalıdır. **Doğru sektörel ve bölgesel stratejilerle, sektör-bölge karması iyi yapılarak, orta ve küçük boy yabancı yatırımcı Türkiye'ye çekilmelidir.** Bu yolla yan sanayilere gelecek teknoloji, know-how, tasarım ve pazar bilgileri ile KOBİ'lerimizin, ana sanayilerin dünya çapındaki tedarikçileri konumuna yükselmesinin kapısı açılacaktır. Bu yolla da katma değeri yüksek ihracat malları üretmemiz mümkün hale gelecektir.

Bu harekât, bölgesel kalkınma perspektifi ile gerçekleştirilmelidir. Türkiye'nin sürdürülebilir büyüme çizgisini yakalayabilmesi için, ulusal makro stratejilerin, sektörel-bölgesel mikro politikalarla desteklenmesi gerektiği açıkça ortadadır. **Bölgelerin ve sektör yapılarının derinlemesine incelenmesi, görelî üstünlüklerin tespit edilmesi, potansiyellerin harekete geçirilmesi, tüm Türkiye'nin, istihdam yaratan, yurt sathına yayılan, sektörlerin gelişmesini teşvik eden sürdürülebilir ve hızlı bir büyüme sürecine geçmesi için elzem gözükmektedir.**

Adı "bölgesel kalkınma" olsa da mesele, şu veya bu bölgenin meselesi değildir. Mesele Türkiye'nin kalkınma hamlesine mevcut global şartlara uygun yeni bir şekil verilmesi meselesidir. Bu bakımdan, rahatlıkla şunu söyleyebiliriz: **Bölgesel kalkınma ulusal bir meseledir. Ekonomik, siyasal ve sosyal istikrar buna bağlıdır.**

TÜRKONFED, bu perspektifle, bünyesindeki federasyonların bölgelerinde, bölge iş insanlarının katılımıyla, karşılaştırmalı sektörel üstünlükleri belirleyen ve bir gelecek tasarımı oluşturan çalışmalar yapmaktadır.

TÜRKONFED'i oluşturan federasyonların üye dernek başkanları ve uzmanların katılımı ile gerçekleştirilen bu çalışmalar, hiç kuşkusuz, eksiksiz olma ve bir reçete sunma iddiasında değildir. Daha çok, benzeri çalışmalarda ihmal edilen bir boyutu dikkate alıp, bölge ekonomisinin aktörlerinin yaklaşımlarını öne çıkararak, bölgesel kalkınma konusunda yapılacak tartışma, araştırma ve proje çalışmalarına bir zemin oluşturma iddiasındadır. Özellikle de Bölgesel Kalkınma Ajansları'nın çalışmalarına temel teşkil etme arzusundadır.

Bu çalışmaların ilki **TÜRKONFED** Elazığ Başkanlar Konseyi öncesinde, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi için yapılmıştır. Bugün açıklanan ikincisi ise İç Anadolu Bölgesi için gerçekleştirilmiştir. **TÜRKONFED** Başkanlar Konseyi, İç Anadolu Bölgesi için, aşağıda sıralanan saptamalarda bulunmuştur:

Bölgenin gelecekteki on yılda önder ve göreli üstünlük taşıyabilecek sektörleri,

- **Kentsel dokunun imar ve inşasına dayalı sanayi,**
- **Gıda, içki ve tütün sanayii,**
- **Metal ana sanayii,**
- **Metal eşya, makina, teçhizat, ulaşım aracı, ilmi ve mesleki aletler sanayii**

olarak belirlenmiştir.

Bu sektörlerin gelişmesi ve gelişmenin önündeki engellerin orta ve uzun vadede ortadan kaldırılabilmesi için;

- **Teknolojik birikimsizlik ve Ar-Ge harcamalarının yetersizliği,**
- **Kayıtdışılık, sigorta ve vergi yükleri,**
- **Yüksek temel girdi maliyetleri,**
- **Bürokratik engeller**

gibi sorunlarının giderilmesi gerekmektedir.

Bu bağlamda;

- Türkiye'de teknoloji birikimini artırarak dünya ile rekabet edebilir sektörler yaratmanın yolu özellikle sanayicilerin ve karar vericilerin Ar-Ge yatırımlarının gerekliliğine inandırılmasından geçmektedir. Bu amaçla; iş insanları bilinçlendirilmeli, özel sektörün ve kamunun Ar-Ge yatırımlarına kaynak yaratmaları, varolan kaynakları Ar-Ge'ye yönlendirmeleri sağlanmalıdır. Ancak en önemlisi, yaratılan kaynağın doğru ve verimli kullanılabilmesi için bu işin arkasına koyulan iradenin devamlılığını ve izlenebilirliğini sağlayabilmektir.

- Haksız rekabeti önlemek için kayıtdışılık ortadan kaldırılmalıdır. Kayıtdışılığın engellenebilmesi için öncelikli olarak KDV, muhtasar, gelir ve kurumlar vergi oranlarının indirilerek belge düzeninin yerleşmesi ve yaygınlaşması sağlanmalıdır. KDV oranları yüksek tutularak belge alımı caydırılmamalı, belge alımını teşvik için, gider gösterilebilecek harcamaların kapsamı genişletilmelidir. Teşvikler, bölgesel ve sektörel göreli üstünlükler gözetilerek yeniden düzenlenmelidir.

İÇASİFED Üyesi İller Kapsamında "Karşılaştırmalı Sektör Analizi - Sorunların ve Göreli Üstünlüklerin Tespiti Araştırması ve Başkanlar Konseyi Bildiri Metni, Eylül'05

- Ülkemiz sanayiinin önemli bir bölümünü oluşturan KOBİ'lerin ayakta kalabilmesi, sanayici ve işadamlarının gerek ulusal pazarda yeni istihdam ve katmadeğer yaratmaları, gerekse uluslararası pazarda rakipleri ile rekabet edebilmeleri için; dünya fiyatlarından %75 yüksek olan elektrik fiyatlarının ve son yapılan zamdan sonra (Ocak 2005'den itibaren yapılan zam oranı %30'lara yakındır) fahiş rakamlara ulaşan doğal gaz fiyatlarının derhal global pazardaki fiyatlara çekilmesi gerekmektedir. Bunun sağlanması için de kaçak elektrik kullanımı, yasa dışı akaryakıt ithalatı gibi olaylara son verecek önlemler derhal alınmalıdır. Yürütölmekte olan ekonomi programı, yüksek kredi maliyetlerine çözüm getirecek şekilde yorumlanarak, toplumsal patlama boyutlarına ulaşan işsizliğe çare olacak yatırımların önü açılmalıdır.
- Merkeziyetçi bir anlayıştan yerelliğe gidilebilmesi için atanmışların seçilmişlerin önünde engel olmamaları gerekir. Popülist yaklaşımdan uzak bir bürokrasi, sadeleştirilmiş bir mevzuatla yetkiler yerel inisiyatife devredilerek yerinden yönetime olanak sağlanmalıdır. Bürokraside verimlilik performansına dayalı çalışma sistemi ile hayata geçirilebilecektir.

3. İÇASİFED KAPSAMINDAKİ İLLER ÖZELİNDE EKONOMİK DURUM TESPİTİ ÇALIŞMASI

Ekonomik durum tespiti İÇASİFED'i oluşturan SİAD'ların bağılı bulundukları iller, Ankara, Karaman, Kayseri, Konya, Nevşehir ve Sivas kapsamında birbirini tamamlayan iki yaklaşımla gerçekleştirildi.

- ✦ İlk yaklaşımda, Devlet İstatistik Enstitüsü, DİE'den temin edilen verilerle Karar Danışmanlık, Prof. Dr. Metin Ger tarafından sektörlerin karşılaştırmalı üstünlük analizleri yapıldı. Çalışma 2001 yılı itibarıyla ve 10'dan fazla işçi çalıştıran işyerleri ile sınırlı kalmıştır.
- ✦ İkinci yaklaşımda da, Gazi Üniversitesi Müh.-Mim. Fak. Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Öğretim Üyeleri, Yrd. Doç. Dr. Fatma Erdoğanaras, Öğr. Gör. Dr. Demet Erol ve Öğr. Gör. Dr. Tanyel Özelçi Eceral tarafından İmalat Sanayiindeki mevcut durum değerlendirmesi yapıldı.

Aşağıda sırasıyla her iki çalışmanın verileri ve karşılaştırmalı üstünlüklerin analizine yönelik çalışmanın bulguları tanıtılmaktadır.

3.1. SEKTÖRLERİN KARŞILAŞTIRMALI ÜSTÜNLÜKLERİNİN TESPİTİNE YÖNELİK ÇALIŞMANIN VERİ VE BULGULARI

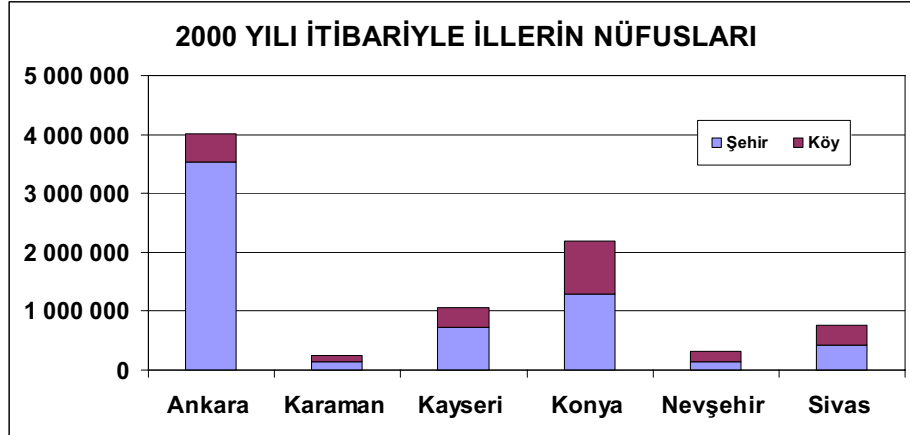
3.1.1. NÜFUSA İLİŞKİN BİLGİLER

Tablo 18. 2000 yılı itibarıyla ilgili illerin nüfusları

İLLER	NÜFUS (2000)		
	Toplam	Şehir	Köy
Ankara	4 007 860	3 540 522	467 338
Karaman	243 210	139 912	103 298
Kayseri	1 060 432	732 354	328 078
Konya	2 192 166	1 294 817	897 349
Nevşehir	309 914	136 523	173 391
Sivas	755 091	421 804	333 287
Bölge Toplamı (6 İl)	8 568 673	6 265 932	2 302 741
Türkiye	67 803 927	44 006 274	23 797 653

Tablo 18'de, 2000 yılı itibarıyla bölgede bu çalışma kapsamında kalan illere ilişkin nüfus bilgileri özetlenmiş ve aynı bilgiler ayrıca grafik olarak da Şekil 25'te görselleştirilmiştir.

İÇASİFED Üyesi İller Kapsamında "Karşılaştırmalı Sektör Analizi - Sorunların ve Göreli Üstünlüklerin Tespiti Araştırması ve Başkanlar Konseyi Bildiri Metni, Eylül'05

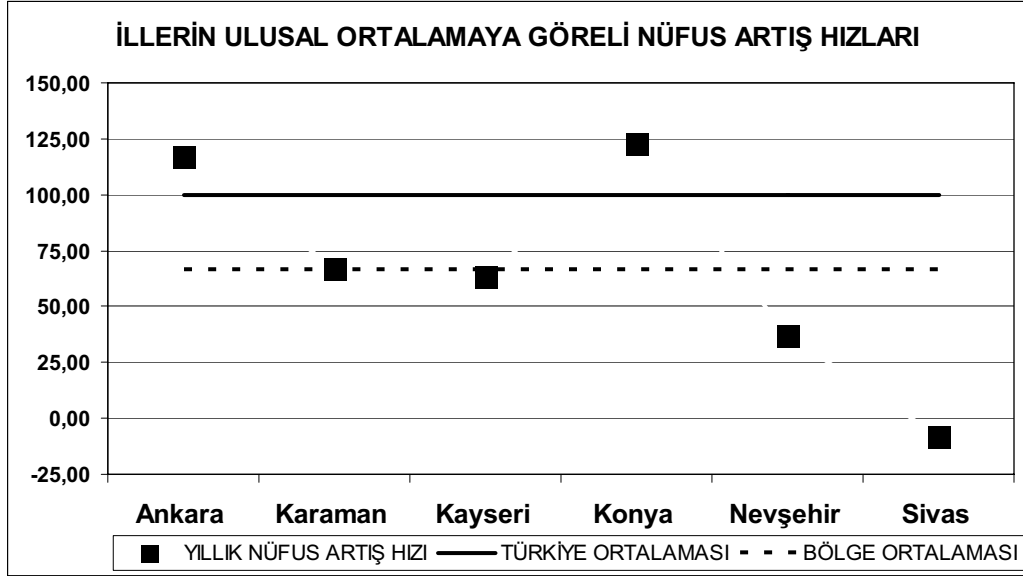
Şekil 25. Bölge İllerinin nüfusları

Tablo 19. 2000 yılı itibarıyla ilgili illerin nüfus artış hızları

İLLER	NÜFUS ARTIŞ HIZI (2000; ‰)		
	Toplam	Şehir	Köy
Ankara	21,37	22,15	15,66
Karaman	12,24	27,70	-5,49
Kayseri	11,62	18,93	-3,01
Konya	22,37	29,59	12,80
Nevşehir	6,81	18,95	-1,81
Sivas	-1,54	9,17	-13,64
Bölge Toplamı (6 İl)	12,15	21,08	0,75
Türkiye	18,28	26,81	4,21

Tablo 19’da ise, 2000 yılı itibarıyla bölgede bu çalışma kapsamında kalan illere ilişkin nüfus değişim oranları özetlenmiştir. Aynı bilgiler ayrıca grafik olarak da Şekil 26’da görselleştirilmiştir. Şekil 26’da ayrıca, karşılaştırmaya olanak sağlamak üzere bölgesel ve ulusal ortalama değişim oranları da belirtilmiştir. Gözlemler aşağıdaki gibi özetlenebilir;

- Ankara ve Konya’nın nüfus artış oranları hem ulusal hem de bölge ortalamalarından fazladır.
- Bölgedeki bu çalışma kapsamında kalan diğer illerin nüfus artış oranları ise ulusal ortalamanın altındadır.
- Ankara ve Konya dışındaki illerde köy nüfusu giderek azalmaktadır.

Şekil 26. Bölge İllerinin görelî nüfus değişim oranları

3.1.2. SEKTÖRLERİN AKÇA GİRDİ/ÇIKTI VE KATMA DEĞER GETİRİLERİ¹

Yukarıda belirtilen sektörlerle ilişkin eldeki DİE kaynaklı veriler Tablo 21-29'da özetlenmiştir. Bazı hücrelerdeki değerlerin "0" olmasının nedeni, daha önce de deyinildiği gibi, söz konusu verilerin sadece 10 ve daha fazla işçi çalıştıran işletmeleri kapsamından kaynaklanmaktadır. Esasen, hemen veri olan sektörlerin tümü için çoğu kez verisi olmayan bu küçük işletmelerin katkısının rekabet üstünlüğü getirebilecek büyüklükte olmayacağı düşünülebilir. Bu nedenle, anaiz sonuçları yorumlanırken bu husus dikkate alınmayacaktır.

3.1.2.1. Gıda içki ve tütün sanayi (31)

Tablo 21. Gıda, içki ve tütün sanayii akçasal bilgiler

İL	İSTİHDAM (KİŞİ)	GİRDİ (YTL)	ÇIKTI (YTL)	KATMA DEĞER (YTL)
ANKARA	7161	428695895	651831027	223135132
KARAMAN	3746	107577261	152246328	44669067
KAYSERİ	1968	141691304	224347494	82656190
KONYA	5867	511985786	751197421	239211635
NEVŞEHİR	738	24642391	120883949	96241558
SİVAS	97	1465129	2087529	622400
BÖLGE TOPLAMI (6 İL)	19577	1216057766	1902593748	686535982
TÜRKİYE	166514	12136592803	19459554859	7322962056

¹ İMALAT SANAYİ (ISIC- 3) VE MADENCİLİK VE TAŞOCAKÇILIĞI (ISIC- 2) SEKTÖRLERİ İÇİN 2001 YILI İTİBARIYLA OLAN VERİLERDİR.

3.1.2.2. Dokuma, giyim eşyası ve deri sanayi (32)

Tablo 22. Dokuma, giyim eşyası ve deri sanayi akçasal bilgiler

İL	İSTİHDAM (KİŞİ)	GİRDİ (YTL)	ÇIKTI (YTL)	KATMA DEĞER (YTL)
ANKARA	6644	127641571	213326395	85684824
KARAMAN	0	0	0	0
KAYSERİ	8099	338183320	590325041	252141721
KONYA	979	14573590	24214653	9641063
NEVŞEHİR	0	0	0	0
SİVAS	630	6463346	11180717	4717371
BÖLGE TOPLAMI (6 İL)	16352	486861827	839046806	352184979
TÜRKİYE	388333	14088457235	21304244302	7215787067

3.1.2.3. Orman ürünleri ve mobilya sanayi (33)

Tablo 23. Orman ürünleri ve mobilya sanayi akçasal bilgiler

İL	İSTİHDAM (KİŞİ)	GİRDİ (YTL)	ÇIKTI (YTL)	KATMA DEĞER (YTL)
ANKARA	2359	51107364	97840841	46733477
KARAMAN	0	0	0	0
KAYSERİ	4721	170602750	252688661	82085911
KONYA	221	6570672	8068981	1498309
NEVŞEHİR	0	0	0	0
SİVAS	0	0	0	0
BÖLGE TOPLAMI (6 İL)	7301	228280786	358598483	130317697
TÜRKİYE	24721	758753220	1148237270	389484050

3.1.2.4. Kağıt-Kağıt ürünleri ve basım sanayi (34)

Tablo 24. Kağıt-Kağıt ürünleri ve basım sanayi akçasal bilgiler

İL	İSTİHDAM (KİŞİ)	GİRDİ (YTL)	ÇIKTI (YTL)	KATMA DEĞER (YTL)
ANKARA	2704	90394022	143619625	53225603
KARAMAN	0	0	0	0
KAYSERİ	0	0	0	0
KONYA	562	36718154	49532405	12814251
NEVŞEHİR	0	0	0	0
SİVAS	0	0	0	0
BÖLGE TOPLAMI (6 İL)	3266	127112176	193152030	66039854
TÜRKİYE	32383	1791257878	2831107700	1039849822

3.1.2.5. Kimya-petrol, kömür, kauçuk ve plastik ürünleri sanayi (35)

Tablo 25. Kimya-petrol, kömür, kauçuk ve plastik ürünleri sanayi akçasal bilgileri

İL	İSTİHDAM (KİŞİ)	GİRDİ (YTL)	ÇIKTI (YTL)	KATMA DEĞER (YTL)
ANKARA	2635	190004300	240195336	50191036
KARAMAN	0	0	0	0
KAYSERİ	1344	58285132	69162326	10877194
KONYA	1020	52558168	72803295	20245127
NEVŞEHİR	0	0	0	0
SİVAS	0	0	0	0
BÖLGE TOPLAMI (6 İL)	4999	300847600	382160957	81313357
TÜRKİYE	106701	18602533303	28803572899	10201039596

3.1.2.6. Taş ve toprağa dayalı sanayi (36)

Tablo 26. Taş ve toprağa dayalı sanayi akçasal bilgileri

İL	İSTİHDAM (KİŞİ)	GİRDİ (YTL)	ÇIKTI (YTL)	KATMA DEĞER (YTL)
ANKARA	3635	155129408	244304042	89174634
KARAMAN	0	0	0	0
KAYSERİ	262	7168509	9588457	2419948
KONYA	1067	38015976	73660862	35644886
NEVŞEHİR	329	8681292	15443309	6762017
SİVAS	0	0	0	0
BÖLGE TOPLAMI (6 İL)	5293	208995185	342996670	134001485
TÜRKİYE	68087	2451476455	4914110781	2462634326

3.1.2.7. Metal ana sanayi (37)

Tablo 27. Metal ana sanayi akçasal bilgileri

İL	İSTİHDAM (KİŞİ)	GİRDİ (YTL)	ÇIKTI (YTL)	KATMA DEĞER (YTL)
ANKARA	0	0	0	0
KARAMAN	0	0	0	0
KAYSERİ	0	0	0	0
KONYA	3375	97390624	164570722	67180098
NEVŞEHİR	0	0	0	0
SİVAS	0	0	0	0
BÖLGE TOPLAMI (6 İL)	3375	97390624	164570722	67180098
TÜRKİYE	55357	5927727786	8144820613	2217092827

3.1.2.8. Metal eşya-makina teçhizat, ulaşım aracı, ilmi ve mesleki aletler sanayi (38)

Tablo 28. Metal eşya-makina teçhizat, ulaşım aracı, ilmi ve mesleki aletler sanayi
akçasal bilgiler

İL	İSTİHDAM (Kişi)	GİRDİ (YTL)	ÇIKTI (YTL)	KATMA DEĞER (YTL)
ANKARA	28772	851375638	1878311045	1026935407
KARAMAN	0	0	0	0
KAYSERİ	6742	305401864	429223057	123821193
KONYA	4693	88978389	130403605	41425216
NEVŞEHİR	0	0	0	0
SİVAS	0	0	0	0
BÖLGE TOPLAMI (6 İL)	40207	1245755891	2437937707	1192181816
TÜRKİYE	244172	12939318044	20573449994	7634131950

3.1.2.9. Madencilik ve Taş Ocakcılığı (2)

Tablo 29. Madencilik ve Taş Ocakcılığı akçasal bilgiler

İL	İSTİHDAM (Kişi)	GİRDİ (YTL)	ÇIKTI (YTL)	KATMA DEĞER (YTL)
ANKARA	3002	59890696	137484192	77593496
KARAMAN	1037	1240236	5626718	4386482
KAYSERİ	548	5124262	22589989	17465727
KONYA	895	11937201	67293925	55356724
NEVŞEHİR	50	910785	5327615	4416830
SİVAS	2038	37491771	91910382	54418611
BÖLGE TOPLAMI (6 İL)	7570	116594951	330232821	213637870
TÜRKİYE	73828	640168579	2916639058	2276470479

3.1.3. KARŞILAŞTIRMALI ÜSTÜNLÜKLER KAVRAMI VE KATSAYISI (KÜK) TANIMI

Sektörler arasındaki karşılaştırmalı üstünlükleri elde etmek için yapılan ekonometrik analizin amacı, genellikle sektörlerin il/bölge bazlı Karşılaştırmalı Üstünlük Katsayı (KÜK) değerlerinin belirlenmesidir. Böylece hem illerin hem de sektörlerin göreli rekabet üstünlükleri tanımlanabilmektedir. Verilerin kısıtlı olması nedeni ile bu çalışmada sadece bölgesel düzeyde karşılaştırmalar yapılmıştır.

KÜK değerlerinin belirlenmesi için iki temel veri kullanılacaktır; il nüfusu ve sektörün yıllık katma değer getirisi. Bu temel veriler kullanılarak, öncelikle

$$A = [\text{il içi sektörel istihdam (1000 kişi)}] / [\text{ilin nüfusu (1000 kişi)}]$$

$$B = [\text{sektörün il içi yıllık katma değer getirisi (1000 YTL/yıl)}] / [\text{ilin yıllık toplam katma değer getirisi (1000 YTL/yıl)}]$$

$$C = [\text{sektörün il içi yıllık katma değer getirisi (1000 YTL/yıl)}] / [\text{sektörün bölge genelinde yıllık katma değer getirisi (1000 YTL/yıl)}]$$

parametreleri hesaplanır. Bu parametreler sırası ile il için görece istihdam yaratma kapasitesini, sektörün il içerisindeki payını ve ilin sözkonusu sektör açısından bölgedeki payını tanımlamaktadır. Bu değerler kullanılarak Karşılaştırmalı Üstünlük Katsayısı

$$KÜK = (A \times B \times C)^{1/3}$$

olarak hesaplanmıştır. © KARAR DANIŞMANLIK

3.1.4. KARŞILAŞTIRMALI SEKTÖREL ÜSTÜNLÜKLER BULGULARI: TOPLU GÖSTERİM

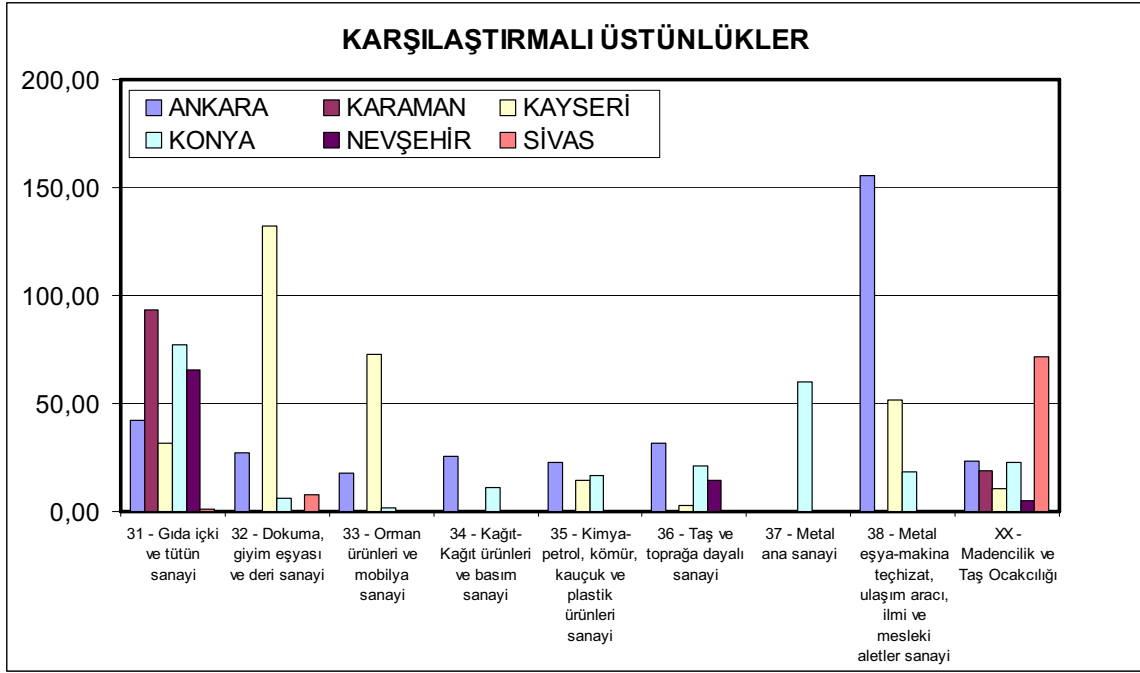
Yukarıda tanıtılan formülasyon kullanılarak elde edilen KÜK değerleri Tablo 30'da topluca sunulmuştur.

Tablo 30. Karşılaştırmalı Üstünlük Katsayıları, KÜK, Değerleri

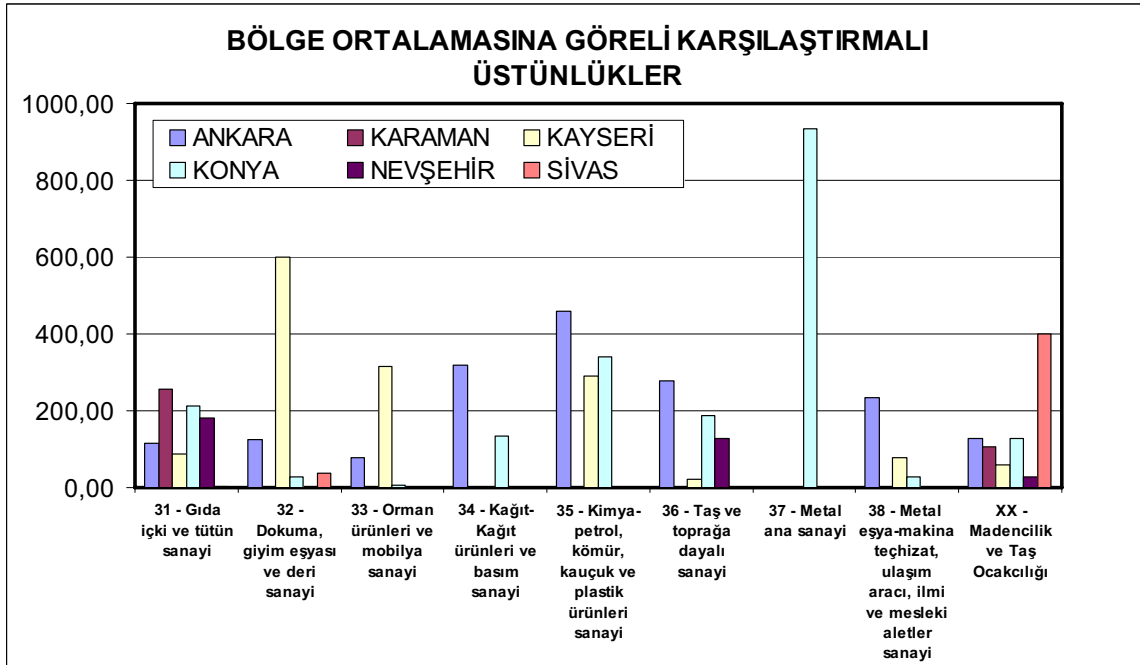
SEKTÖRLER	ANKARA	KARAMAN	KAYSERİ	KONYA	NEVŞEHİR	SİVAS
31 - Gıda içki ve tütün sanayi	42,45	93,31	31,43	77,30	65,51	0,89
32 - Dokuma, giyim eşy. ve deri san.	27,33	0,00	132,34	6,25	0,00	8,04
33 - Orman ürünleri ve mobilya san.	17,99	0,00	72,87	1,53	0,00	0,00
34 - Kağıt-Kağıt ürün. ve basım san.	25,76	0,00	0,00	10,97	0,00	0,00
35 - Kimya-petrol, köm. kauç. plast..	22,91	0,00	14,58	16,93	0,00	0,00
36 - Taş ve toprağa dayalı sanayi	31,67	0,00	2,63	21,22	14,69	0,00
37 - Metal ana sanayi	0,00	0,00	0,00	59,83	0,00	0,00
38 - Metal eşya-mak. Teçh.,ulaşım..	155,35	0,00	51,61	18,55	0,00	0,00
2 - Madencilik ve Taş Ocaklığı	23,19	19,10	10,74	22,97	5,05	71,68

Söz konusu Karşılaştırmalı Üstünlük Katsayısı değerleri ayrıca Şekil 27 ve Şekil 28'de, sırası ile mutlak değerler ve bölgesel genel ortalama değere göreli olarak normalize edilmiş olarak, görselleştirilmiştir.

İÇASİFED Üyesi İller Kapsamında "Karşılaştırmalı Sektör Analizi - Sorunların ve Görelî Üstünlüklerin Tespiti Araştırması ve Başkanlar Konseyi Bildiri Metni, Eylül'05

Şekil 27. Sektörel esaslı KÜK değerleri

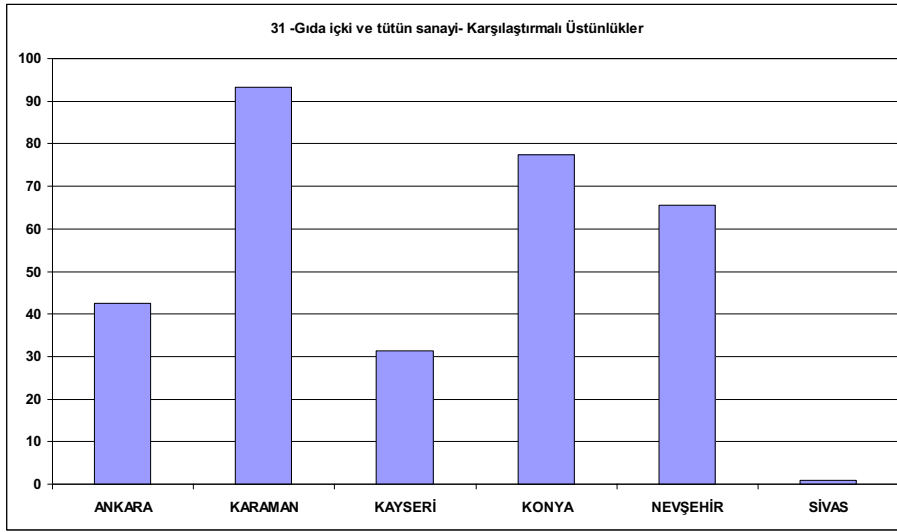

Şekil 28. Bölgesel genel ortalamaya göreli olarak sektörel esaslı KÜK değerleri

3.1.5. KARŞILAŞTIRMALI SEKTÖREL ÜSTÜNLÜKLER BULGULARI: SEKTÖR ESASLI GÖSTERİM

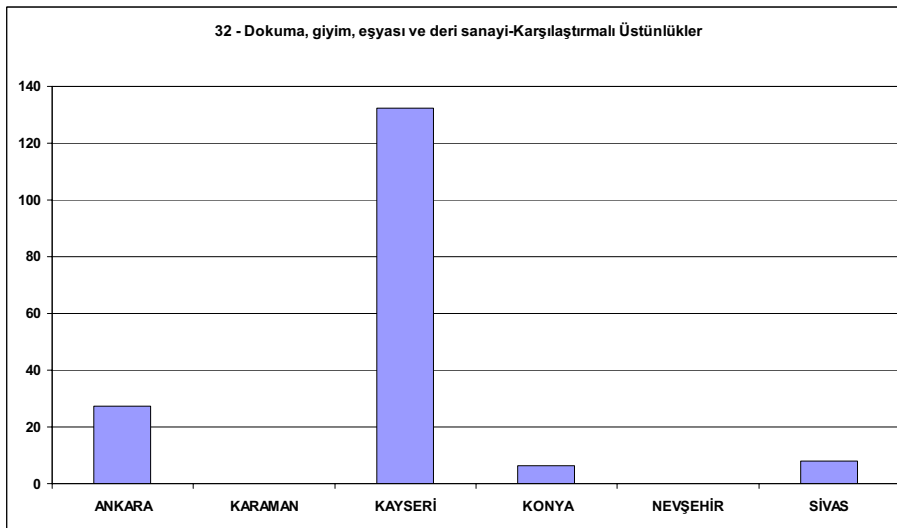
Bu bölümde ise, eldeki verilerle hesaplanabilmiş olan her bir sektör için Karşılaştırmalı Üstünlük Katsayıları, bu çalışma kapsamında kalan tüm illeri içerecek şekilde aşağıda sunulmaktadır.

3.1.5.1. Gıda içki ve tütün sanayi (31)

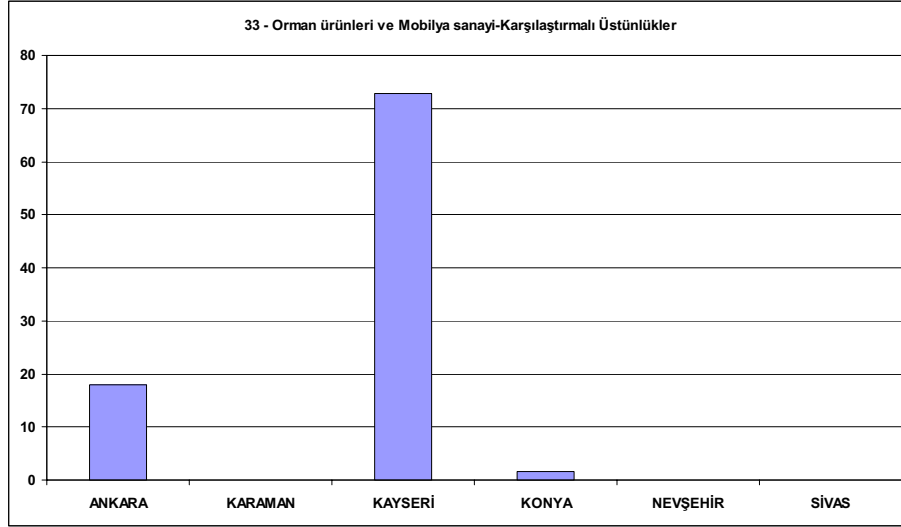
Şekil 29. Gıda içki ve tütün sanayi KÜK değerleri

3.1.5.2. Dokuma, giyim eşyası ve deri sanayi (32)

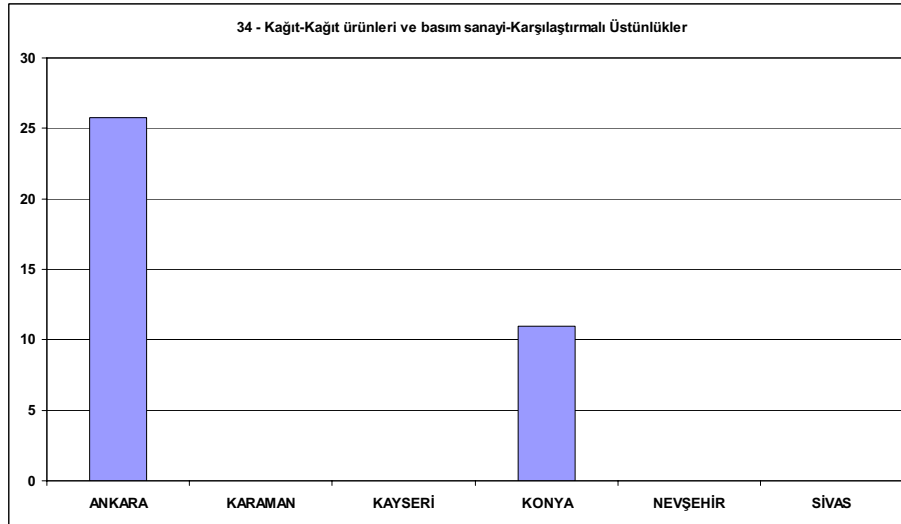
Şekil 30. Dokuma, giyim eşyası ve deri sanayi KÜK değerleri

3.1.5.3. Orman ürünleri ve mobilya sanayi (33)

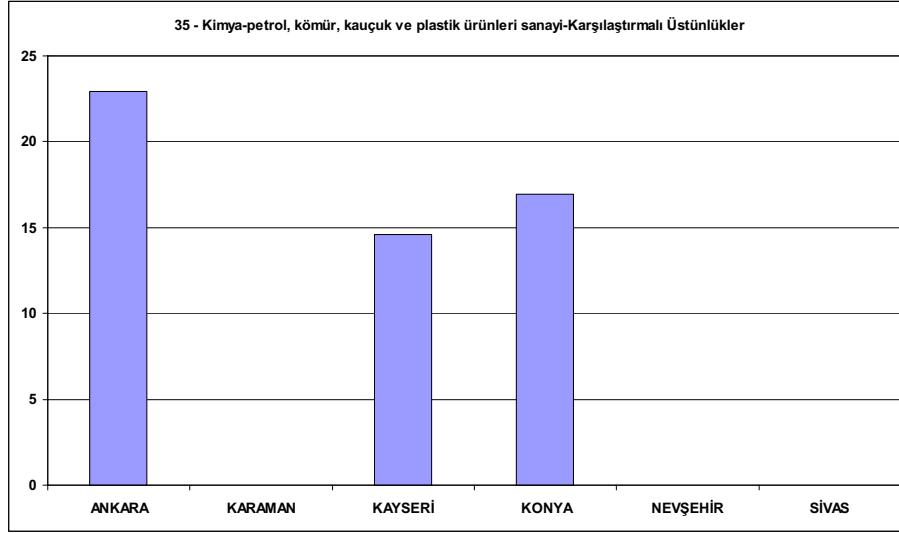
Şekil 31. Orman ürünleri ve mobilya sanayi KÜK değerleri

3.1.5.4. Kağıt-Kağıt ürünleri ve basım sanayi (34)

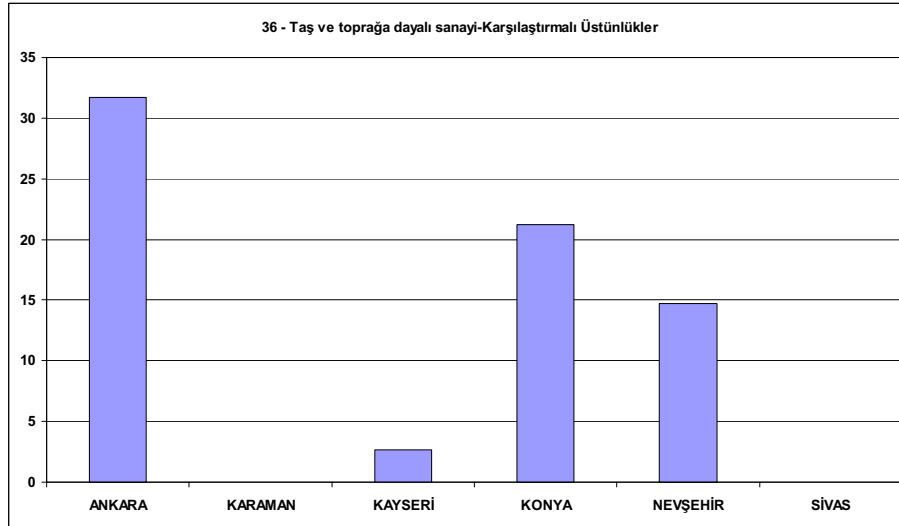
Şekil 32. Kağıt-Kağıt ürünleri ve basım sanayi KÜK değerleri

3.1.5.5. Kimya-petrol, kömür, kauçuk ve plastik ürünleri sanayi (35)

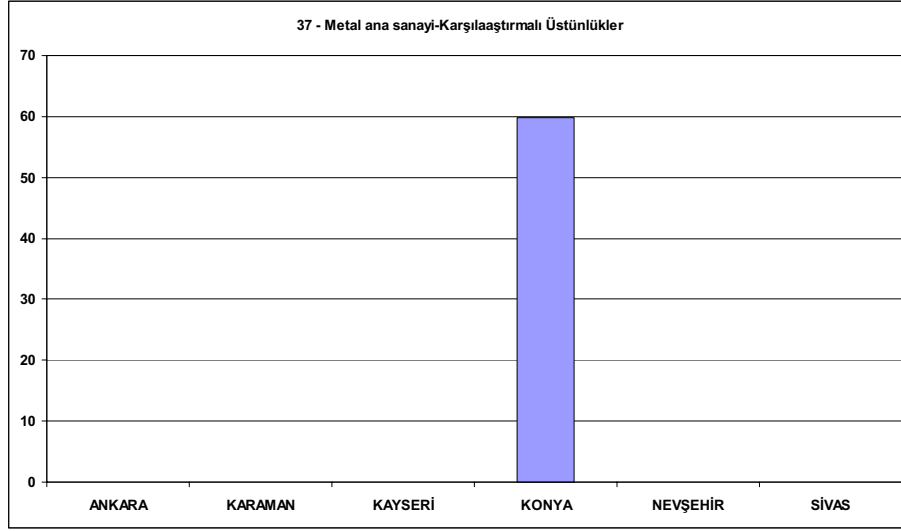
Şekil 33. Kimya-petrol, kömür, kauçuk ve plastik ürünleri sanayi KÜK değerleri

3.1.5.6. Taş ve toprağa dayalı sanayi (36)

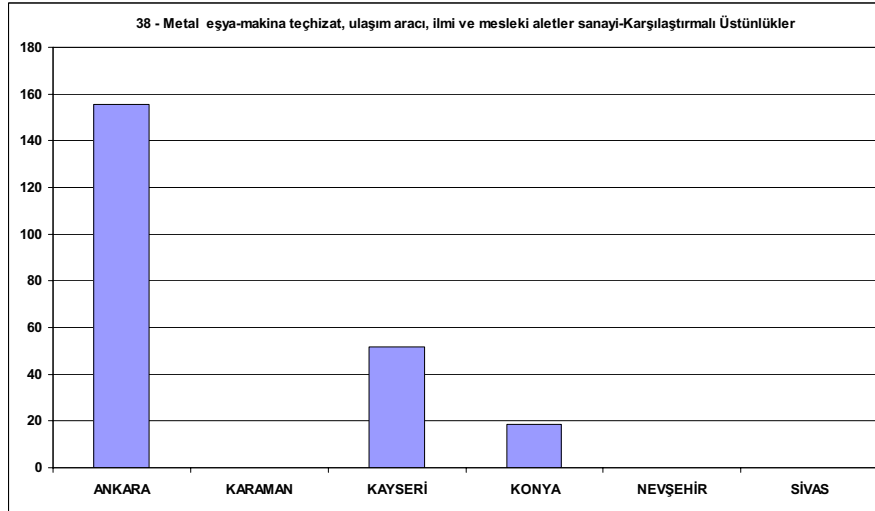
Şekil 34. Taş ve toprağa dayalı sanayi KÜK değerleri

3.1.5.7. Metal ana sanayi (37)

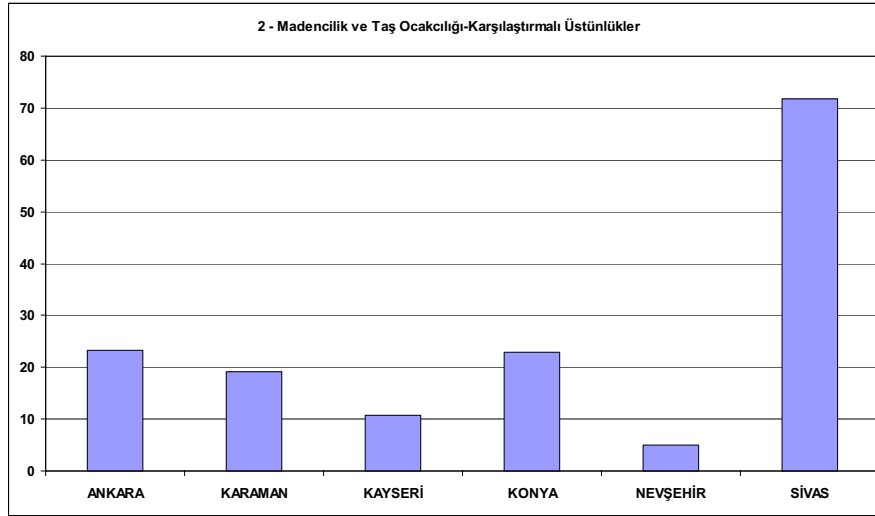
Şekil 35. Metal ana sanayi KÜK değerleri

3.1.5.8. Metal eşya-makina teçhizat, ulaşım aracı, ilmi ve mesleki aletler sanayi (38)

Şekil 36. Metal eşya-makina teçhizat, ulaşım aracı, ilmi ve mesleki aletler sanayi KÜK değerleri

3.1.5.9. Madencilik ve Taş Ocaklığı (2)

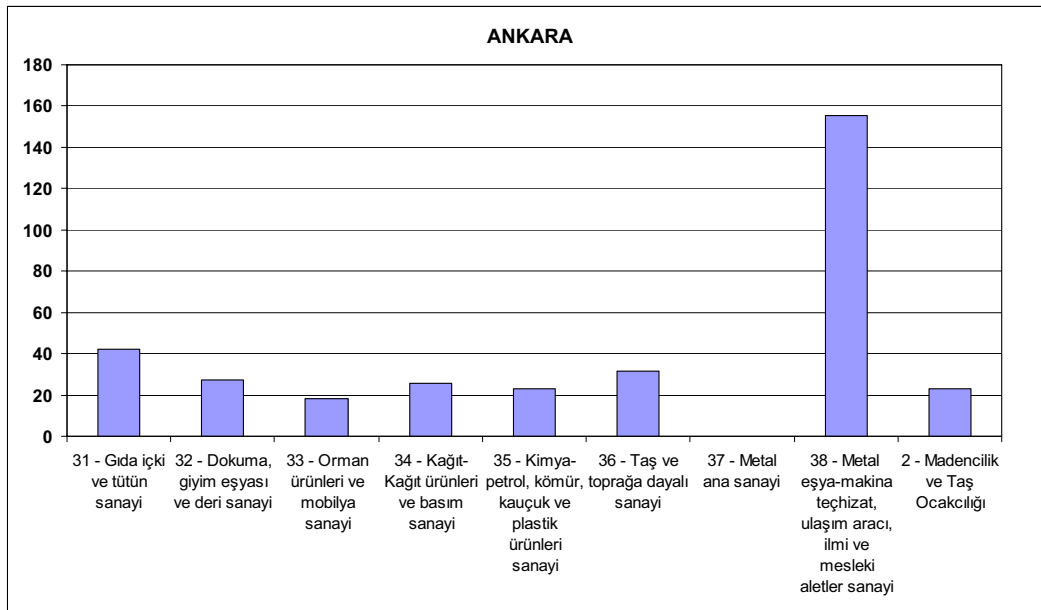

Şekil 37. Madencilik ve Taş Ocaklığı KÜK değerleri

3.1.6. KARŞILAŞTIRMALI SEKTÖREL ÜSTÜNLÜKLER BULGULARI: İL ESASLI GÖSTERİM

Bu bölümde de, bu çalışma kapsamında kalan her bir il için sektörler Karşılaştırmalı Üstünlük Katsayıları kullanılarak mukayese edilmektedir.

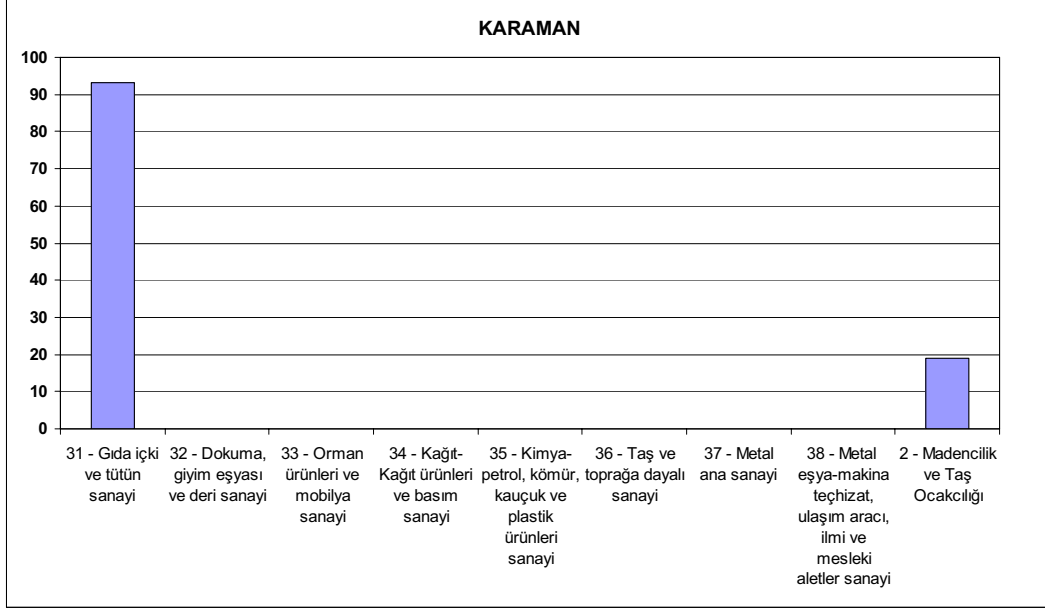
3.1.6.1. ANKARA

Şekil 38. Ankara ili için sektörlerin Karşılaştırmalı Üstünlükleri

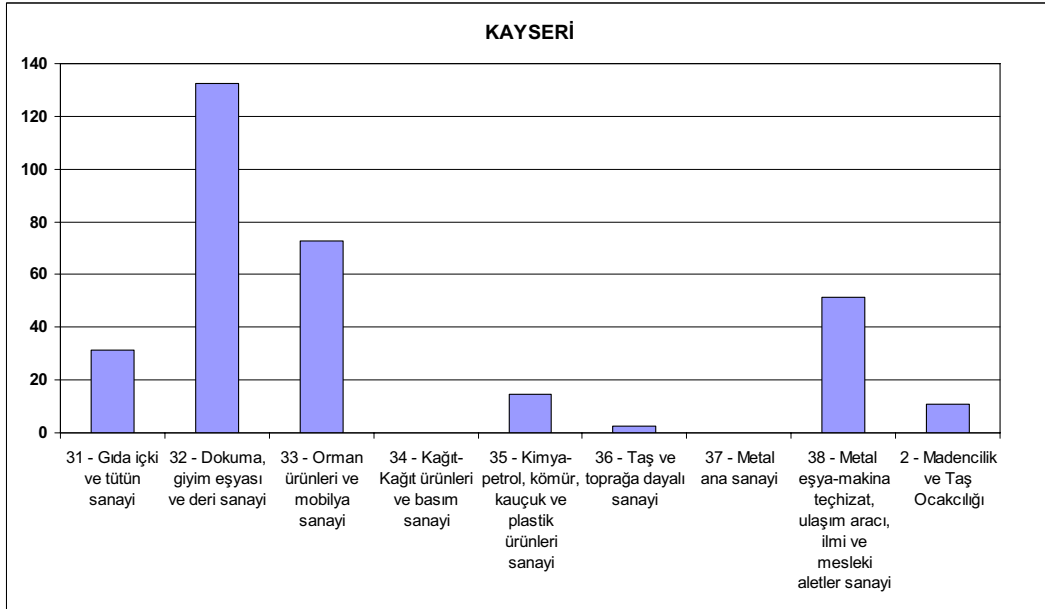
İÇASİFED Üyesi İller Kapsamında "Karşılaştırmalı Sektör Analizi - Sorunların ve Göreli Üstünlüklerin Tespiti Araştırması ve Başkanlar Konseyi Bildiri Metni, Eylül'05

3.1.6.2. KARAMAN

Şekil 39. Karaman ili için sektörlerin Karşılaştırmalı Üstünlükleri

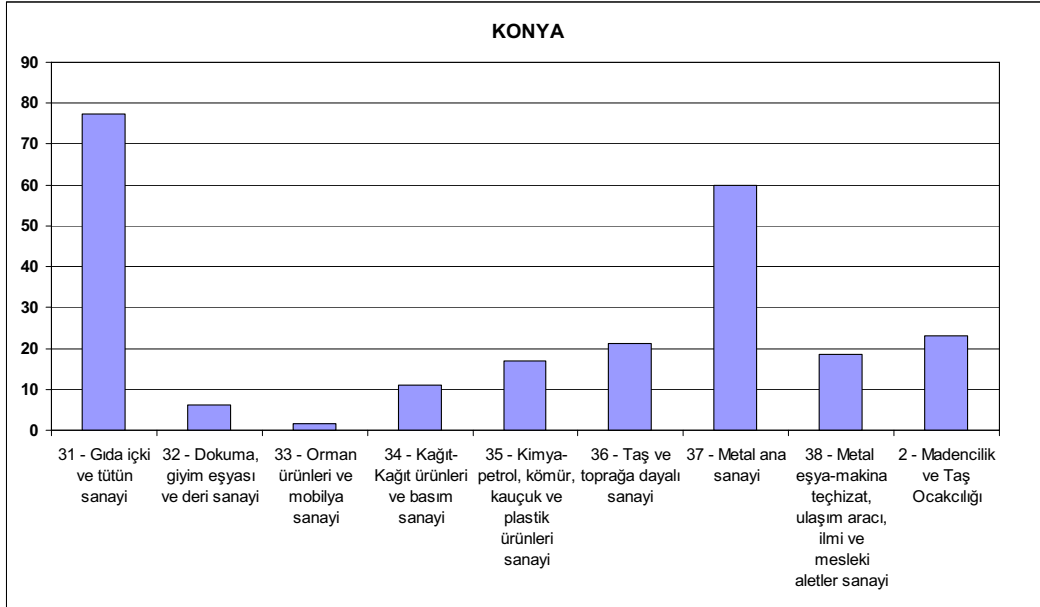
3.1.6.3. KAYSERİ

Şekil 40. Kayseri ili için sektörlerin Karşılaştırmalı Üstünlükleri

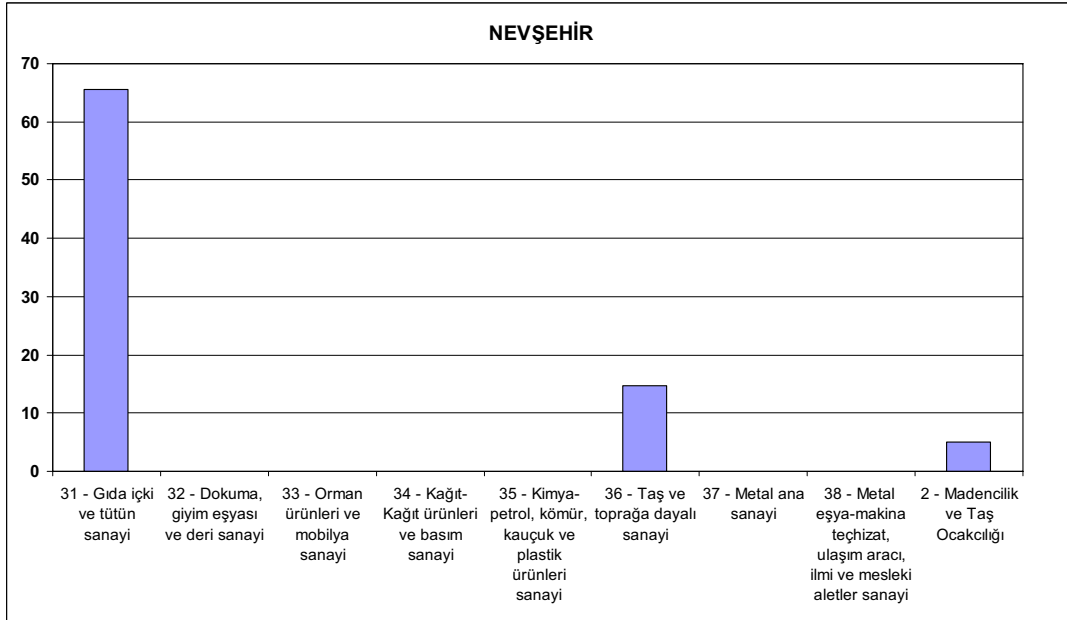
İÇASİFED Üyesi İller Kapsamında "Karşılaştırmalı Sektör Analizi - Sorunların ve Görelî Üstünlüklerin Tespiti Araştırması ve Başkanlar Konseyi Bildiri Metni, Eylül'05

3.1.6.4. KONYA

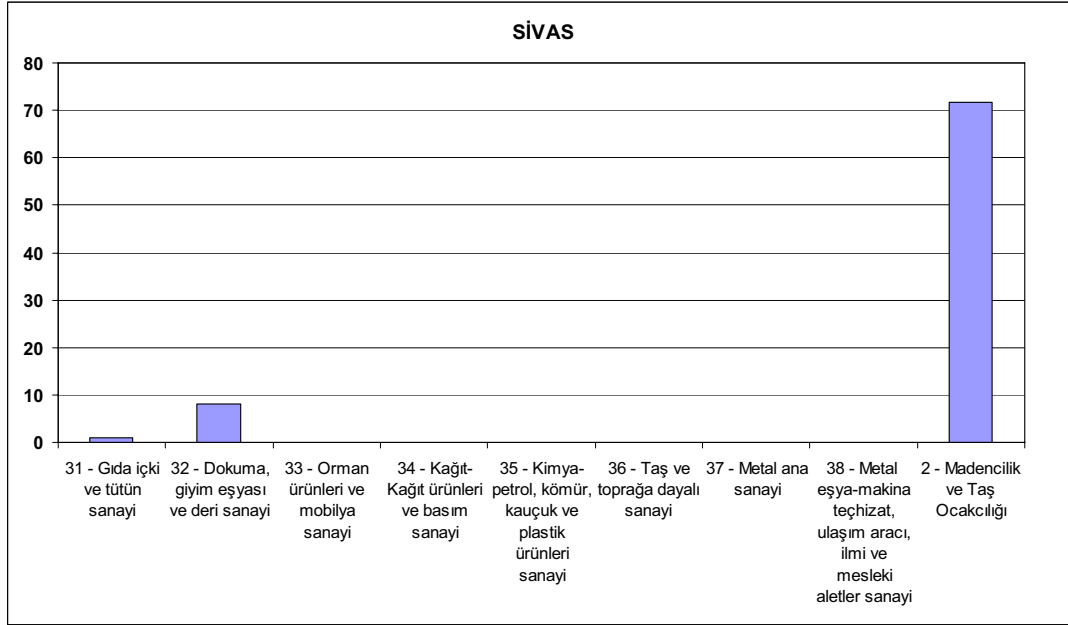
Şekil 41. Konya ili için sektörlerin Karşılaştırmalı Üstünlükleri

3.1.6.5. NEVŞEHİR

Şekil 42. Nevşehir ili için sektörlerin Karşılaştırmalı Üstünlükleri

3.1.6.6. SİVAS

Şekil 43. Sivas ili için sektörlerin Karşılaştırmalı Üstünlükleri

3.2. İMALAT SANAYİİNDEKİ MEVCUT DURUM ²

Çalışmada ilk olarak çalışma konusu illerin imalat sanayii değerlendirmesine geçmeden önce, Türkiye'nin sanayi coğrafyasının gelişimi ve çalışma konusu illerin bu gelişim içindeki yeri kısaca özetlenmiştir. Sonra, illerin genel ekonomik yapısı, bulundukları bölge, Türkiye verileri ve birbirleri ile karşılaştırmalı olarak istatistiki veriler ışığında değerlendirilmiştir. Ardından, illerin tarihsel süreç içerisindeki sanayi gelişimleri kısaca özetlendikten sonra genel olarak sanayinin bugünkü durumu ortaya konmuştur. Daha sonra, illere ait imalat sanayi verileri, sektörler, işgücü değerleri, firma sayıları ve büyüklükleri, katma değer, dış ticaret vb. detaylı istatistiki bilgilerle, yıllara göre ve illeri birbirleri ile karşılaştırarak mevcut sektörlerin durumu net olarak ortaya konmuştur. Son olarak da değerlendirme ve sonuç şeklinde sözkonusu illerin imalat sanayiinde geldikleri nokta genel olarak değerlendirilmiş ve geleceğe dönük değerlendirmeler ortaya konmuştur.

² 3.2. Bölümü içeriği Gazi Üniversitesi Öğretim Üyeleri Yrd. Doç. Dr. Fatma Erdoğanaras, Dr. Demet Erol, Dr. Tanyel Ecerel tarafından hazırlanmış, rapor düzeni Karar Danışmanlık tarafından verilmiştir.

3.2.1. TÜRKİYE'DE İMALAT SANAYİ COĞRAFYASININ GELİŞİMİ VE DEĞİŞİMİ

Ülkemizde sanayileşme sürecinin ivme kazandığı 1960'lı yıllarda, gelişme dinamikleri büyüme kutuplarından çevre illere doğru yayılmaya başlamıştır. Burada 3 önemli bölgeden sözedilebilir. Bunlardan ilki İstanbul ve Ankara arasındaki yeni gelişme alanlarıdır. Bu yeni gelişme bölgesi kimya ve metal sanayinin yoğunlaşmaya başladığı Kocaeli ve Sakarya'yı, gıda, tekstil ve otomotivde uzmanlaşma eğilimi gösteren Bursa ve Eskişehir'i de içine alacak biçimde genişlemiştir. Bu kuşağa 1970'lerde pazar için buğday üretiminde uzmanlaşmış Konya ile iplik ve dokuma ürünlerinde ön plana çıkan Kayseri de eklenmiştir. Yine bu dönemde İstanbul merkezli sanayi, öncelikle Tekirdağ olmak üzere, çevre illere de yayılmaya başlamıştır. Bu dönemdeki ikinci önemli kutup ise Adana merkezli Çukurova Bölgesidir. Adana, pamuk ve tekstil üretiminde uzmanlaşırken; Hatay ili, İskenderun ilçesinde yer alan limanı ile uluslararası ticaret ve çelik üretiminde öne çıkmıştır. Bölgeye, 1980'lerin sonunda uluslararası bir limana ve serbest bölgeye sahip Mersin'de eklenerek kuşak genişlemiştir. Bir üçüncü gelişme bölgesi ise İzmir merkezli Ege Bölgesi'dir. İktisadi faaliyetler zamanla, başlangıçta ihracata dönük tarımın yapıldığı gıda ve tekstil sanayiinde uzmanlaşmış bölge merkezi İzmir'den, çevreye yayılmaya başlamıştır. İlk olarak Manisa ve Aydın daha sonra da Denizli'de gelişmeler yaşanmıştır (DPT, 2003).

Bu gelişmelerle birlikte 1980'li yıllarda yaşanan bir diğer gelişme, dünya ekonomisinde yaşanan değişimlerin ve Türkiye'de uygulanan ihracata dayalı kalkınma modelinin de etkisiyle Anadolu'nun farklı bölgelerinde yeralan bazı illerin, yerel kaynaklara dayalı olarak ve belirli sektörlerde uzmanlaşarak yeni sanayi odağı olarak anılmaya başlamasıdır. Yeni sanayi odağı olarak anılan iller arasında Denizli, Gaziantep, en çok tartışılan örnekler olurken, Çorum, Afyon, Kahramanmaraş, Malatya, Karaman gibi iller de bu tartışmalar da yer almaktadır.

Günümüzde Türkiye'nin sanayi coğrafyası incelendiğinde halen metropoliten bölgelerin sanayi dağılımında ön plana çıktığı görülmektedir (Eraydın, 1999). İstanbul metropoliten merkezi ve bunun doğu uzantısını oluşturan Kocaeli ve Sakarya Bölgeleri ile batı uzantısında yer alan Tekirdağ en önemli sanayi merkezi olma niteliğini sürdürmektedir. İmalat sanayi birimlerinin büyük bir bölümü İstanbul ve çevresinde yer alırken İzmir, Ankara, Bursa başta olmak üzere bazı büyük kentler sanayinin belirli ölçüde geliştiği alanlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunların dışında sayısal veri olarak karşılaştırıldığında metropoliten bölgelere göre fazla önem taşımadığı görülsede Anadolu'da yer alan farklı kentlerin son 15-20 yılda yaptığı atılımları ve bu bölgelerin artan şekilde dış pazarlara da mal satabildiklerini göz önünde bulundurmak gerekir.

Yukarıda Türkiye'nin bütününe yönelik yapılan kısa değerlendirme ışığında çalışma konusu olan illeri değerlendirdiğimizde genel olarak;

- ✦ Ankara'nın metropoliten bir bölge olarak, son yıllardaki gelişimini de gözönünde bulundurduğumuzda, giderek Türkiye için daha da önemli bir sanayi merkezi durumuna geldiğini,
- ✦ Konya ve Kayseri'nin tarihsel olarak belirli bir üretim ve sanayi kültürü taşıdığını büyüme kutuplarının dışında yer alan ancak sanayi gelişimi için de önemli potansiyelleri olan iller olduğunu,
- ✦ Karaman'ın Anadolu'da son dönemde gelişme gösteren yeni sanayi odakları içinde yer aldığını ve özellikle, gıda sektöründe göstermiş olduğu gelişmelerle dış ticarete önemli gelişmeler gösterdiğini,
- ✦ Nevşehir ve Sivas'ın ise tarihsel süreç içerisinde ve ülkenin sanayi coğrafyasında imalat sanayi konusunda önemli bir varlık gösteremediğini söylemek mümkündür.

3.2.2. İLLERİN GENEL EKONOMİK YAPISI, TÜRKİYE VE BÖLGE İÇİNDEKİ YERİ

Çalışma konusu illerin Türkiye sanayi coğrafyası içindeki yeri tartışıldıktan sonra, bu bölümde illerin genel ekonomik yapısını ve imalat sanayiindeki genel durumlarını ortaya koyan ve elde edilebilen istatistiki değişkenlerle, illerin birbirleri arasındaki karşılaştırmalı konumları ile İç Anadolu Bölgesi ve Türkiye içindeki konumları değerlendirilmektedir (Tablo 31).

3.2.2.1. Nüfus ve Ekonomik Yapı

Çalışma konusu illerin nüfus büyüklükleri incelendiğinde, 1 milyonun üzerinde nüfusa sahip olan illerin Ankara, Konya ve Kayseri olduğu görülmektedir. 4. sırada gelen Sivas'tan sonra Nevşehir ve Karaman en düşük nüfusa sahip illerdir. Türkiye'de yer alan 81 il içerisinde nüfus büyüklüğü açısından Ankara 3., Konya 5., Kayseri 18., Sivas 28., Nevşehir 60., Karaman ise 68. sırada yer almaktadır. 1990-2000 yılları arasındaki nüfus artış hızı incelendiğinde ise; çalışma konusu iller arasında Konya %22,38'lik değerle ilk sırada yer almaktadır. Ankara %21,38 ile Konya'yı takip etmektedir. Konya ve Ankara'nın yıllık nüfus artış hızları Türkiye ortalamasının (18,29), ve İç Anadolu Bölgesi ortalamasının (15,79) üzerindedir. Bu illerden sonra yer alan Karaman (12,24) ve Kayseri (11,62) Türkiye ortalamasından düşük, İç Anadolu Bölgesi ortalamasına yakındır. Nevşehir (6,81) Türkiye ve İç Anadolu ortalamalarının oldukça altında yer alırken, Sivas'ta (-1,54) yıllık nüfus artışının eksi değerlere ulaştığı görülmektedir.

2001 yılına ait kişi başına gayri safi yurtiçi hasıla değerleri incelendiğinde, Ankara'nın 2752 \$ ile Türkiye ortalamasının (2146\$) üzerindeki tek il olduğunu görüyoruz. Nevşehir (2117\$) ve

Karaman (2012\$) ise Türkiye ortalamalarına yaklaşan iki il. Kayseri (1806\$) ve Konya'dan (1554\$) sonra gelen Sivas (1355\$) ise 1500\$'in altında yer almaktadır. Kişi başına gayri safi yurtiçi hasılanın 10 yıllık dönemdeki (1990-2000) artışı incelendiğinde ise sadece Karaman'ın 10 yıllık dönem içinde yaklaşık %20'lik bir artış sağladığı görülmektedir. Diğer iller ise Türkiye ortalamasında olduğu gibi kişi başına gayri safi yurtiçi hasıla değerlerinde düşüş göstermiştir. DPT'nin 2003 yılında çok sayıda sosyal ve ekonomik değişken kullanarak yapmış olduğu İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması'na (DPT, 2003) göre, 81 il içerisinde Ankara 2., Kayseri 19., Konya 26., Nevşehir 34., Karaman 35., Sivas 53. sırada yer almıştır. Bu araştırmada İç Anadolu Bölgesi ise 7 bölge içerisinde 3. sırada yer almıştır. 1996 yılında yapılan aynı araştırmanın sıralamaları incelendiğinde ise, Karaman'ın 5 sıra yükseldiği, Ankara'nın aynı sırada kaldığı, Konya ve Nevşehir'in iki sıra gerilediği, Kayseri'nin 4 sıra gerilediği, Sivas'ın ise 5 sıra gerilediği görülmektedir.

Tablo 31. İllere Göre Ekonomik Yapı ve İmalat Sanayii Değerleri

	Ankara	Kayseri	Konya	Nevşehir	Sivas	Karaman	İç Anadolu	Türkiye
<i>NÜFUS, EKONOMİK YAPI</i>								
Toplam nüfus (2000)	4007860	1060432	2192166	309914	755091	243210	11608868	67803927
Yıllık ortalama nüfus artış hızı (%oo) 1990-2000	21,38	11,62	22,38	6,81	-1,54	12,24	15,79	18,29
Kişi başına gayri safi yurtiçi hasıla \$ 2001 (1990)	2752 (3636)	1806 (1865)	1554 (2113)	2117 (2820)	1355 (1399)	2012 (1620)		2146 (2655)
Sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması (81 il, 7 bölge içinde) 2003 (1996)	2. (2.)	19. (15.)	26. (24.)	34. (32.)	53. (48.)	35. (40.)	3.	
<i>İMALAT SANAYİ GENEL DURUMU</i>								
Kişi başına imalat sanayi katma değeri (milyon TL) 2000	264	390	127	185	48	142	251	350
İmalat sanayinde katma değer in Türkiye içindeki payı(%) 2002 (1990)	3.94 (2.90)	1.41 (1.45)	1,04 (1,10)	0.27 (0.04)	0.11 (0.13)	0.11 (0.12)	7.3	
İmalat sanayi çalışan sayısı ve Türkiye içindeki payı(%) 2001	55854 (5.1)	23897 (2.2)	17784 (1.6)	1711 (0.2)	3822 (0.3)	4348 (0.4)	107416 (9.8)	1095615 (100)
İmalat sanayi işyeri sayısı (10+çalışan) 2000	850	178	264	30	16	23	1620	11118
İmalat sanayi işyeri sayısı (tüm) ve dağılımı (%) 2002	18509 (6.92)	3677 (1.38)	9221 (3.45)	1092 (0.41)	1675 (0.63)	867 (0.32)		267338
İmalat sanayi gelişmişlik sıralaması (81 il, 7 bölge içinde)	6.	18.	11.	49.	43.	36.	3.	
Kişi başına teşvik belgeli yatırım (milyonTL.) 1995-2000	1754	5279	1240	1022	724	2776	2002	2668

Tablo 31'in devamı

	Ankara	Kayseri	Konya	Nevşehir	Sivas	Karaman	İç Anadolu	Türkiye
<i>İŞGÜCÜ</i>								
İşsizlik oranı 2000 (1990)	11 (7.4)	8.5 (6.7)	7.1 (4.9)	4.8 (2.9)	7.3 (6.0)	6.5 (5.0)		8.9 (5.4)
Sanayi işkolunda çalışanların toplam istihdama oranı (%) 2000	13.41	16.42	9.05	4.97	5.43	11.14	10.55	13.35
İmalat Sanayi yıllık çalışanlar ortalamasının Türkiye içindeki payı % 2002 (1990)	5.09 (4.20)	2.18 (1.83)	1.62 (1.79)	0.16 (0.16)	0.35 (0.48)	0.40 (0.32)		
İşgücüne katılma oranı (%) 2000 (1990)	48.2 (48.3)	49.8 (54.0)	54.1 (61.6)	63.8 (68.3)	55.7 (62.9)	63.7 (69.5)		55.2 (60.6)
İşverenlerin toplam istihdama oranı (%) 2000	3.93	2.96	2.22	1.60	1.31	1.45	2.53	2.61
<i>DIŞ TİCARET</i>								
Kişi başına ihracat miktarı (ABD \$) 1995-2000	605	1020	170	13	7	339	407	2249
Kişi başına ithalat miktarı (ABD \$) 1995-2000	2538	851	162	-	80	190	1345	3967
İllerin İmalat Sanayi İhracatının Türkiye İmalat Sanayi İhracatındaki Payı % 2001	1.4	1	0.2	0	0	0.1	2.7	
<i>ALTYAPI, ENERJİ</i>								
Organize sanayi bölgesi parsel sayısı 2000	13041	457	903		202	207	16399	28726
Küçük sanayi siteleri işyeri sayısı 2000	2526	1536	4409	889	1586	728	17106	81302
Kişi başına imalat sanayii elektrik tüketimi (kws) 2000	189	575	710	145	108	267	348	550

Tablo 31 KAYNAK:

DİE, Yıllık İmalat Sanayi İstatistikleri Basılmamış Sonuçlar

KOSGEB, 2005. 2002 Yılı Genel Sanayi ve İşyerleri Sayımı, İmalat Sanayii Değerlendirmesi.

DİE, 2004. İl Göstergeleri 1980-2003.

DPT, 2003. İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması, Yayın No DPT:2671.

DPT, 2003. İller ve Bölgeler itibariyle Gayri Safi Yurtiçi hasıladaki Gelişmeler (1987-2000) Yayın No DPT:2676.

3.2.2.2.İmalat Sanayii Genel Durumu

İmalat sanayi genel durumunu değerlendirmek üzere kişi başına imalat sanayi katma değeri, katma değerın Türkiye içindeki payı, imalat sanayi 10 üzerinde işçi çalıştıran işyeri sayıları, ve tüm işyeri sayıları, imalat sanayi gelişmişlik sıralaması ve kişi başına teşvik belgeli yatırım gibi verilere bakılmıştır.

2000 yılı kişi başına imalat sanayi katma değeri incelediğinde iller arasında sadece Kayseri'nin (390 milyon TL.) Türkiye ortalamasının (350) üzerinde olduğu görülmektedir. İkinci olarak Ankara (264) İç Anadolu Bölgesi (251) ortalamasının üzerindedir. Diğer iller ise Nevşehir (185), Karaman (142), Konya (127), Sivas (48) Türkiye ve bölge ortalamalarının oldukça altında yer almaktadır. 2002 yılında imalat sanayiinde katma değerin Türkiye içindeki payı incelendiğinde %3.94 ile Ankara'nın ilk sırada yer aldığı, daha sonra %1.41 ile Kayseri ve %1.04 ile Konya'nın geldiği, diğer illerin ise (Nevşehir %0.27, Sivas %0.11, Karaman %0,11) Türkiye içindeki paylarının oldukça düşük olduğu görülmektedir.

2001 yılı imalat sanayi 10 üzerinde işçi çalıştıran işyerlerindeki çalışan sayıları incelendiğinde, Ankara(55854) ilk sırada yer almaktadır. Ankara'yı Kayseri (23897) ve Konya (17784) izlemektedir. Diğer illerdeki çalışan sayılarının Karaman (4348), Sivas (3822), Nevşehir(1711) oldukça düşük olduğu görülmektedir. Türkiye genelinde değerlendirme yapıldığında ise 10 üzerinde işçi çalıştıran işyerlerindeki çalışanların %5.1'inin Ankara'da ,%2.2'sinin Kayseri'de ,%1.6'sının Konya'da , %0.4'ünün Karaman'da, %0.3'ünün Sivas'ta, 50.2'sinin Nevşehir'de yer aldığını söylemek mümkündür.

İmalat sanayii işyeri sayıları incelendiğinde, 2000 yılında 10 üzerinde işçi çalıştıran işyeri sayısı yine en fazla Ankara'da (850) yer alırken, ikinci sırada yer alan Konya'yı (264), Kayseri (178), Nevşehir (30), Karaman (23), Sivas (16) takip etmektedir. Bu rakamlar Türkiye geneli içinde değerlendirildiğinde 10 üzerinde işçi çalıştıran işyerlerinin %7.6'sının Ankara'da, %2.4'ünün Konya'da, %1,6'sının Kayseri'de, %0.26'sının Nevşehir'de, %0,21'inin Karaman'da, %0.14'ünün Sivas'ta yer aldığını söylemek mümkündür.

2002 yılı itibariyle imalat sanayiindeki tüm işyeri sayıları ve dağılımları incelendiğinde ise, Ankara'nın 18509 işyeri ile Türkiye'deki tüm imalat sanayi işyerlerinin %6.92'sini,

**İÇASİFED Üyesi İller Kapsamında "Karşılaştırmalı Sektör Analizi - Sorunların ve Göreli
Üstünlüklerin Tespiti Araştırması ve Başkanlar Konseyi Bildiri Metni, Eylül'05**

Konya'nın 9221 işyeri ile Türkiye'nin %3.45'ini, Kayseri'nin 3677 işyeri ile Türkiye'nin %1.38'ini, 1675 işyeri ile Sivas'ın Türkiye'nin %0,63'ünü, 1092 işyeri ile Nevşehir'in Türkiye'nin %0.41'ini, 867 işyeri ile Karaman'ın ise Türkiye'nin %0.32'sini içerdiği görülmektedir. Bu iki değişken Türkiye değerleri referans alınarak karşılaştırıldığında, Ankara'da ve Kayseri'de imalat sanayinde daha çok 10 üzerinde işçi çalıştıran işyerlerinin ağırlıklı olduğunu, Konya, Sivas, Nevşehir ve Karaman'da ise daha çok 10'un altında işçi çalıştıran işyerlerinin ağırlıklı olduğunu söylemek mümkündür.

İmalat sanayine ilişkin değerler dikkate alındığında, çalışma konusu bölgenin toplam işyeri sayısının % 11.8'ine, çalışan sayısının %9.8'ine ve katma değer % 7.3'üne sahip olduğu görülmektedir.

DPT'nin 2003 yılında yapmış olduğu İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması'nda (DPT, 2003) yer alan imalat sanayi gelişmişlik sıralamasına göre, 81 il içerisinde Ankara 6., Konya 11., Kayseri 18., Karaman 36., Sivas 43., Nevşehir 49.sırada yer almıştır. İç Anadolu Bölgesi ise 7 bölge içerisinde 3. sırada yer almıştır.

Kişi başına teşvik belgeli yatırım değerlerinden illerin devlet imkanlarından hangi ölçülerde yararlandığını ve atılım yaptığını izlemek üzere yararlanılabilir. Bu çerçevede incelendiğinde, 1995-2000 yılları arasında kişi başına en fazla teşvik belgeli yatırım yapan il Kayseri (5279 milyon TL.) olmuştur. Kayseri'yi Türkiye (2668) ve İç Anadolu (2002) ortalamalarının üzerinde yer alan Karaman (2776) izlemiştir. Daha sonra sırasıyla Ankara (1754), Konya (1240), Nevşehir (1022), Sivas (724) gelmektedir.

3.2.2.2.1 Sermaye Yapısı

2005 yılı toplam imalat sanayi sermaye yapısı incelendiğinde, en fazla sermayenin Ankara'da (600732746 milyon TL) yer aldığı onu sırasıyla Kayseri (8719179), Konya (6275446), Sivas (2025739), Karaman (1016028) ve Nevşehir (426322) illerinin izlediği görülmektedir (Bkz-Tablo 32).

Tablo 32. İmalat Sanayinin Sermaye Yapısı (2005 Yılı)

	Sermaye/ Çalışan Sayısı (Milyon TL)	Sermaye/ İşyeri Sayısı (Milyon TL)	Toplam Sermaye (Milyon TL)
Türkiye	289.4	14053	1.652.020.968
Ankara	1678.4	66291	600.732.746
Kayseri	53.0	3876	8.719.179
Konya	38.9	1367	6.275.446
Nevşehir	52.9	1161	426.322
Sivas	62.1	4273	2.025.739
Karaman	24.9	2625	1.016.028

Kaynak: TOBB, 2005 Yılı Kapasite Raporu Sonuçları

Toplam imalat sanayi firmalarında işyeri başına sermaye değişkenine bakıldığında Ankara (66291 milyon TL/ işyeri) Türkiye ortalamasının (14053 milyon TL/işyeri) oldukça üzerinde yer almaktadır. Diğer il değerleri Türkiye ve Ankara'nın altında bulunmaktadır. Bu durumda daha büyük sermayeli firmaların Ankara'da bulunduğunu söylemek mümkündür. Karaman ilinin de (2625) Nevşehir (1161) ve Konya(1367) değerlerinin üzerine çıktığı izlenmektedir. 2005 yılı toplam imalat sanayi çalışan başına sermaye oranlarında da Ankara ilk sırada yer almaktadır. Ankara'da çalışan başına sermaye oranının (1678.4 milyon TL/çalışan) Türkiye ortalamasının (289.4 milyon TL/çalışan) çok üzerinde yer alması bölgede sermaye yoğun firmaların Ankara'da yoğunlaştığını ortaya koymaktadır. Diğer illerin Türkiye ortalamasının önemli ölçüde altında bulundukları görülmektedir.2001 yılı imalat sanayi 10 üzerinde işçi çalıştıran işyerlerinde firma başına sabit sermayeye yapılan yıllık ilaveler incelendiğinde, bölge içinde yalnız Kayseri'nin (667449.9 milyon TL) Türkiye ortalamasının (491693.9) üzerine çıktığı görülmektedir³. Bu durumda 2001 yılında bölge içinde yatırımlardan en fazla payı alan ilin Kayseri olduğunu söylemek mümkündür. 2000-2001 yılları arasında Kayseri'de firma sayılarının artmayıp tersine azaldığını gözönüne alacak olursak, yatırımların daha çok teknolojik yenileme ve kapasite genişletmeye gittiğini söylemek yanıltıcı olmayacaktır.

3.2.2.2.2 Özel Kamu Sektörü Payları

Bölgede sektörün payı Türkiye genelinde değerlendirildiğinde 10 üzerinde işçi çalıştıran işyerlerinde işyeri(%16) ve çalışan sayısında (%14.7) kamu sektörü ağırlıklı iken katma değerde özel sektörün payının (%7.3) daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum katma değerden en fazla pay alanların özel sektör işyerleri olduğunu göstermektedir.İmalat sanayi kamu sektöründe işyeri sayısı ve çalışan sayısı açısından Ankara'nın belirgin bir üstünlüğü söz konusu iken katma değerde Konya'nın ön plana çıktığı görülmektedir. Bu durum kamu yatırımlarının Konya'da daha yüksek katma değeri olan üretime yöneldiğini ortaya koymaktadır. Özel sektörde Ankara işyeri sayısı, çalışan sayısı ve katma değerde ilk sırayı almaktadır. 2001 yılı verileri, son yıllarda önemli ölçüde atağa kalkan Karaman'ın özel sektör yatırımlarına işyeri sayısında Sivas'ı , çalışan sayısında Sivas ve Nevşehir'i geride bıraktığını göstermektedir (Bkz-Tablo 33).

³ Ayrıntılı açıklama 3.2.4. 5. Yatırım Düzeyi, Tablo 55'de verilmiştir.

Tablo 33. İmalat Sanayi Kamu ve Özel Sektördeki İşyeri, Çalışan Sayısı ve Katma Değer (2001)

	İmalat sanayii kamu sektörü işyeri sayısı	%	İmalat sanayii özel sektörü işyeri sayısı	%	İmalat sanayii kamu sektörü çalışan sayısı	%	İmalat sanayii özel sektörü Çalışan sayısı	%	İmalat sanayii kamu sektörü Katma değeri (Milyon TL)	%	İmalat sanayii özel sektörü Katma değeri (Milyon TL)	%
Ankara	23	8,9	819,0	7,4	7182,0	6,3	48676,0	5,0	175935119,0	2,5	1440149373,0	4,5
Kayseri	2	0,8	173,0	1,6	577,0	0,5	23320,0	2,4	15198035,0	0,2	562178390,0	1,8
Konya	8	3,1	245,0	2,2	5560,0	4,9	12224,0	1,2	190131845,0	2,7	237528740,0	0,7
Nevşehir	2	0,8	28,0	0,3	454,0	0,4	1257,0	0,1	93460839,0	1,3	16403006,0	0,1
Sivas	5	1,9	12,0	0,1	2830,0	2,5	992,0	0,1	28090386,0	0,4	19061538,0	0,1
Karaman	1	0,4	22,0	0,2	162,0	0,1	4186,0	0,4	3167655,0	0,0	47551114,0	0,1
Bölge	41	16,0	1299,0	11,8	16765,0	14,7	90655,0	9,2	505983879,0	7,2	2322872161,0	7,3
Türkiye	257	100,0	11053,0	100,0	113683,0	100,0	981932,0	100,0	6988723396,0	100,0	31855445001,0	100,0

Kaynak: DİE, Yıllık İmalat Sanayi İstatistikleri Basılmamış Sonuçlar

3.2.2.3 İşgücü

Çalışma konusu illerin imalat sanayindeki genel durumları incelendikten sonra sanayinin önemli bir bileşeni olan işgücü konusu, işsizlik oranı, sanayide çalışanlar oranı, imalat sanayi çalışanlarının Türkiye içindeki oranı, işgücüne katılma oranı, işverenlerin toplam istihdama oranı, imalat sanayinde çalışanların nitelikleri, ücret düzeyleri gibi değişkenlerle incelenmiştir.

2000 yılı işsizlik verileri incelendiğinde, Ankara (%11)'nin Türkiye ortalamasının üzerinde işsizlik değerine sahip olduğu görülmektedir. Ankara'dan sonra Kayseri (8.5), Sivas (7.3) ve Konya (7.1)'nin yüksek işsizlik değerlerine sahip olduğu görülmektedir. Karaman (6.5) ve Nevşehir (4.8) ise bu iller arasında işsizlik açısından en iyi konumda olan illerdir.

2000 yılında sanayi işkolunda çalışanların toplam istihdama oranı incelendiğinde, Kayseri'nin (%16.42) Türkiye ortalamasının (13.35) üzerinde olduğu görülmektedir. Ankara (13.41) ve Karaman'da (11.14) da sanayide çalışanların toplam istihdama göre önemli bir yer tuttuğunu söylemek mümkündür. Konya (9.05), Sivas (5.43), Nevşehir (4.97) ise İç Anadolu Bölgesi ortalamasının altında yer almaktadır.

İşgücüne katılma oranlarına bakıldığında, Nevşehir (63.8), Karaman (%63.7), ve Sivas'ın (%55.7) Türkiye ortalamasının (%55.2) üzerinde olduğu görülmektedir. Konya (%54.1), Kayseri (%49.8), Ankara (%48.2) ise Türkiye ortalamasının altında yer almaktadır.

2000 yılında işverenlerin toplam istihdama oranı incelendiğinde, Ankara (%3.93) ve Kayseri'nin (%2.96) Türkiye (%2.61) ve İç Anadolu (%2.53) ortalamalarının üzerinde olduğu görülmektedir. Konya (%2.22), Nevşehir (%1.60), Karaman (%1.45), Sivas (%1.31) ise Türkiye ve İç Anadolu Bölgesi ortalamalarının altında yer almaktadır.

3.2.2.3.1 İmalat Sanayinde Çalışanların Nitelikleri

Bilindiği üzere eğitilmiş ve becerili işgücü varlığı sanayinin gelişiminde önemli bir avantaj sağlamaktadır. Bu açıdan bölgedeki iller değerlendirildiğinde, Ankara'nın ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Bölge içindeki becerili işgücünün (mühendis + teknisyen) %78'i Ankara'da bulunmaktadır. Ankara'yı sırasıyla Konya (%10) ve Kayseri (%6) izlemektedir. Diğer illerin becerili işgücü varlığının çok düşük düzeylerde olduğu görülmektedir.

Gerek işgücü piyasasının büyüklüğü gerekse bu piyasadaki becerili-eğitilmiş işgücü varlığı başta Ankara olmak üzere Konya, Kayseri gibi illere sanayinin gelişmesi ve çeşitlenmesi yönünden potansiyel sağlamaktadır.

Bölgede toplam çalışanlar içinde becerisiz işgücü(düz işçi) oranlarına bakıldığında, Kayseri (%82.7), Karaman (%79.7), Nevşehir (%75.8) ve Konya'nın (%73.7) Türkiye ortalamasının (%73.2) üzerinde değerlere sahip oldukları görülmektedir. Bu sonuçlar Kayseri, Karaman, Nevşehir ve Konya'da sanayinin ağırlıklı olarak becerisiz işgücüne bağımlı olduğunu göstermektedir. Bu illerin işgücü piyasalarında becerisiz işgücünün bol bulunması ücret düzeylerini de aşağıya çekmektedir (Bkz Tablo 34, Tablo 35)

**İÇASİFED Üyesi İller Kapsamında "Karşılaştırmalı Sektör Analizi - Sorunların ve Göreli
Üstünlüklerin Tespiti Araştırması ve Başkanlar Konseyi Bildiri Metni, Eylül'05**

Tablo 34. İmalat Sanayinde Çalışanların Nitelikleri

	Toplam İşyeri Sayısı	Toplam Çalışan Sayısı	Toplam İdari Personel	Toplam Mühendis	Toplam Teknisyen	Toplam Usta	Toplam İşçi
Türkiye	117.552	5.708.113	675.550	220.215	208.522	422.410	4.181.416
Ankara	9.062	357.907	53.821	38.965	41.991	37.171	185.959
Kayseri	2.249	164.270	12.593	3.737	2.905	9.211	135.824
Konya	4.589	161.191	17.769	6.163	4.146	14.295	118.818
Nevşehir	367	8.044	751	196	131	861	6.105
Sivas	474	32.606	2.924	1.257	1.614	10.749	16.062
Karaman	387	40.781	2.770	791	1.456	3.242	32.522

Kaynak: TOBB, 2005 Yılı Kapasite Raporu Sonuçları⁴

**Tablo 35. İmalat Sanayinde Mühendis+ Teknisyen ve İşçilerin Toplam Çalışanlar
İçindeki Payı (2005 Eylül)**

	Toplam Çalışan Sayısı	Mühendis+Teknisyen/ Toplam Çalışan Sayısı	İşçi / Toplam Çalışan Sayısı
Türkiye	5.708.113	7.5	73.2
Ankara	357.907	22.6	51.9
Kayseri	164.270	4.04	82.7
Konya	161.191	6.4	73.7
Nevşehir	8.044	4.0	75.8
Sivas	32.606	8.8	49.3
Karaman	40.781	5.5	79.7

Kaynak: TOBB, 2005 Yılı Kapasite Raporu Sonuçları

3.2.2.3.2 Ücret Düzeyleri

2001 yılı imalat sanayi 10 üzerinde işçi çalıştıran işyerlerinde ücret düzeyleri incelendiğinde, bölge genelinde ücretlerin Türkiye ortalamasının altında olduğu görülmektedir. Ankara (6813 milyon TL) ve Sivas'ın (9596) ücret düzeyleri Türkiye (6288)

⁴ TOBB verileri 2005 yılı Eylül Ayı itibarıyla alınmıştır

ve Bölge (6043) ortalamasının üzerinde iken, Konya'nın ücret düzeyi bölge ortalamasının üzerinde ancak Türkiye ortalamasının altında kalmaktadır (Bkz-Tablo 36). Diğer illerde (Kayseri, Nevşehir, Karaman) ücret düzeyleri bölge ve Türkiye ortalamasının altındadır. Ancak Türkiye'de sanayi odaklarının gelişmesinin ilk aşamasında düşük ücret düzeylerinin önemli bir avantaj sağladığı dikkate alınacak olursa bu durumun bir avantaja da dönüştürülebileceği unutulmamalıdır. Çalışma konusu bölgede imalat sanayi 10 üzerinde işçi çalıştıran işyerlerinde ücretlerin kamu sektöründe özel sektörden % 123 oranında daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 36. İllerin İmalat Sanayi Kamu ve Özel Sektördeki Ücret Düzeyleri (2001)

	İmalat sanayinde ücret düzeyleri	İmalat sanayi Kamu sektöründe ücret düzeyleri	İmalat sanayi özel sektöründe ücret düzeyleri
Ankara	6813,418	11820,67	6073,229
Kayseri	4420,684	10254,71	4276,248
Konya	6108,231	11194,84	3791,779
Nevşehir	3323,598	5655,011	2478,181
Sivas	9596,761	11423,71	4384,806
Karaman	2752,564	10489,98	2452,693
Bölge	6043,311	11312,39	5067,48
Türkiye	6288,78	12172,53	5606,859

Kaynak: DİE, Yıllık İmalat Sanayi İstatistikleri Basılmamış Sonuçlar

3.2.2.4 Dış Ticaret

1995-2000 yılları arasındaki kişi başına ihracat ve ithalat değerleri incelendiğinde çalışma konusu illerin tümü Türkiye (ihracat 2249\$, ithalat 3967\$) ortalamalarının altında kalmaktadır. İhracat verileri incelendiğinde Kayseri (1020\$) ilk sırayı alırken, Ankara (605\$) İç Anadolu Bölgesi ortalaması üzerinde yer almaktadır. Daha sonra sırasıyla Karaman (339\$), Konya (170\$), Nevşehir (13\$) ve Sivas (7\$) yer almaktadır. İthalat verileri incelendiğinde ise Ankara'nın (2538\$) ilk sırada yer aldığı, bunu Kayseri (851\$), Karaman (190\$), Konya (162\$), Sivas (80\$) izlemektedir.

İllerin 2001 yılı imalat sanayi 10 üzerinde işçi çalıştıran işyerlerinin Türkiye İmalat sanayi ihracatındaki payı incelendiğinde, bölgede en büyük payı %1.4 ile Ankara almaktadır. Ankara'yı sırasıyla Kayseri (%1.0), Konya (%0.2) ve son yıllarda önemli atılım yapan Karaman (%0.1) illeri izlemektedir. Bölgenin toplam ihracat payının (%2.7) düşük olması dış piyasalarla bağlantısının zayıf olduğunu göstermektedir.

3.2.2.5 Altyapı, Enerji

Çalışma konusu illeri imalat sanayi altyapısı açısından değerlendirmek için organize sanayi bölgesi ve küçük sanayi siteleri işyeri sayıları değerlendirilmiştir. Kişi başına imalat sanayii elektrik tüketimi ise bu illerin enerji tüketimi hakkında değerlendirme yapmak için kullanılmıştır.

2000 yılı organize sanayi bölgesi parsel sayısı incelendiğinde Ankara'nın 13041 parselle bu konuda oldukça yüksek değere sahip olduğu görülmektedir. Bu rakam tüm Türkiye'deki parsel sayısının (28726) yaklaşık yarısından biraz azdır. Ankara'dan sonra sırasıyla Konya (903), Kayseri (457), Karaman (207) ve Sivas (202) gelmektedir.

2000 yılı küçük sanayi siteleri işyeri sayısı incelendiğinde ise Konya'nın (4409) ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Konya'dan sonra Ankara (2526), Sivas (1586), Kayseri (1536), Nevşehir (889) ve Karaman (728) gelmektedir.

2000 yılı imalat sanayi elektrik tüketimi incelendiğinde, ilk sırada yine Konya'nın (710 kws) yer aldığını, Konya'yı Kayseri'nin takip ettiğini, diğer illerin ise, Karaman (267), Ankara (189), Nevşehir (145), Sivas (108), Türkiye ortalamasının (550) altında kaldığını söylemek mümkündür.

3.2.3. İLLERİN SANAYİ GELİŞİMLERİ

3.2.3.1. ANKARA

3.2.3.1.1 Tarihsel Süreç

Cumhuriyet'in ilk yıllarıyla başkent olmanın gerektirdiği hizmetleri verebilecek bir şehrin kurulması amacı ile başlatılan alt ve üstyapı inşaatları önce ticari hayatı canlandırmıştır. Yanı sıra inşaat malzemelerini karşılamaya yönelik bazı ufak çaplı imalathaneler yapılmıştır. Makina ve Kimya Endüstrisi Kurumu, Sümerbank ve Etibank gibi kamu sanayi kuruluşlarının ve bu kuruluşlara bağlı fabrikaların Ankara'da yapılmış olması, bu fabrikalara yan sanayi olarak çalışan küçük boyutlu özel işletmelerin kurulmasını teşvik etmiştir. Bu gelişmeler diğer yerleşim yerlerinden Ankara'ya nüfus göçünü başlatmış, böylelikle Ankara'da sanayileşme ve artan nüfus birbirinin hem sebebi hem sonucu olmuştur.

Bundan sonra, sırasıyla fişek sanayi, mühimmat fabrikası, gıda sanayi, çimento fabrikası, havagazı üretimi, kereste imalathaneleri, dokuma fabrikası, hızla sayıları artan matbaalar devreye girmiş ve 1923 - 1950 yılları arasındaki sanayinin gelişimi, bu dönemde Ankara'da karayolu gelişimi yeterli düzeyde olmadığından, demiryolları çevresinde görülmüştür.

1950 -1970 dönemi arasında sanayiinin gelişimi, kamu sanayisinin büyümesi ve yatırımların artmasıyla, çevre yollarının açılması ve böylece sanayiinin yer seçimi kararlarını etkilemesiyle ilişkili olarak sürmüştür. Bu dönemde kamu kuruluşlarının gelişimine paralel olarak özel kesim küçük sanayi siteleri gelişmeye başlamıştır. 1964 yılında Sanayi Bakanlığı küçük sanayi işletmelerine kredi vermeye başlamıştır.

Cumhuriyet'in başlarında 1925'te kurulan bira, 1926'da kurulan çimento ve Elmadag'da kurulan barut fabrikaları gibi sayıları pek az sanayi kuruluşu varken, yakın yıllarda sanayi kuruluşlarının sayısı artmış ve sanayi büyük bir çeşitlilik kazanma yoluna girmiştir. Bu hamlelerle birlikte Ankara'da bazı sanayi hizmetlerinin ortaklaşa verildiği planlı sanayi siteleri oluşturulmuştur. Geleneksel imalat ve bakım – onarıma yönelik işyerleri tüketici ile olan bağlantısı nedeniyle Ulus ve İskitler semtinde yerleşmiştir. Bunu takiben Yeni Sanayi, Ata Sanayi, Demir Sanayi ve Büyük Sanayi gibi sanayi siteleri ard arda gerçekleştirilmiştir. Bu sanayi sitelerinde zamanla gelişen sanayi kuruluşlarında; makarna, un, süt ürünleri, şekerleme ve her türlü gıda maddesi üretimini yapan ilk ciddi sanayi kuruluşları faaliyet göstermeye başlamıştır. Daha sonra Ankara'yı komşu şehirlere bağlayan ana arterler üzerinde daha büyük çaplı entegre sanayi işletmeleri kurulmuştur. Bu işletmeler sanayinin Ankara'da daha hızlı gelişimini tetiklemiş ve çimento, alçı, hazır beton, traktör, tarım aleti ve makinaları, kamyon-otobüs, boya, çelik-pik-sfaro döküm ürünleri, çelik boru, tuğla-kiremit ve orman ürünleri, mobilya, konfeksiyon eşyası, madeni eşya, dokuma, kazan, ısıtma ve klima cihazları, elektrik panoları, elektrik-su ve doğalgaz sayaçları üreten sanayi kuruluşları kurulmuştur.

Savunma Sanayii ile ilgili en önemli yatırımlar da Ankara'da gerçekleştirilmiştir. Savunma Sanayinin oluşturduğu altyapı ve talep sonucu Makina ve Metal Sanayii, Ankara ekonomisinde önemli bir yere sahiptir. Bugün sanayi kuruluşlarının yüzde 40'ının üretim yaptığı alan Makina ve Metal Sanayiidir. Savunma Sanayi, hem yetişmiş insan gücü hem de bu sektör içinde yer alan kuruluşların yarattığı potansiyel yoluyla Ankara'da çok büyük sanayi kuruluşlarının doğmasını sağlamıştır.

Türkiye'nin en büyük savunma sanayi projesinin yapımcısı olan Türk Havacılık ve Uzay sanayii (TAI) 1984'de Türk-Amerikan işbirliği ile kurulmuştur. Bunun dışında, yine bu alanda, askeri alanda faaliyet gösteren ve savunma sanayiinde önemli ar – ge çalışmalarını sürdüren firmalar olarak, FNSS Savunma Sistemleri A.Ş., Aremsan Elektrik Makina Sanayii ve Ticaret LTD. ŞTİ., Barış Elektrik Endüstri A.Ş., Roketsan A.Ş., Markoni Kominikasyon A.Ş., MİKES Elektronik Sistemleri A.Ş., ASELSAN Elektronik Sanayi ve Ticaret A.Ş., Havelsan Hava Elektronik San. Ve Tic. A.Ş., Müsan Makina Üretim San. Ve Tic. A.Ş., Gate Elektronik San. Ve Tic. A.Ş., Aydın Yazılım ve Elektronik San. A.Ş.'den bahsedilebilir.

Ankara'da sürdürülmekte olan bazı üretim faaliyetleri konuları itibariyle Türkiye'de tek olma özelliğine sahiptir. Örneğin rulman ile seri halde dişli üretimi sadece Ankara'da gerçekleşmektedir. Bunun yanında, trafik araçlarında kullanılan Hız Tesbit Radar Cihazı; ilaç hammaddesi olarak kullanılan morfin ile dializ makinası üretimleri de yine sadece Ankara'da gerçekleştirilen üretim faaliyetleridir.

İÇASİFED Üyesi İller Kapsamında "Karşılaştırmalı Sektör Analizi - Sorunların ve Göreli Üstünlüklerin Tespiti Araştırması ve Başkanlar Konseyi Bildiri Metni, Eylül'05

Ankara son yıllardaki büyük sanayi hamlesi ile memur, ticaret, tarım kenti kimliğinden sıyrılıp bir sanayi kenti kimliğine bürünmüştür. Ankara'da sanayinin gelişiminde altyapı yatırımlarının da önemli bir etkisi olmuş, çok sayıda organize sanayi bölgesi ve küçük sanayi sitesi sanayiye hizmet vermeye başlamıştır (www.e-aso.org.tr) (Bkz-Tablo 37).

Tablo 37. Ankara'da Faaliyet Halindeki ve Kurulma Aşamasındaki Organize Sanayi Bölgeleri

	Büyüklik
Ankara I. Organize Sanayi Bölgesi (Sincan) (1990)	400 ha., 194 sanayi parseli
OSTİM Organize Sanayi Bölgesi (Ankara IV. O.S.B) (1986)	492 ha., 3.385 sanayi parseli
Ankara İvedik Organize Küçük Sanayi Bölgesi	7.346 işyeri
Polatlı Organize Sanayi Bölgesi (2001)	200 ha., 126 sanayi parseli
Ankara II. Organize Sanayi Bölgesi (Türkobası)	600 ha. 500 fabrika
Ankara 3.2.3.. Organize Sanayi Bölgesi (Alagöz)	550 ha
Ankara Şereflikoçhisar Organize Sanayi Bölgesi	300 ha.
Sincan Organize Sanayi Bölgesi (V. O.S.B –Tevsii)	175 ha.
Ankara Beypazarı Organize Sanayi Bölgesi	300 ha.
Ankara Başkent (Sitiyak) Organize Sanayi Bölgesi	520 ha.

Kaynak: www.e-aso.org.tr

3.2.3.1.2 Sektörlerde Çalışanlara ve İşyeri Sayılarına Göre İmalat Sanayi Gelişimi

Ankara'da 1980-2000 yılları arasında imalat sanayiinde çalışanların ve işyerlerinin sayıları değerlendirildiğinde, son 20 yıllık dönemde çalışanların sayısının yaklaşık %24 oranında artarak 41972'den 55858'e ulaştığı; imalat sanayi işyeri sayılarının ise aynı dönemde yaklaşık %33 artarak 560'dan 842'ye ulaştığı görülmektedir (Bkz-Tablo 38, Tablo 39).

Ankara'da 1980-2000 yılları arasında temel sektörel gruplarda çalışanların oranı itibariyle bir değerlendirme yapıldığında, son yirmi yıllık dönemde, dokuma(%0'dan %12'ye) ile metal eşya'da (%47,1'den %51,5'e) önemli artışlar olduğu görülmektedir. Orman ürünleri (%2,8'den %4,2'ye) ile taş toprağa dayalı sanayi (%6,2'den %6,5'e) de çalışan oranlarını

artıran diğer iki sektördür. Kimya sektöründe çalışan oranı son yirmi yıllık dönemde aynı kalırken, metal ana sanayi (%9,2'den %3,2'ye) ve kağıt sanayinde (%5.9'dan %4.8'e) düşmüştür.

Yine son 20 yıllık dönemde temel sektörel grupların işyeri sayıları oranı itibariyle bir değerlendirmesi yapıldığında ise, metal eşya sektöründe işyeri sayıları oranının çalışanlar oranından daha da fazla arttığı (%30,7'den %44,3'e), yine dokuma sektöründe işyeri sayısı oranında önemli bir artış olduğu (%2,9'dan %10,9'a) görülmektedir. Orman ürünleri (%4,1'den %6,5'e), kimya (%5,7'den %7,7'ye) ve taşta toprağa dayalı sanayi (%7,1'den %7,5'e) ve metal ana sanayi (%3,9'dan %4,2'ye) sektörleri ise işyeri sayısı oranlarını artıran diğer sektörlerdir. Gıda sektöründeki işyeri sayısı oranı (%37'den %19'a) önemli bir düşüş göstermiştir. İşyeri sayısı oranı düşen diğer bir sektörde kağıt sanayi (%7,9'dan %5,7'ye) olmuştur. Bu sayısal verilere göre Ankara'nın imalat sanayinin son yirmi yıllık dönemde önemli bir gelişme gösterdiğini, geleneksel sektörlerden gıdanın önemini yitirirken dokuma sektörünün önemli bir gelişme gösterdiğini, çok farklı sanayi ürünün üretildiği metal eşya sektörünün son yıllarda ilin en hızlı gelişen sektörü olduğunu, dolayısıyla ilin sanayi ürünlerinin çeşitlenip işgücü yoğun sanayiden teknoloji yoğun sanayiye doğru bir gelişim gösterdiğini söylemek mümkündür.

Tablo 38: Ankara İli İmalat Sanayinin Gelişimi (Çalışan Sayılarına Göre) (1980-2001)

	3	31	31	32	32	33	33	34	34	35	35	36	36	37	37	38	38	39	39
Yıllar		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
1980	41972	9556	22,8	0	0,0	1196	2,8	2487	5,9	1965	4,7	2601	6,2	3873	9,2	19789	47,1	0	0,0
1990	43233	9384	21,7	0	0,0	2224	5,1	2281	5,3	1406	3,3	2361	5,5	1687	3,9	20705	47,9	0	0,0
2000	59152	7321	12,4	7644	12,9	2200	3,7	3025	5,1	2565	4,3	3726	6,3	1891	3,2	30712	51,9	65	0,1
2001	55858	7161	12,8	6644	11,9	2359	4,2	2704	4,8	2635	4,7	3635	6,5	0	0,0	28772	51,5	0	0,0

Tablo 39: Ankara İli İmalat Sanayinin Gelişimi (İşyeri Sayılarına Göre) (1980-2001)

	3	31	31	32	32	33	33	34	34	35	35	36	36	37	37	38	38	39	39
Yıllar		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
1980	560	209	37,3	16	2,9	23	4,1	44	7,9	32	5,7	40	7,1	22	3,9	172	30,7	2	0,4
990	502	172	34,3	29	5,8	19	3,8	32	6,4	26	5,2	34	6,8	27	5,4	160	31,9	3	0,6
2000	850	108	12,7	102	12,0	51	6,0	50	5,9	58	6,8	68	8,0	31	3,6	379	44,6	3	0,4
2001	842	109	12,9	92	10,9	55	6,5	48	5,7	65	7,7	63	7,5	35	4,2	373	44,3	2	0,2

Kaynak:DiE, Yıllık İmalat Sanayi İstatistikleri Basılmamış Sonuçlar

¹ 3 İmalat Sanayi, 31 Gıda, İçki ve Tütün Sanayi, 32 Dokuma, Giyim Eşyası ve deri Sanayi, 33 Orman ürünleri ve Mobilya Sanayi, 34 Kağıt-Kağıt ürünleri ve Basım Sanayi

35 Kimya-Petrol, Kömür, Kauçuk ve Plastik Ürünleri Sanayi, 36 Taş ve Toprağa Dayalı Sanayi, 37 Metal Ana Sanayi,

38 Metal Eşya-Makina ve Teçhizat,Ulaşım Aracı, İlimi ve Mesleki Ölçme Aletleri Sanayi , 39 Diğer İmalat Sanayi

3.2.3.2. KAYSERİ

3.2.3.2.1 Tarihsel Süreç

1923-1930 döneminde Kayseri'de sanayinin gelişmesinde etkili olan üç önemli özel sektör yatırımı gerçekleşmiştir. Bunlardan birincisi, " *Bünyan Şelalesi'nden*" elektrik üretilip bununla Kayseri, Bünyan ve Talas'ı aydınlatmak, aydınlatmadan arta kalan elektriği sanayiye vermek için kurulan *Kayseri ve Civarı Elektrik T.A.Ş.* (1926) ve bu şirketin yaptığı *Bünyan Hidro Elektrik Santralı*'dır. İkinci özel sektör girişimi ise Bünyan'da kurulan " *Yün Yapağı*" ya da " *İplik*" Fabrikası'dır. Üçüncü girişim ise, " *Değirmencilik İşletmesi*"'dir (1932) ve Kayseri'deki ilk un fabrikasıdır. Bundan sonra, 1950'li yıllara kadar ciddi özel sektör yatırımı olmamıştır (www.kayseri.gov.tr).

Cumhuriyetin ilk yıllarında " *Tayyare Fabrikası*" yani 2. Hava İkmal Bakım Merkezi Komutanlığı (1926) ile uzun yıllar ülkemizin en büyük pamuklu dokuma fabrikası olma özelliğini koruyan " *Sümer Bez Fabrikası*" (1935), Kayseri sanayi ve ticareti için bir dönüm noktası olmuştur. Daha sonraki yıllarda faaliyete geçen " *Anatamir Fabrikası*" da Kayseri'deki önemli kamu yatırımlarındandır.

Bu üç kamu kuruluşu özellikle ilk ikisi, Kayseri sanayicisi için bir okul olmuştur. İkinci kuşak (1950-1980) sanayicilerin büyük bir çoğunluğu bu fabrikalardan yetişmiştir. 2. Hava İkmal Bakım Merkezi bünyesinde uzun yıllar eğitim ve öğretim faaliyeti gösteren ve daha sonra kapatılan " *Çırak Okulu*" ile *Erkek Sanat Enstitüsü* (1942) ile *Yapı Sanat Enstitüsü*'nün (1942) açılması da bölgede sanayiye nitelikli eleman yetiştirmek amacına önemli katkılar sağlamıştır.

1950-1960 arasında özel sektör tarafından bir çok sanayi tesisi faaliyete geçmiştir. Özel sektör tarafından 1950'lerin başında kurulan büyük ölçekli *Birlik Mensucat Fabrikası* ile *Orta Anadolu Mensucat Fabrikası* ve yarı kamu nitelikli *Şeker Fabrikası* (1955) bu dönemin önemli kuruluşlarıdır.

1950'lerin uygun ortamında, küçük ve orta boy girişimciler daha çok dayanıklı tüketim malları üretimine yönelmiş; girişimciler ellerindeki tezgah ya da makineleri küçük değişikliklerle, değişik ürünleri üretebilecek biçime dönüştürmüşlerdir. 1950'lerin önemli girişimlerinden birisi de *Küçük Sanayi Sitesi*'nin kurulmasıdır. Günümüzde *Bünyan*, *Develi* ve *Pınarbaşı*'nda birer tane olmak üzere 9 adet *Küçük Sanayi Sitesi* mevcut olup buralarda 6 bine yakın işletme faaliyet göstermektedir.

60'lı yılların sonu ve 70'li yılların başından itibaren imalat sanayii çeşitlenmiş, nitelik kazanmaya başlamış ve üretim ölçekleri büyümüştür. 1980'den sonra büyük işletmelerin sayısında artış olmuştur. Özellikle 1970'ten itibaren Kayseri'nin bazı ilçelerinde de sanayi yatırımları gerçekleşmiştir. Develi'de halı, keçe, tekstil ve deri fabrikaları; Tomarza'da un fabrikası ve daha

İÇASİFED Üyesi İller Kapsamında "Karşılaştırmalı Sektör Analizi - Sorunların ve Göreli Üstünlüklerin Tespiti Araştırması ve Başkanlar Konseyi Bildiri Metni, Eylül'05

sonra kapanan plastik fabrikası; Bünyan' da çok önceleri kurulan battaniye fabrikası, gıda sanayi; Pınarbaşı'nda un fabrikası, et ve et ürünleri fabrikası; Sarioğlan da Sar gıda sanayi, bunlardan bazılarıdır.

1980'li yıllarda büyük işletmelerin sayısı artmıştır. Özellikle 1985'ten sonra uygulanan teşvik sistemi, Kayseri'de teşvikli yatırım yapanları arttırmış ve çok sayıda büyük ölçekli işletmeler doğmuştur. Kayseri Organize Sanayi Bölgesi'nin kurulması, altyapısının tamamlanması ve 1989 yılında bu bölgeye teşvik sistemi içerisinde İkinci Derecede Kalkınmada Öncelikli Yöre statüsü verilmesi, Kayseri'de büyük işletme sayısının çok sayıda artmasına yol açmıştır (www.kayseri.gov.tr).

2000'li yılların başında Kayseri sanayisi iç ve dış piyasalara açıldıkça markalaşmanın da arttığı gözlenmektedir. Kayseri'de bugün, ağaç işleri, koltuk, kanepeler ve yataklar üreten 3 büyük firma ile orta ölçekteki işletmeler Türkiye'nin bu konudaki ihtiyacının yarısından fazlasını (%60) karşılamaktadır. Kayseri'de üretilen başlıca ürünler aşağıdaki gibidir (Bkz-Tablo 40)

Tablo 40. Kayseri'de Üretilen Başlıca Ürünler

Tekstil, Konfeksiyon ve Örmeler	Pamuk ipliği, kadife, giyim, ev tekstili, ham ve mamul bez, kot kumaşı, halı ipi, el ve makine halısı, sentetik çuval, havlu, banyo giysileri v.s.
Gıda Ürünleri, Şeker ve Şekerleme	Tatlı su balıkçılığı, et ve yumurta tavukçuluğu, hayvan yemleri, hayvansal ve bitkisel yağlar, peynir, baharatlar, pastırma ve sucuk, salam ve sosis, meşrubat, melas, kristal ve küp şeker, lokum, helva, şekerleme, bisküvi, ciklet, un ve unlu mamüller, kepek v.s.
Metal Eşya	Basıncılı tencere, emaye/bakır/alüminyum/çelik mutfak eşyaları, mutfak fırını ve ocakları, soba/boru/tahta/banyo kazanı, buhar kazanı, kalorifer kazanı, hidrofor, eşanjör, yakıt ve su tankı, çivi, güneş kolektörü, ısıtıcılar, cıvata, somun, çelik yay, çelik halat, çelik/alüminyum/bakır/prinç borular, çelik oto kasası v.s.
Ahşap Mobilya/Metal Mobilya	Sofya, karyola, dolap, etajer, sandalye, masa, kanepeler, koltuk, raf, mutfak dolapları, yataklar ve oturma odası grupları, ahşap oto kasası v.s.
Toprak Ürünleri/ Pvc Malzemeler/ Temizlik Malzemeleri	Klinker, taraslı çimento, PVC kapı ve pencere elemanları, toz ve sıvı deterjan, çinko ve kurşun
Elektrik/elektronik/haberleşme ürünleri	Elektrolitik bakır tel, kalaylı elektrolitik bakır tel, PVC kablo, alüminyum iletken, fiber optik kablo, elektrik motoru, pano/tahta, otomasyon panoları, AC ve DC sürücüler, kavuçu/plastik fiş ve priz, telefon, telefon santralleri, elektrik sobaları v.s
Tarım aletleri ve makineleri	Süt sağma makinesi, yayık, pulluk, hasat makinesi. patos, romörk, pulverizatör, traktör
Makine Ve Savunma Sanayi	Hava kompresörü, santrifüj pompa, çamaşır makinesi, pres, halı süpürgesi, hidrolik pompa, hidrofor, damper, klima, vitrin buzdolabı, kuruyemiş kavurma ve ısıtma makinesi, takım tezgahları, komando bıçağı, çelik yelek ve miğfer
Otomotiv Ürünleri	Mini otomobil, triportör ve kamyonet

Kaynak:www.kayso.org.tr

2004 sonu itibariyle Kayseri'den 703,3 milyon \$ ihracat yapılmıştır. Kayseri'den ağırlıklı olarak makine halısı, pamuklu ham bez, denim kumaşı, elektrik kablosu, alüminyum profil, çelik ve galvanizli borular, muhtelif gıda maddeleri, kadife, yatak ve yorgan, havlu, saksı, elektrikli fırın, ocak, oto iç ve dış lastiği, akü, büro mobilyaları, meyve konsantreleri, kuru bakliyat, pamuk ipliği, mobilya, elektrik süpürgesi, fiberoptik kablo, margarin, şeker, bisküvi, piliç vs. Avrupa ülkelerine, Ortadoğu ve Afrika ülkelerine ihraç edilmektedir.

İstanbul Sanayi Odası'nın her yıl yaptırdığı, "*İlk 500 Sanayi Kuruluşu*" anketinde (2003) Kayseri'de faaliyet gösteren 15, "*İkinci 500*" de ise 11 firma yer almıştır.

Kayseri Organize Sanayi Bölgesi, 8 milyon m² alan üzerine kurulmuş, daha sonra genişleme ihtiyacı duyulması üzerine toplam alanı 12 milyon m²ye çıkmıştır. Hacılar OSB'nin de katılmasıyla Organize Sanayi Bölgesinde 435 fabrika faaliyet göstermekte olup, 45.000 dolayında işçi çalışmaktadır. Hacılar Özel OSB ile Kayseri OSB'nin 2004 yılı içinde birleştirilmesiyle 7.500.000 m² lik alan Kayseri OSB'ye dahil edilmiştir. Tüm genişleme alanları ile birlikte Kayseri Organize Sanayi Bölgesinin alanı 23.500.000 m² olmuştur. Böylece Kayseri Organize Sanayi Bölgesi alan büyüklüğü ve tesis sayısı bakımından Türkiye'nin önde gelen OSB'leri içerisinde yer almaktadır. 1990'ların sonunda, taleplerin karşılanabilmesi için üç adet daha OSB'nin kurulmasına karar verilmiştir (www.kayseri.gov.tr).

3.2.3.2.2 Sektörlerde Çalışanlara ve İşyeri Sayılarına Göre İmalat Sanayi Gelişimi

Kayseri'de 1980-2000 yılları arasında imalat sanayiinde çalışanların ve işyerlerinin sayıları değerlendirildiğinde, son 20 yıllık dönemde çalışanların sayısının yaklaşık %40 oranında artarak 14556'dan 23897'e ulaştığı; imalat sanayi işyeri sayılarının ise aynı dönemde yine yaklaşık %40 civarında artarak 102'den 175'e ulaştığı görülmektedir(Bkz-Tablo 41,Tablo 42).

Kayseri'de 1980-2000 yılları arasında temel sektörel gruplarda çalışanların oranı itibariyle bir değerlendirme yapıldığında, son yirmi yıllık dönemde, orman ürünleri ve mobilya sanayi (%0,3'ten %19,8'e) ile metal eşya'da (%12,6'dan %28,2'ye) önemli artışlar, dokuma (%60'tan %33'e) ve gıda sektörlerinde (%17'den % 8'e) ise önemli azalmalar olduğu dikkati çekmektedir. Kimya (%1,3'ten %5,6'ya) ve taşa toprağa dayalı sanayi (%0'dan %1,1'e), çalışan oranlarının arttığı diğer sektörlerdir.

Yine son 20 yıllık dönemde temel sektörel grupların işyeri sayıları oranı itibariyle bir değerlendirmesi yapıldığında ise, dokuma ve gıda sektörlerinde çalışanlar açısından yaşanan düşüşün işyeri sayısı oranında o kadar da keskin olmadığı görülmektedir (sırasıyla, %21'den %17'e; %19'dan %17'e). Bu durumun da Kayseri'de dokuma ve gıda sektöründeki işletmelerin daha da büyüyerek işgücü yerine teknolojiyi kullanmalarından kaynaklandığı gibi bir yorum yapmak mümkündür. Orman ürünleri sektörü açısından işyeri sayısı oranında da önemli bir artış (%2,9'dan %13'e) görülmektedir. İşyeri sayısı oranı

İÇASİFED Üyesi İller Kapsamında "Karşılaştırmalı Sektör Analizi - Sorunların ve Göreli Üstünlüklerin Tespiti Araştırması ve Başkanlar Konseyi Bildiri Metni, Eylül'05

artan diğer iki sektör ise taşta toprağa dayalı sanayi (%2'den %4,6'ya) ve kimya sanayi (%2,9'dan %4'e)'dir.

Bu sayısal verilere göre Kayseri'de imalat sanayinin son yirmi yıllık dönemde önemli bir gelişme gösterdiğini, geleneksel sektörlerden gıda ve dokumanın hala önemini sürdürdüğünü, yine metal eşya sektörünün ilin sanayinde önemli bir yeri olduğunu, orman ürünlerinin son yıllarda önemli bir gelişme sağladığını, yine kimya ve taşta toprağa dayalı sanayilerin gelişmekte olan sektörler olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 41: Kayseri İli İmalat Sanayinin Gelişimi (Çalışan Sayılarına Göre) (1980-2001)

3	31	31	32	32	33	33	34	34	35	35	36	36	37	37	38	38	39
Yıllar	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı
1980	14556	2498	17,2	8780	60,3	44	0,3	0	182	1,3	0	0,0	1087	7,5	1838	12,6	0
1990	18770	3180	16,9	9553	50,9	0	0,0	0	0	0,0	0	0,0	1206	6,4	4355	23,2	0
2000	25078	1914	7,6	8390	33,5	5267	21,0	0	0	0,0	310	1,2	915	3,6	6674	26,6	0
2001	23897	1968	8,2	8099	33,9	4721	19,8	0	1344	5,6	262	1,1	0	0,0	6742	28,2	0

Not: (%) Toplam imalat sanayi içindeki sektör paylarını göstermektedir.

Kaynak:DiE, Yıllık İmalat Sanayi İstatistikleri Basılmamış Sonuçlar

Tablo 42: Kayseri İli İmalat Sanayinin Gelişimi (İşyeri Sayılarına Göre) (1980-2001)

3	31	31	32	32	33	33	34	34	35	35	36	36	37	37	38	38	39
Yıllar	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı
1980	102	19	18,6	21	20,6	3	2,9	1	3	2,9	2	2,0	7	6,9	46	45,1	0
1990	109	30	27,5	20	18,3	2	1,8	2	2	1,8	1	0,9	11	10,1	41	37,6	0
2000	178	30	16,9	32	18,0	21	11,8	1	6	3,4	10	5,6	10	5,6	68	38,2	0
2001	175	30	17,1	30	17,1	23	13,1	1	7	4,0	8	4,6	7	4,0	69	39,4	0

Not: (%) Toplam imalat sanayi içindeki sektör paylarını göstermektedir.

Kaynak:DiE, Yıllık İmalat Sanayi İstatistikleri Basılmamış Sonuçlar

3.2.3.3. KONYA

3.2.3.3.1 Tarihsel Süreç

Sanayinin gelişim süreci incelendiğinde 1960 öncesinde gıda sanayii ve özellikle un fabrikalarının geliştiği Konya'da, 1950-60 dönemindeki tarımda makinalaşma çabalarına koşut olarak tarım alet ve makinaları imalat ve onarım sanayilerinin gündeme geldiği görülmektedir. 1960 sonrasında özellikle gıda sektörüne yönelik olarak makina sektörünün ortaya çıktığı ve oto yedek parça sektörünün geliştiği izlenmiştir. Makina imalat sektöründe deneyim kazanılmasını sağlayan bu dönemden sonra, bölgesel piyasaya yönelik olarak çalışan Konya, sanayi pazarını genişletmeye başlamıştır. Bu gelişme sürecinde 1970'li yıllarda yapımı başlatılan 19 küçük sanayi sitesi ve 1985 sonrasında gerçekleşen iki organize sanayi bölgesi sanayi gelişmesi için altyapı oluşturulmasına katkıda bulunmuştur (Bkz-Tablo 43).1980 sonrasında yeni kurulan firmaların çoğunluğu makina imalat ve metal eşya sektörlerinde yer almakta olup, yeni kurulan firmaların ölçeklerinin daha büyük olduğu görülmektedir (www.konya.gov.tr).

Tablo 43. Konya Organize Sanayi Bölgeleri

Yeri Ve Adı	Faaliyet Yılı	İşyeri Sayısı Ve Kapasitesi	Alanı (Ha)
Konya 1. Org.San. Böl.	1971	180 Parsel	115
Konya 2. Org.San. Böl.	1974	226 Parsel	300
Konya 3. Org.San. Böl.	1995	343 İş yeri tahsis olundu.	900
Konya 4. Org.San. Böl.	-	Yer seçimi yapılmıştır.	441
Büsan Özel Org. San.	1996	460 İşyeri Faal	800
Ereğli 1. Org.San.Böl.	1995	71Parsel (20 İşyeri Faaliyete Geçti)	300
Ereğli 2. Org.San.Böl.	1995	Çalışmalar Devam Ediyor.	230
Beyşehir Org.San.Böl.	1995	76 Parsel (Çalışm. Devam ediyor)	100
Akşehir Org.San.Böl.	1995	125 Parsel (Çalış. devam ediyor.)	100
Çumra Org. San. Böl.	1995	72 Parsel (3 İşyeri Faaliyete Geçti)	100
Seydişehir Org.San.B.	1996	Altyapı ve kamu çalış. dev. ediyor.	100
Kulu Org.San.Bölgesi	1998	Altyapı ve kamu çalış. dev. ediyor.	100
Karapınar Org.San.B.		Yer seçimi yapılmıştır.	100
TOPLAM			3.686

Kaynak: www.konya.gov.tr

Konya'nın 1980 sonrasında sanayi kimliğinin tarımdan daha baskın hale geldiği görülmektedir. Konya sanayindeki ürün çeşitliliğinin artışı, bazı sektörlerde teknolojik yenilenmenin sağlanması ve sanayinin giderek dış pazara yönelmesi olumlu gelişmelerdir. Ancak, Konya sanayinin henüz rekabet gücü ucuz girdi ve ucuz emeğe dayalıdır ve yeni ürün ve üretim süreçlerine yönelik buluşçuluğun sınırlı olduğu gözlenmektedir (Eraydın, 1999).

1980 sonrasında çok ortaklı şirket kurma eğilimleri hızlanmış ve bu firmalar daha hızlı bir şekilde dış pazar şansını yakalamışlardır. Konya makina imalat sektöründe uzmanlaşan ve son dönemde özellikle otomotiv yan sanayinde giderek önem kazanan bir sanayi merkezidir (www.konya.gov.tr).

3.2.3.3.2 Sektörlerde Çalışanlara ve İşyeri Sayılarına Göre İmalat Sanayi Gelişimi

Konya'da 1980-2000 yılları arasında imalat sanayiinde çalışanların ve işyerlerinin sayıları değerlendirildiğinde, son 20 yıllık dönemde çalışanların sayısının yaklaşık %4 oranında azalarak 18434'ten 17784'e düştüğü; imalat sanayi işyeri sayısının ise aynı dönemde yaklaşık %42 civarında artarak 148'den 253'e ulaştığı görülmektedir(Bkz-Tablo 44, Tablo 45). Konya'da çalışan sayısının düşerken işyeri sayısının önemli oranda artmasını Konya'da firma ölçeklerinin küçüldüğü ve otomotiv yan sanayinin gelişimine bağlı olarak fason iş yapan firma sayılarında artış olduğu yorumu yapılabilir.

Konya'da 1980-2000 yılları arasında temel sektörel gruplarda çalışanların oranı itibariyle bir değerlendirme yapıldığında, son yirmi yıllık dönemde, metal eşyada (%5,4'den %26,4'e) ve gıda (%22,4'den, %33'e) sektörlerinde önemli artışlar olduğu, metal ana sanayii (%42,9'dan %19'a) ve dokuma (%18,8'den %5,5'e) sektörlerinde ise önemli azalmalar olduğu dikkati çekmektedir. İlde daha önceden yer almayan kağıt ve kağıt ürünleri (%0'dan %3,2'ye) sektörlerinin sanayide yer almaya başladığı görülmektedir. Kimya sanayi (%1,9'dan %,7'ye) çalışan oranı artış gösteren diğer bir sektör olurken, taşa toprağa dayalı sanayide (%8,1'den %6'ya) ise çalışan oranı düşüş gösteren diğer sektördür.

Yine son 20 yıllık dönemde temel sektörel grupların işyeri sayıları oranı itibariyle bir değerlendirmesi yapıldığında ise, gıda sektöründe çalışan sayısı oranında görülen artışın tersine işyeri sayısı oranında önemli bir azalma (%43,9'dan %25,7'ye) görülmektedir. Çalışan sayısı oranında artış olduğu görülen metal eşya sektörünün işyeri sayısı oranı da artış (%25'den %39,9'a) göstermiştir.

Tablo 44. Konya İli İmalat Sanayinin Gelişimi (Çalışan Sayılarına Göre) (1980-2001)

	3	31	32	32	33	33	34	34	35	35	36	36	37	37	38	38	
Yıllar		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	%	
1980	18434	4129	22,4	3457	18,8	0	0,0	0	0,0	343	1,9	1498	8,1	7917	42,9	987	5,4
1990	18453	6077	32,9	0	0,0	0	0,0	460	2,5	241	1,3	1473	8,0	6309	34,2	2563	13,9
2000	18270	5959	32,6	1213	6,6	315	1,7	608	3,3	1044	5,7	1354	7,4	3262	17,9	4515	24,7
2001	17784	5867	33,0	979	5,5	221	1,2	562	3,2	1020	5,7	1067	6,0	3375	19,0	4693	26,4

Kaynak:DiE, Yıllık İmalat Sanayi İstatistikleri Basılmamış Sonuçlar

Tablo 45. Konya İli İmalat Sanayinin Gelişimi (İşyeri Sayılarına Göre) (1980-2001)

	3	31	31	32	32	33	33	34	34	35	35	36	36	37	37	38	38
Yıllar		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
1980	148	65	43,9	7	4,7	1	0,7	5	3,4	10	6,8	12	8,1	11	7,4	37	25,0
1990	145	54	37,2	7	4,8	2	1,4	6	4,1	6	4,1	8	5,5	10	6,9	52	35,9
2000	264	63	23,9	17	6,4	7	2,7	7	2,7	27	10,2	23	8,7	18	6,8	102	38,6
2001	253	65	25,7	13	5,1	7	2,8	6	2,4	23	9,1	18	7,1	20	7,9	101	39,9

Kaynak:DiE, Yıllık İmalat Sanayi İstatistikleri Basılmamış Sonuçlar

3.2.3.4 NEVŞEHİR

Nevşehir imalat sanayi sıralamasında Türkiye'deki iller içerisinde en alt sırada yer alan illerden biridir. Genel gelişmişlik sıralaması itibarıyla daha iyi durumda olan Nevşehir'de il içi sektörel yapıda sanayi dışındaki sektörlerin daha ağırlıklı olduğunu söylemek gerekir.

Nevşehir'de 1980-2000 yılları arasında imalat sanayiinde çalışanların ve işyerlerinin sayıları değerlendirildiğinde, son 20 yıllık dönemde çalışanların sayısı 1262'den 1711'e, işyeri sayısı ise 24'den 30'a çıkmıştır (Bkz-Tablo 46, Tablo 47). Nevşehir'de yer alan imalat sanayi sektörlerine bakıldığında, sanayi üretiminin çeşitlenmediği görülmektedir. Çalışan sayısı ve işyeri sayısı açısından değerlendirildiğinde gıda sektörünün ağırlıklı olduğu görülmektedir. Taşa toprağa dayalı sanayinin de 1980-2000 döneminde bir gelişme gösterdiği görülmektedir.

3.2.3.5 SİVAS

Sivas'ta sanayileşme, devletin öncülüğünde 1930'lu yılları sonunda başlamıştır. Cer Atölyesi, Askeri Dikimevi ve Çimento Fabrikası, bu dönemin en önemli sanayi yatırımlarıdır. Bu dönemde ikinci önemli sektör olarak gıda sanayii gelişme göstermiş olup 1960' lı yıllardan sonra modern un fabrikaları un değirmenlerinin yerini almıştır. Küçük sanayi ise daha çok el sanatlarına bağlı olarak faaliyet gösteren halı tezgahlarından oluşmaktadır. İlde, kuyumculuk, gümüş işlemeciliğinin yanı sıra ağaç işçiliği de gelişmiştir. 1955 yılında Divriği Madenleri Müessesesi, 1979 yılında Beton Travers Fabrikası kurularak ildeki sanayi, o yıllarda madencilik ve demir yolu üzerine yoğunlaşmıştır. Son yıllarda ise, Organize Sanayii Bölgesi' nin de kurulmasıyla özel sektör sanayideki yerini yavaş yavaş almaya başlamış, il ekonomisine katkı verir hale gelmiştir (www.sivas.gov.tr) (Bkz-Tablo 48, Tablo 49).

3.2.3.6 KARAMAN

Karaman'da sanayi daha çok tarıma dayalı olarak gelişmiş ve bu çerçevede imalat-gıda sanayisinin alt grubu olan bisküvi ve bulgur sanayisinde, ülke üretiminde önemli bir konuma gelmiştir. Karamanda tarıma dayalı sanayi sektöründe ihracata dönük üretimi hedefleyen yatırımların 90'lı yılların başlarından itibaren hız kazanması ile birlikte, istihdamda da önemli gelişmeler kaydedilmeye başlamıştır (Bkz-Tablo 50, Tablo 51). Tarıma dayalı sanayi sektörüyle bağlantılı olan sektörlerdeki istihdam artışı da, işsizliğin hafifletilmesi sürecine önemli katkılar sağlamıştır. Başlıca sanayi ürünleri olan; bisküvi, gofret ve çikolatalı ürünlerde yaklaşık 180.000 ton/yıl, yemde 40.000 ton/yıl üretim sağlanmaktadır. Türkiye bisküvi üretiminin üçte biri ve bulgur üretiminin beşte biri Karaman'dan sağlanmaktadır. Üretilen ürünlerin büyük bir bölümü yurt dışına ihraç edilmektedir (www.karaman.gov.tr).

Tablo46. Nevşehir İli İmalat Sanayinin Gelişimi (Çalışan Sayılarına Göre) (1980-2001)

3	31	31	32	32	33	33	34	34	35	35	36	36	37	37	38	38	39	39
Yıllar	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
1980	1262	464	36,8	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	114	9,0	0	0,0	33	2,6	0	0,0
1990	1676	477	28,5	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	540	32,2	0	0,0	0	0,0	0	0,0
2000	1792	737	41,1	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	393	21,9	0	0,0	0	0,0	0	0,0
2001	1711	738	43,1	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	329	19,2	0	0,0	0	0,0	0	0,0

Kaynak:DiE, Yıllık İmalat Sanayi İstatistikleri Basılmamış Sonuçlar

Tablo 47. Nevşehir İli İmalat Sanayinin Gelişimi (İşyeri Sayılarına Göre) (1980-2001)

3	31	31	32	32	33	33	34	34	35	35	36	36	37	37	38	38	39	39
Yıllar	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
1980	24	13	54,2	2	8,3	0	0,0	0	1	4,2	4	16,7	1	4,2	3	12,5	0	0,0
1990	31	16	51,6	2	6,5	0	0,0	0	1	3,2	11	35,5	1	3,2	0	0,0	0	0,0
2000	30	16	53,3	3	10,0	0	0,0	0	1	3,3	9	30,0	0	0,0	1	3,3	0	0,0
2001	30	16	53,3	3	10,0	0	0,0	0	1	3,3	9	30,0	0	0,0	1	3,3	0	0,0

Kaynak:DiE, Yıllık İmalat Sanayi İstatistikleri Basılmamış Sonuçlar

Tablo 48. Sivas İli İmalat Sanayinin Gelişimi (Çalışan Sayılarına Göre) (1980-2001)

3	31	31	32	32	33	33	34	34	35	35	36	36	37	37	38	38	39	39
Yıllar	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	Sayı	%	Sayı	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
1980	4778	359	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0	0,0	0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
1990	4934	317	175	3,5	0	0,0	0	0,0	0	0	997	20,2	559	11,3	0	0,0	0	0,0
2000	4314	0	565	13,1	0	0,0	0	0,0	0	0	1123	26,0	0	0,0	2216	51,4	0	0,0
2001	3822	97	630	16,5	0	0,0	0	0,0	0	0	519	13,6	0	0,0	2174	56,9	0	0,0

Kaynak:DiE, Yıllık İmalat Sanayi İstatistikleri Basılmamış Sonuçlar

Tablo 49. Sivas İli İmalat Sanayinin Gelişimi (İşyeri Sayılarına Göre) (1980-2001)

	3	31	31	32	32	33	33	34	34	35	35	36	36	37	37	38	38	39	39
Yıllar		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
1980	23	14	60,9	2	8,7	1	4,3	0	0,0	0	0,0	2	8,7	2	8,7	2	8,7	0	0,0
1990	21	12	57,1	1	4,8	2	9,5	0	0,0	0	0,0	2	9,5	1	4,8	3	14,3	0	0,0
2000	16	1	6,3	6	37,5	2	12,5	0	0,0	1	6,3	3	18,8	1	6,3	2	12,5	0	0,0
2001	17	4	23,5	4	23,5	2	11,8	0	0,0	0	0,0	3	17,6	1	5,9	2	11,8	1	5,9

Kaynak:DiE, Yıllık İmalat Sanayi İstatistikleri Basılmamış Sonuçlar

Tablo 50. Karaman İli İmalat Sanayinin Gelişimi (Çalışan Sayılarına Göre) (1980-2001)

3	31	31	32	32	33	33	34	34	35	35	36	36	37	37	38	38
Yıllar	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
1980	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1990	3302	2317	70,2	985	29,8	0	0,0	0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
2000	5069	4446	87,7	0	0,0	0	0,0	0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
2001	4308	3746	87,0	0	0,0	0	0,0	0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0

Kaynak:DiE, Yıllık İmalat Sanayi İstatistikleri Basılmamış Sonuçlar

Tablo 51. Karaman İli İmalat Sanayinin Gelişimi (İşyeri Sayılarına Göre) (1980-2001)

3	31	31	32	32	33	33	34	34	35	35	36	36	37	37	38	38
Yıllar	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
1980	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1990	19	18	94,7	1	5,3	0	0,0	0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
2000	23	17	73,9	1	4,3	0	0,0	2	8,7	1	4,3	1	4,3	0	0,0	0,0
2001	23	17	73,9	1	4,3	0	0,0	2	8,7	1	4,3	1	4,3	0	0,0	0,0

Kaynak:DiE, Yıllık İmalat Sanayi İstatistikleri Basılmamış Sonuçlar

3.2.4. İLLERDE İMALAT SANAYİİNDE YER ALAN SEKTÖRLERİN MEVCUT DURUMUNUN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu bölümde çalışma konusu illerde imalat sanayinde yer alan alt sektörlerin firma yapısı, işgücü yapısı, verimlilik ve katma değerleri, yatırım düzeyi ve dış ticaret durumu incelenecektir.

3.2.4.1. Sektörel Yapı

2001 yılı imalat sanayi 10 üzerinde işçi çalıştıran işyeri sayıları incelendiğinde, Ankara'da en fazla işyerinin metal eşya (38), gıda (31) ve dokuma-giyim (32) sektörlerinde bulunduğu görülmektedir. Bu sektörlerin ilin toplam imalat sanayi içindeki payları sırasıyla %44.3, %12.9 ve %10.9'dur (Bkz-Tablo.39).

Kayseri'nin de aynı sektörlerde en fazla işyeri sayısına sahip olduğu gözlemlenmektedir. Kayseri'de sektörlerin toplam imalat sanayi 10 üzerinde işçi çalıştıran işyerleri içindeki payları metal eşya sanayinde %39.4, gıda sektöründe %17.1 ve dokuma- giyim sektörü'nde de %17.1 olduğu görülmektedir (Bkz-Tablo.42).

Konya ilinde en fazla işyeri sayısı Ankara ve Kayseri'ye benzer biçimde metal eşya ile gıda sektöründe iken, üçüncü olarak kimya-petrol-kaçuk-plastik (35) sektörünün ön plana çıktığı izlenmektedir. Bu üç sektörün imalat sektörü 10 üzerinde işçi çalıştıran işyerleri içindeki payları %39.9, %25.7 ve %9.1 'dir (Bkz-Tablo.45).

Sivas, Nevşehir ve Karaman'da işyeri sayıları yoğun olarak gıda sektöründe görülmektedir. Bu sektörün söz konusu illerdeki oranları %23.5, %53.3 ve %73.9'dur. Sivas'ta ikinci derecede dokuma- giyim (%23.5) yer alırken, onu taş ve toprağa dayalı sanayi (36) (%9.1) izlemektedir. Nevşehir'de ise ikinci derecede taş ve toprağa dayalı sanayi (%30) yer almaktadır. Üçüncü sırada dokuma- giyim (%10) sanayi gelmektedir (Bkz-Tablo.47, Tablo.49, Tablo.51).

Karaman'da gıda sanayinin çok ağırlıklı yer alması ilde diğer sektörlerin etkisini çok sınırlandırmaktadır. İlde işyeri sayılarının %73.9'unun bu sektörde bulunduğu izlenmektedir. Karaman'da ikinci derecede %8.7'lik bir payla kağıt ve kağıt ürünleri-basım sanayi (34) yer almaktadır.

Bölgedeki illerde genel olarak işyerlerinin yaklaşık %70'inin ilk üç sektörde yoğunlaştığı, bazı illerde bu oranların %90'ları bulduğu görülmektedir. Bu durumda sanayi sektörlerinde bölge genelinde sanayi üretiminde çeşitlenmenin sınırlı olduğu söylenebilir.

3.2.4.2.İşgücü Yapısı

2001 yılı imalat sanayi 10 üzerinde işçi çalıştıran işyerlerindeki çalışan sayıları incelendiğinde, Ankara'da en fazla çalışanın metal eşya, gıda ve dokuma-giyim sektörlerinde bulunduğu görülmektedir. Bu sektörlerin ilin toplam imalat sanayii (10 üzerinde işçi çalıştıran işyerleri) içindeki payları sırasıyla %51.5, %12.8 ve %11.9'dur (Bkz-Tablo.38).

Kayseri'de en fazla çalışan dokuma-giyim, metal eşya ve orman ürünleri,mobilya sanayinde bulunmaktadır. Bu sektörlerin toplam ilin sanayisi içindeki payları %33.9, %28.2 ve %19.8'dir(Bkz-Tablo.41).

Konya'da ise çalışanların %33.'lük değerle gıda sanayinde, %26.4'lük değerle metal eşya sanayinde ve %19.0'luk değerle metal ana sanayinde yoğunlaştığı görülmektedir(Bkz-Tablo.44).

Sivas ilinde en fazla çalışan sayısı %56.9'luk payla metal eşya sanayinde bulunmaktadır. Sivas'ta ikinci derecede dokuma giyim sanayi ve üçüncü derecede taş ve toprağa dayalı sanayi yer almaktadır. Bu sektörlerin toplam imalat sanayi içindeki payları sırasıyla %16.5 ile %13.6'dır (Bkz-Tablo.48).

Nevşehir ve Karaman'da çalışan sayısında gıda sanayinin ağırlığı izlenmektedir. Bu sektörün imalat sanayi 10 üzerinde işçi çalıştıran işyerleri içinde oranı Nevşehir'de %43.1 iken Karaman'da %87'ye çıkmaktadır. Nevşehir'de çalışan sayısında taş ve toprağa dayalı sanayinin % 19.2'lik payla ikinci sırada yer aldığı görülmektedir. Bölgedeki illerde çalışanlarında ilk 2-3 sektörde yoğunlaşması bölgede sanayi çeşitlenmesinin sınırlı olduğunu desteklemektedir (Bkz-Tablo.46, Tablo 50).

Alt sektörler içinde becerili işgücü açısından potansiyeli olan sektörler (500'ün üzerinde mühendis+teknisyen çalıştıran sektörler) incelendiğinde Ankara'nın bu açıdan birçok sektörde avantajlı olduğu görülmektedir. Bu sektörler gıda (31), orman ürünleri-mobilya (33), kimya(35), taş ve toprağa dayalı sanayi(36), metal ana sanayi(37) ve metal eşya sanayi sektörleridir. Kayseri'nin dokuma-giyim(32) ve metal eşya sanayinde (38), Konya'nın ise gıda (31), Kimya(35) ve metal eşya sanayi (38) sektörlerinde becerili eğitimli işgücü potansiyeline sahip olduğu, diğer illerin bu anlamda potansiyelinin az olduğu görülmektedir (Bkz-Tablo 52)

Tablo 52. İmalat Sanayi Alt Sektörlerinde Mühendis+ Teknisyen Sayısı ve Toplam Çalışanlar İçindeki Payı (2005 yılı)

	31	%	32	%	33	%	34	%	35	%	36	%	37	%	38	%	39	%
Türkiye	23415	6.1	21505	2.7	3413	4.5	3660	5.6	26039	9.5	9759	6.9	8867	8.4	57938	11.6	1160	4.6
Bölge	3910	7.1	1245	2.6	872	4.1	458	6.5	2323	9.6	1224	8.2	1507	8.2	14127	15.3	179	8.1
Ankara	1854	8.3	454	2.9	512	7.4	299	6.5	1264	12.4	676	9.7	688	11.8	11820	21.9	161	16.6
Kayseri	273	4.9	537	2.8	271	2.2	43	6.4	226	6.1	110	7.0	182	4.2	801	5.2	4	2.3
Konya	1213	7.2	174	1.8	64	4.3	84	6.2	582	7.6	272	7.7	395	6.9	1456	7.4	35	3.3
Nevşehir	91	7.2	15	1.3	3	5.1	0	0	12	8.1	48	4.2	4	8.6	8	3.1	0	0
Sivas	95	6.8	48	2.7	18	2.9	12	12.2	218	10.4	104	12.9	238	9.7	257	10.5	2	7.4
Karaman	384	5.2	17	1.8	4	2.2	20	6.4	21	8.2	14	6.5	0	0	23	5.7	0	0

Kaynak: TOBB, 2005 Yılı Kapasite Raporu Sonuçları⁵

⁵ TOBB verileri 2005 yılı Eylül Ayı itibarıyla alınmıştır

3.2.4.3.Verimlilik

2001 yılı imalat sanayi 10 üzerinde işçi çalıştıran işyerlerindeki işgücü verimliliği incelendiğinde, Ankara'da orman ürünleri-mobilya (33) ve metal eşya sanayinde (38) işgücü verimliliği Türkiye ortalamasının üzerindedir. Benzer şekilde Kayseri'de dokuma-giyim (32) ve orman ürünleri-mobilya (33) sektörü ile Nevşehir'deki gıda sektöründe (31) Türkiye ortalamasının üzerinde verimlilik değerlerine sahip olduğu görülmektedir. İşgücü verimliliğinin yüksek olması bu sektörlerin gelişmesinde önemli bir avantaj sağlamaktadır (Bkz-Tablo.53)

Tablo 53. İşgücü Verimliliği (2001 Yılı) (Milyon TL)

	ANKARA	KAYSERİ	KONYA	SİVAS	KARAMAN	NEVŞEHİR	TÜRKİYE
	28932	24161	24047	12336	11664	64210	35454
1	31599	42000	40772	6416	11924	130408	43978
2	12896	31132	9847	7487	0	0	18581
3	19810	17387	6779	0	0	0	15755
4	19684	0	22801	0	0	0	32110
5	19047	8093	19848	0	0	0	95603
6	24532	9236	33406	11849	0	20553	36168
7	0	0	19905	0	0	0	40050
8	35692	18365	8827	9789	0	0	31265
9	0	0	0	0	0	0	0,0

Kaynak:DİE, Yıllık İmalat Sanayi İstatistikleri Basılmamış Sonuçlar

3.2.4.4. Katma Değer

2001 yılı itibariyle imalat sanayinde 10 üzerinde işçi çalıştıran işyerleri katma değer payları değerlendirildiğinde;

- ✦ Ankara metal eşya (%64) ve gıda sanayinde (%14),
- ✦ Kayseri dokuma (%46), metal eşya (%22), gıda (%15), orman ürünleri sanayinde (%14),
- ✦ Konya gıda (% 56), metal ana sanayi (% 16), metal eşya sanayinde (%9),
- ✦ Sivas metal eşya (% 65), taş ve toprağa dayalı sanayi (% 19), dokuma sanayinde (%14)
- ✦ Nevşehir gıda sanayi (%93), taş ve toprağa dayalı sanayide (%7)
- ✦ Karaman gıda sanayinde (% 88) önemli oranlarda katma değer üretildiği görülmektedir (Bkz-Tablo.54).

Tablo 54. 2001 Yılı İmalat Sanayi Alt Sektörlerinin Katma Değer Payları

	ANKARA	KAYSERİ	KONYA	SİVAS	NEVŞEHİR	KARAMAN	TÜRKİYE
1	14	15	56	2	93	88,0	19,0
2	5	46	2	14	0,0	0,0	18,0
3	3	14	1	0	0	0,0	1,0
4	3	0	3	0	0	0,0	3,0
5	3	2	5	0	0	0,0	26,0
6	6	1	8	19	7	0,0	6,0
7	0	0	16	0	0	0,0	6,0
8	64	22	9	65	0	0,0	20,0
9	0	0	0	0	0	0,0	1,0

Kaynak:DİE, Yıllık İmalat Sanayi İstatistikleri Basılmamış Sonuçlar

3.2.4.5.Yatırım Düzeyi

Çalışma konusu illerde 2001 yılı imalat sanayi 10 üzerinde işçi çalıştıran işyerlerinde alt sektörler bazında sabit sermayeye yapılan yıllık ilaveler incelendiğinde, Kayseri ilinin dokuma, giyim sektörü ve orman ürünleri mobilya sektörü ile Konya'nın kağıt ve basım sektörünün Türkiye ortalaması üzerinde yatırımlardan pay aldığı görülmektedir (Bkz-Tablo.55).

Bu konuda dikkate değer bir nokta da bölge içinde Karaman'ın gıda sektöründe Türkiye ortalamasına en yakın düzeyde yatırım yapmasıdır.

Tablo 55. 2001 Yılı Firma Başına Sabit Sermayeye Yapılan Yıllık İlaveler (Milyon TL)

	ANKARA	KAYSERİ	KONYA	SİVAS	NEVŞEHİR	KARAMAN	TÜRKİYE
	237512,4	667449,9	154279,7	55323,2	10057,4	324480,3	491693,9
1	277868,3	175420,2	153181	0	4134,8	319586,9	435027,8
2	66840,9	1995006,4	3916,6	36066,5	0,0	0,0	294341,0
3	27558,9	540857,4	52618,4	0	0	0,0	524097,9
4	323491,9	0	1036428,6	0	0	0,0	717805,3
5	111865,9	177966,3	436033	0	0	0,0	852021,0
6	61899,2	117108,8	84181,5	3216,6	17207,6	0,0	425653,5
7	0	0	183208,3	0	0	0,0	1109579,1
8	346393,2	475727,3	71584,1	0	0	0,0	544219,1
9	0	0	0	0	0	0,0	216307,6

Kaynak:DİE, Yıllık İmalat Sanayi İstatistikleri Basılmamış Sonuçlar

3.2.4.6. Dış Ticaret

İller bazında 2001 yılı imalat sanayi alt sektörlerinde 10 üzerinde işçi çalıştıran işyerlerinin ihracat payları incelendiğinde, Ankara'da ihracat yapılan sektörlerin başında metal eşya sanayi geldiği görülmektedir. Sektörün toplam ihracat içindeki payı % 70,1 dir. Bu sektörü ikinci olarak kimya, üçüncü sırada dokuma-giyim sektörü izlemektedir. Bu sektörlerin ihracat payları % 9,3 ve %5,7dir (Bkz-Tablo.56).

Tablo 56: İmalat Sanayi Alt Sektörlerinin İhracat Değerleri (dolar)ve % Payları (2001 Yılı)

Sektör	Ankara	%	Kayseri	%	Konya	%	Sivas	%	Nevşehir	%	Karaman	%
3	417.452.325	100	279.371.084	100	51.194.059	100	0	0	7.751	100	30.001.563	100
31	10.350.767	2.5	3.144.821	1.1	4.089.773	7.9	0	0	-	-	28.729.489	95.8
32	23.614.429	5.7	114.549.569	41.0	3.844.900	7.5	0	0	-	-	118.451	0.4
33	6.317.196	1.5	107.521	0.04	111.036	0.2	0	0	-	-	136	0.0
34	7.604.866	1.8	68.459	0.02	3.578.471	6.9	0	0	-	-	236.006	0.8
35	38.908.979	9.3	10.014.332	3.6	5.560.396	10.9	0	0	-	-	354.581	1.18
36	12.377.219	2.9	774.111	0.3	4.327.513	8.4	0	0	7.751	100	-	-
37	7.726.449	1.9	7.172.391	2.6	1.120.588	2.2	0	0	-	-	12.293	0.04
38	292.579.438	70.1	143.348.701	51.3	28.547.113	55.8	0	0	-	-	550.607	1.8
39	17.972.982	4.3	191.152	0.07	14.269	0.02	0	0	-	-	-	-

Kaynak:DİE, Yıllık İmalat Sanayi İstatistikleri Basılmamış Sonuçlar

- Kayseri ilinde ihracatın 2 sektörde yoğunlaştığı görülmektedir. % 51,3 lük payla metal eşya sanayi ilk sırayı alırken onu % 41,0 lık bir oranla payla dokuma- giyim sanayi izlemektedir.
- Konya'nın ihracat rakamları, ilk sırayı % 55,8 lik payla metal eşya sanayinin aldığını, ikinci olarak % 10,9luk payla kimya sanayinin ve % 8,4 lük payla taş ve toprağa dayalı sanayinin takip ettiğini ortaya koymaktadır.
- Karaman iline ilişkin ihracat rakamları ise ihracatın ağırlıkla gıda sektöründe gerçekleştiğini ortaya koymaktadır. Bu sektör % 95,8 lik payla ihracatta önemli bir yer tutmaktadır.
- Nevşehir ilinin çok az oranda taş ve toprağa dayalı sektörde ihracat gerçekleştirdiği diğer sektörlerde ihracat yapmadığı görülmektedir.
- 2001 yılı itibariyle Sivas ilinin imalat sanayinde ihracat yapmadığı izlenmektedir.

Genel olarak bölge içinde ihracat yapılan sektörlerin, illerin gelişen sektörleri olduğu ve illerdeki işgücü ve firma sayılarının önemli bir bölümünü oluşturduğu görülmektedir.

3.2.5. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Çalışma konusu illerin Türkiye'nin sanayi coğrafyası içerisindeki konumları değerlendirildiğinde: Ankara'nın metropoliten bir bölge olarak, son yıllardaki gelişimini de gözönünde bulundurduğumuzda, giderek Türkiye için daha da önemli bir sanayi merkezi durumuna geldiğini; Konya ve Kayseri'nin tarihsel olarak belirli bir üretim ve sanayi kültürü taşıdığını, büyüme kutuplarının dışında yer alan ancak sanayi gelişimi için de önemli potansiyelleri olan iller olduğunu; Karaman'ın Anadolu'da son dönemde gelişme gösteren yeni sanayi odakları içinde yer aldığını ve özellikle, gıda sektöründe göstermiş olduğu gelişmelerle dış ticarete önemli gelişmeler gösterdiğini; Nevşehir ve Sivas'ın ise tarihsel süreç içerisinde ve ülkenin sanayi coğrafyasında imalat sanayi konusunda önemli bir varlık gösteremediğini söylemek mümkündür.

İllerin genel ekonomik yapısını Türkiye ve bölge içindeki yerini ortaya koyan değişkenler karşılaştırmalı olarak değerlendirildiğinde illerin nüfus ve ekonomik yapısının birbirine benzer bir yapı göstermediği görülmektedir. Ankara ve Konya nüfus büyüklükleri ve yıllık nüfus artış hızlarıyla ön plana çıkarken, Kayseri ve Karaman'ın Türkiye ortalamasına yakın değerlere sahip olduğu görülmektedir. Sivas ise bölgede nüfus kaybeden tek ildir.

Kişi başına gayri safi yurt içi hasıla değerleri Ankara dışında tüm illerde Türkiye ortalamasının altında, Sivas'ta ise 1500\$'ın da altındadır. İllerin ve bölgelerin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasında ise İç Anadolu 7 bölge içinde 3. sırada yer almıştır. 81 il içinde Ankara 2. sırayla gelişmiş bir yapı sergilerken, onu Kayseri, Konya, Nevşehir, Karaman ve Sivas'ın izlediği görülmektedir. 1996 sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması ile 2003 sıralaması karşılaştırıldığında Ankara aynı sırasını korurken, Karaman sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyini 5 sıra yükseltmiş, diğer tüm iller ise, bu sıralamada, Türkiye'nin diğer illerine göreceli olarak gerileme göstermiştir.

İmalat sanayine ilişkin değerler incelendiğinde çalışma konusu bölgenin Türkiye'deki toplam işyeri sayısının %11.8'ine, çalışan sayısının %9.8'ine, ve katma değer %7.3'üne sahip olduğu görülmektedir.

2002 yılında imalat sanayinde katma değer Türkiye içindeki payı incelendiğinde, Ankara'nın ilk sırada yer aldığı daha sonra Kayseri ve Konya'nın izlediği, diğer illerin Türkiye içindeki paylarının oldukça düşük olduğu görülmektedir.

2001 yılı imalat sanayi 10 üzerinde işçi çalıştıran işyerleri ve çalışan sayıları incelendiğinde, Ankara, Kayseri ve Konya'nın ön plana çıktığı, onları diğer illerin izlediği görülmektedir. 10 üzerinde işçi çalıştıran işyerlerinde çalışanların Türkiye'deki oranı açısından Ankara'dan sonra Kayseri gelirken, işyeri sayısının Türkiye'deki oranında ise Ankara'dan sonra Konya gelmektedir. 1995-2000 yılları arasında illerin devlet imkanlarından hangi ölçülerde yararlandığı ve atılım yaptığına bakıldığında, Kayseri ve Karaman'ın ön sırada yer aldığı görülmektedir. 2001 yılı imalat

İÇASİFED Üyesi İller Kapsamında "Karşılaştırmalı Sektör Analizi - Sorunların ve Göreli Üstünlüklerin Tespiti Araştırması ve Başkanlar Konseyi Bildiri Metni, Eylül'05

sanayi 10 üzerinde işçi çalıştıran işyerlerinde firma başına sabit sermayeye yapılan yıllık ilavelerine bakıldığında, bölge içinde sadece Kayseri Türkiye ortalamasının üzerindedir. Bu yatırımlarla 2000 yılında Kayseri'nin kişi başına imalat sanayi katma değeri Türkiye ortalamasının üzerinde yer almıştır. Kayseri'deki firma sayılarının azaldığı göz önünde bulundurulduğunda yatırımların, teknoloji geliştirme ve kapasite genişletmeye kaydığı söylenebilir. 2005 yılı toplam imalat sanayi işyeri başına ve çalışan başına sermaye değerleri incelendiğinde ise Ankara'nın ilk sırada yer aldığı izlenmektedir.

Sanayide çalışanların toplam istihdama oranının en yüksek Kayseri'de daha sonra Ankara ve Karaman'da olduğu görülmektedir. İstihdam içinde becerili-eğitilmiş işgücü ve becerisiz işgücünün varlığı değerlendirildiğinde bölgedeki en fazla mühendis teknisyen sayısı Ankara'da bulunmaktadır. Ankara'yı sırasıyla Konya ve Kayseri izlemektedir. Diğer illerin becerili-eğitilmiş işgücü varlığının çok düşük düzeylerde olduğu görülmektedir. Bölgede toplam çalışanlar içinde becerisiz işgücü (düz işçi) oranlarında Kayseri, Karaman, Nevşehir ve Konya'nın Türkiye ortalamasının üzerinde değerlere sahip olduğu, bu illerdeki sanayinin ağırlıkla becerisiz işgücüne bağımlı olduğu izlenmektedir. Bu illerin işgücü piyasalarında becerisiz işgücünün bol bulunması, ücret düzeylerini de aşağıya çekmektedir. Bu illerde ücret düzeyleri Bölge ve Türkiye ortalamasının altındadır. Bölge genelinde de ücret düzeylerinin Türkiye ortalamasının altında olduğu görülmektedir.

Kişi başına dış ticaret değerlerinin ve 10 üzerinde işçi çalıştıran işyerlerinin Türkiye imalat sanayi ihracatındaki payının düşük olması bölgenin, ve bölgede yer alan illerin dış piyasalarla olan ilişkisinin zayıf olduğunu göstermektedir.

İmalat sanayi altyapısı açısından 2000 yılı organize sanayi bölgeleri ve küçük sanayi siteleri işyeri sayıları değerlendirildiğinde, Türkiye'deki organize sanayi parsel sayısının yaklaşık yarısının Ankara'da bulunduğu, onu sırasıyla Konya, Kayseri, Karaman ve Sivas'ın izlediği görülmektedir. Küçük sanayi sitelerinde bu sıralama değişmekte, ilk sırayı Konya alırken, onu Ankara, Sivas, Kayseri, Nevşehir ve Karaman izlemektedir.

İllerin sektörel yapısı incelendiğinde, Ankara'nın son yıllardaki büyük sanayi hamlesi ile memur, ticaret, tarım kenti kimliğinden sıyrılıp bir sanayi kentine büründüğü görülmektedir. Ankara'da imalat sanayi son yirmi yıllık dönemde önemli bir gelişme göstermiş, çalışan sayısı %24, işyeri sayısı ise % 33 artmıştır. Geleneksel sektörlerden gıda önemini yitirirken dokuma sektörü önemli bir gelişme göstermiştir. Ürün çeşitliliğinin fazla olduğu metal eşya sektörünün son yıllarda ilin en hızlı gelişen sektörü olduğu, dolayısıyla ilin sanayi ürünlerinin çeşitlenip, işgücü yoğun sanayiden teknoloji yoğun sanayiye doğru bir gelişim gösterdiğini söylemek mümkündür.

Cumhuriyetin ilk dönemlerinden itibaren sanayi kültürü gelişmiş bir il olan Kayseri, 1980'den sonra teşvik sisteminin de olumlu etkisi ile ürün çeşitliliğini ve büyük ölçekli işletme sayısını arttırmıştır. Kayseri'de imalat sanayi son yirmi yıllık dönemde önemli bir gelişme göstermiş, çalışan sayısı ve işyeri sayısı %40 oranında artmıştır. Bu süreçte geleneksel sektörlerden gıda ve

dokumanın hala önemini sürdürdüğü, yine metal eşya sektörünün ilin sanayinde önemli bir yeri olduğu, orman ürünleri ve mobilya sektörünün önemli bir gelişme sağladığı, kimya ve taşta toprağa dayalı sanayilerin ise gelişmekte olan sektörler olduğunu söylemek mümkündür.

Konya'nın 1980 sonrasında sanayi kimliğinin tarımdan daha baskın hale geldiği görülmektedir. Konya sanayindeki ürün çeşitliliğinin artışı, bazı sektörlerde teknolojik yenilenmenin sağlanması olumlu gelişmelerdir. Ancak Konya sanayinin henüz rekabet gücü ucuz girdi ve ucuz emeğe dayalıdır. Konya makina imalat sektöründe uzmanlaşan ve son dönemde özellikle otomotiv yan sanayinde önem kazanan bir sanayi merkezidir. Son 20 yıllık dönemde Konya'da çalışan sayısı %4 azalırken, işyeri sayısının %42 oranında artması, otomotiv yan sanayinin gelişimine bağlı olarak firma ölçeklerinin küçülmesi ve fason iş yapan firma sayılarının artması ile açıklanabilir.

Nevşehir imalat sanayi sıralamasında Türkiye'deki iller içerisinde en alt sırada yer alan illerden biridir. Genel gelişmişlik sıralaması itibarıyla daha iyi durumda olan Nevşehir'de il içi sektörel yapıda sanayi dışındaki sektörlerin daha ağırlıklı olduğu söylenebilir. Nevşehir'de yer alan imalat sanayi sektörlerine bakıldığında sanayi üretiminin çeşitlenemediği görülmektedir. Genelde ilde gıda sektörü ağırlıklıdır ve son yıllarda taş ve toprağa dayalı sanayide bir gelişme gösterdiği görülmektedir.

Sivas'ta sanayileşme devletin öncülüğünde 30'lu yıllarda başlamış, 60'lı yıllardan sonra gıda sanayinde gelişme göstermiştir. İldeki küçük sanayi daha çok el sanatlarına bağlı olarak faaliyet gösteren halı tezgahlarından oluşmaktadır. Son yıllarda OSB'nin de kurulması ile öncelikle dokuma, taş ve toprağa dayalı sanayi ve metal eşya sanayinde az da olsa gelişme göstermektedir. Sivas, sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasında çok gerilerde yer almaktadır ve bölgedeki illerin içinde tek nüfus kaybeden il durumundadır. Bu nedenle imalat sanayinin gelişimi açısından çok fazla bir potansiyel içermemektedir.

Karaman'da sanayi daha çok tarıma dayalı olarak gelişmiş ve bu çerçevede gıda sanayinin alt grubu olan bisküvi ve bulgur sanayinde ülke üretiminde önemli bir konuma gelmiştir. Karaman'da tarıma dayalı sanayi sektöründe ihracata dönük üretimi hedefleyen yatırımların 90'lı yılların başlarından itibaren hız kazanmasıyla birlikte istihdamda da önemli gelişmeler kaydedilmeye başlanmıştır. Türkiye bisküvi üretiminin üçte biri ve bulgur üretiminin beşte biri Karaman'dan sağlanmaktadır ve üretilen ürünlerin büyük bir bölümü yurtdışına ihraç edilmektedir.

Sonuç olarak, sektörleri değerlendirirken kullanılan değişkenler (işyeri sayısı, işgücü sayısı, becerili eğitilmiş işgücü varlığı, verimlilik, katma değer, yatırım düzeyi, dış ticaret) dikkate alınarak değerlendirme tablosu oluşturulmuştur. Tablo 57'de bu değişkenlerin yoğun olması ilde ön plana çıkan gelişmiş sektörleri göstermektedir.

İÇASİFED Üyesi İller Kapsamında "Karşılaştırmalı Sektör Analizi - Sorunların ve Göreli Üstünlüklerin Tespiti Araştırması ve Başkanlar Konseyi Bildiri Metni, Eylül'05

Tablo-57. İllerin Sektör Değerlendirme Tablosu

İmalat Sanayi Alt Sektörleri	Ankara	Kayseri	Konya	Nevşehir	Sivas	Karaman
Gıda (31)	İşyeri (2.), İşgücü(2.), Mühendis+teknisyen Katma değer(2.)	İşyeri(2.) Katma değer(3.)	İşyeri(2.), İşgücü(1.), Mühendis+teknisyen Katma Değer(1.)	İşyeri(1.), İşgücü(1.), Verimlilik Katma Değer(1.)	İşyeri(1.)	İşyeri(1.), İşgücü(1.) Katma Değer(1.) İhracat
Dokuma, Giyim (32)	İşyeri(3.), İşgücü(3.), İhracat	İşyeri(3.) İşgücü(1.) Mühendis+teknisyen Verimlilik Katma Değer(1.) Yatırım, İhracat (2.)		İşyeri(3.)	İşyeri(2.), İşgücü(2.), Katma Değer(3.)	
Ağaç, Mobilya (33)	Mühendis+teknisyen, Verimlilik	İşgücü(3.), Verimlilik, Katma Değer (4.), Yatırım				
Kağıt,basım(34)			Yatırım			İşyeri(2.)
Kimya (35)	Mühendis+teknisyen, İhracat(2.)		İşyeri(3.), Mühendis+teknisyen İhracat(2.)			
Taş toprağa dayalı sanayi (36)	Mühendis+Teknisyen		İhracat(3.)	İşyeri(2.), İşgücü(2.), Katma değer(2.), İhracat	İşyeri(3.), İşgücü (3.), Katma Değer (2.)	
Metal ana sanayi (37)	Mühendis+Teknisyen		İşgücü(3.), Katma Değer (2.)			
Metal eşya sanayi (38)	İşyeri(1.), İşgücü(1.), Mühendis+teknisyen, Verimlilik, Katma değer(1.), İhracat(1.)	İşyeri(1.), İşgücü(2.), Mühendis+teknisyen Katma değer (2.) İhracat(1.)	İşyeri(1.), İşgücü(2.), Mühendis+teknisyen Katma Değer(3.) İhracat(1.)		İşgücü(1.), Katma Değer(1.)	

Sektörlerin değişkenlere göre illerdeki ağırlık sıralaması (1., 2., 3.)

3.2.6. KAYNAKLAR

- DİE, Yıllık İmalat Sanayi İstatistikleri Basılmamış Sonuçlar
- DİE, 2004. İl Göstergeleri 1980-2003.
- DPT, 2003. İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması, Yayın No DPT:2671.
- DPT, 2003. İller ve Bölgeler itibariyle Gayri Safi Yurtiçi hasıladaki Gelişmeler (1987-2000) Yayın No DPT:2676.
- ERAYDIN, 1999. Sanayinin Anadolu'ya Yaygınlaşması ve Son Dönemde Gelişen Yeni Sanayi Odakları", 75 Yılda Çarklardan Chiplere, Türkiye İş Bankası Yayınları.
- KOSGEB, 2005. 2002 Yılı Genel Sanayi ve İşyerleri Sayımı, İmalat Sanayii Değerlendirmesi.
- TOBB, 2005 Yılı Kapasite Raporu Sonuçları
- www.e-aso.org.tr
- www.kayseri.gov.tr
- www.kayso.org.tr
- www.konya.gov.tr
- www.sivas.gov.tr
- www.karaman.gov.tr

2. ANKET ÇALIŞMASI

Çalışmada kullanılan ve içeriği katılımcı süreçlerle yine işadamlarınca oluşturulan anket formu EK.1'de verilmiştir. Sözkonusu anketin saha çalışması, OSTİMSİAD koordinasyonunda İÇASİFED'e bağlı SİAD'lara gönderilerek gerçekleştirilmiştir.

Anketin;

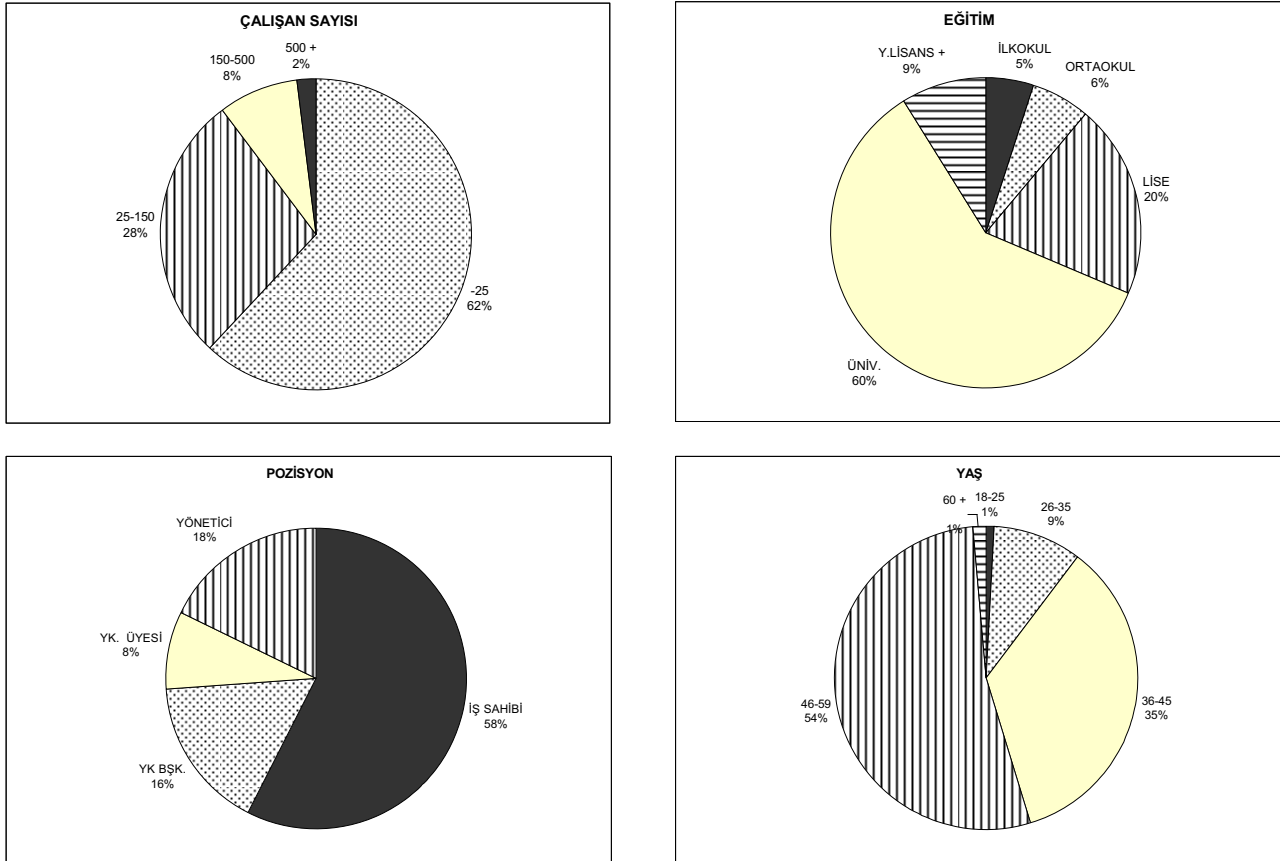
- 1. sorusu ile " gelecek 10 yıl sonunda, federasyonu oluşturan SİAD'ların bulunduğu illerle ilgili olarak önde olacağı düşünülen sektörler "
- 2. Sorusu ile "sektörler arasındaki etkileşim yakınlığı"
- 3. Sorusu ile de "sektör - sorun ilişkileri"

hakkında SİAD üyelerinin "öngörülerini ve tespitlerini"ni öğrenmeye yönelik görüşleri derlenmiştir. Böylece, elde edilen bulgular ile bir yandan sözkonusu illerin kapsandığı alanda, il ve bölgesel esasta bir gelecek tanımlaması yapılırken, söz konusu geleceğe doğru bir yol haritası da oluşturulmasına imkan verecek bir alt yapı da oluşturulabilecektir.

Ankete İÇASİFED üyesi 10 SİAD'dan (*Akyurt, Develi, Karaman, Kayseri, Kazan, Konya, Nevşehir, OSTİM, Sincan, Sivas*) üyeler katılmıştır. Geri dönüş oranı, toplam üye sayısının %19.2'sine karşılık gelmektedir.

2.1. KATILIMCI PROFİLİ

Ankete yanıt veren SİAD üyelerinin, yaş, eğitim, işteki pozisyon ve yönettiği kişi sayısına bağlı olarak işyeri büyüklüğü bilgilerine göre hazırlanan grafikler federasyon genelinde ve iller esasında toplu halde Şekil.2.a ve Şekil.2.b'de sunulmuştur.

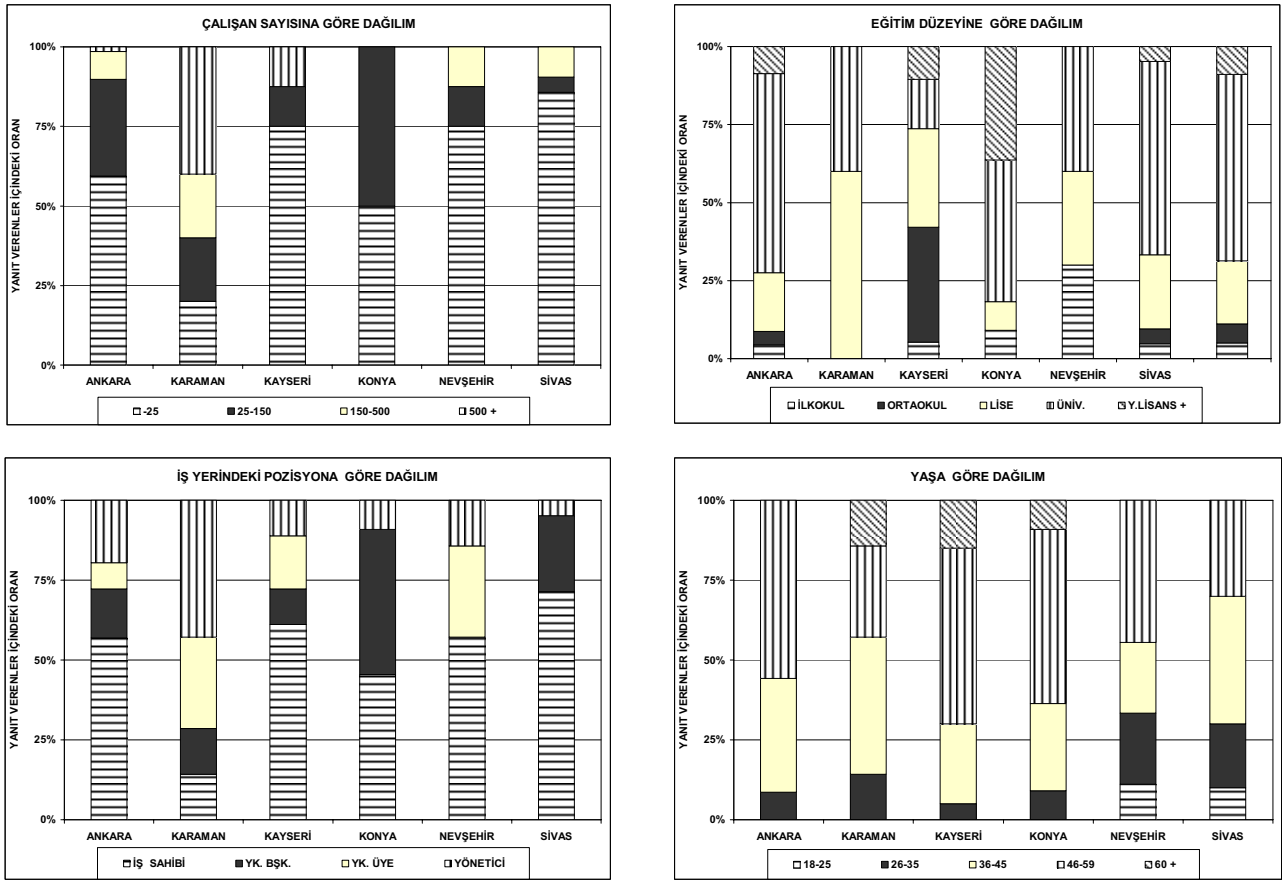

Şekil.2.a

Ankete katılarak görüş bildiren sanayici ve işadamlarının profili Şekil.2.a'daki grafiklerde görselleştirildiği üzere özetle aşağıdaki gibidir.

- %55'i 45 yaş ve üstü
- %89'u lise ya da daha ileri düzeyde eğitilmiş
- Küçük (% 62) ve orta büyüklükte (% 28) firmalarda
- Genellikle işin sahibi konumunda (%58) olan

İÇASİFED Üyesi İller Kapsamında "Karşılaştırmalı Sektör Analizi - Sorunların ve Görelî Üstünlüklerin Tespiti Araştırması ve Başkanlar Konseyi Bildiri Metni, Eylül'05

Şekil.2.b

Şekil.2.b'de gösterildiği gibi, katılımcı profili, iller bazında da karşılaştırıldığında Şekil.2.a'da tanıtılan genel yapıya benzer olduğu görülmektedir.

2.2. ANKET BULGULARI

Anket sonuçları üç yönde değerlendirilmiştir.

- 10 yıl sonrasına dönük olarak önde olacağı düşünülen sektörler bağlamında illerin birbirlerini nasıl algıladığının değerlendirilmesi
- Sektörler arası ilişkilerin nasıl konumlandırıldığının değerlendirilmesi,
- Sorunların sektörlerle nasıl ilişkilendirildiğinin değerlendirilmesidir.

Bu bağlamda, ilk değerlendirme ile illerin kendileri için öngördükleri gelecek ile komşu iller tarafından onlar hakkında öngörülen gelecekler arasındaki farklılıkların belirlenmesi sağlanmaktadır. Bu farklılıklar ve sektörel ilişkilendirmelerden hareketle oluşturulacak kümeler ile sektör-sorun ilişkileri de geleceğe yönelik yol haritasının tanımlanmasında planlamacılara yardımcı olacak bir veri tabanı oluşturmaktadır.

Bulgular, yukarıda tanımlanan şekilde yorumlanarak önce her il esasında ayrı ayrı, daha sonra da bölge esaslı olarak aşağıda sırayla tanıtılmaktadır. Sözkonusu bulgular, tüm illerin görüşlerinin birbirleriyle karşılaştırılmasına olanak verecek şekilde tablolar ve grafiklerle desteklenerek sunulmuştur.

2.2.1. 10 YIL SONRAKİ SEKTÖREL YAPI ÖNGÖRÜSÜ

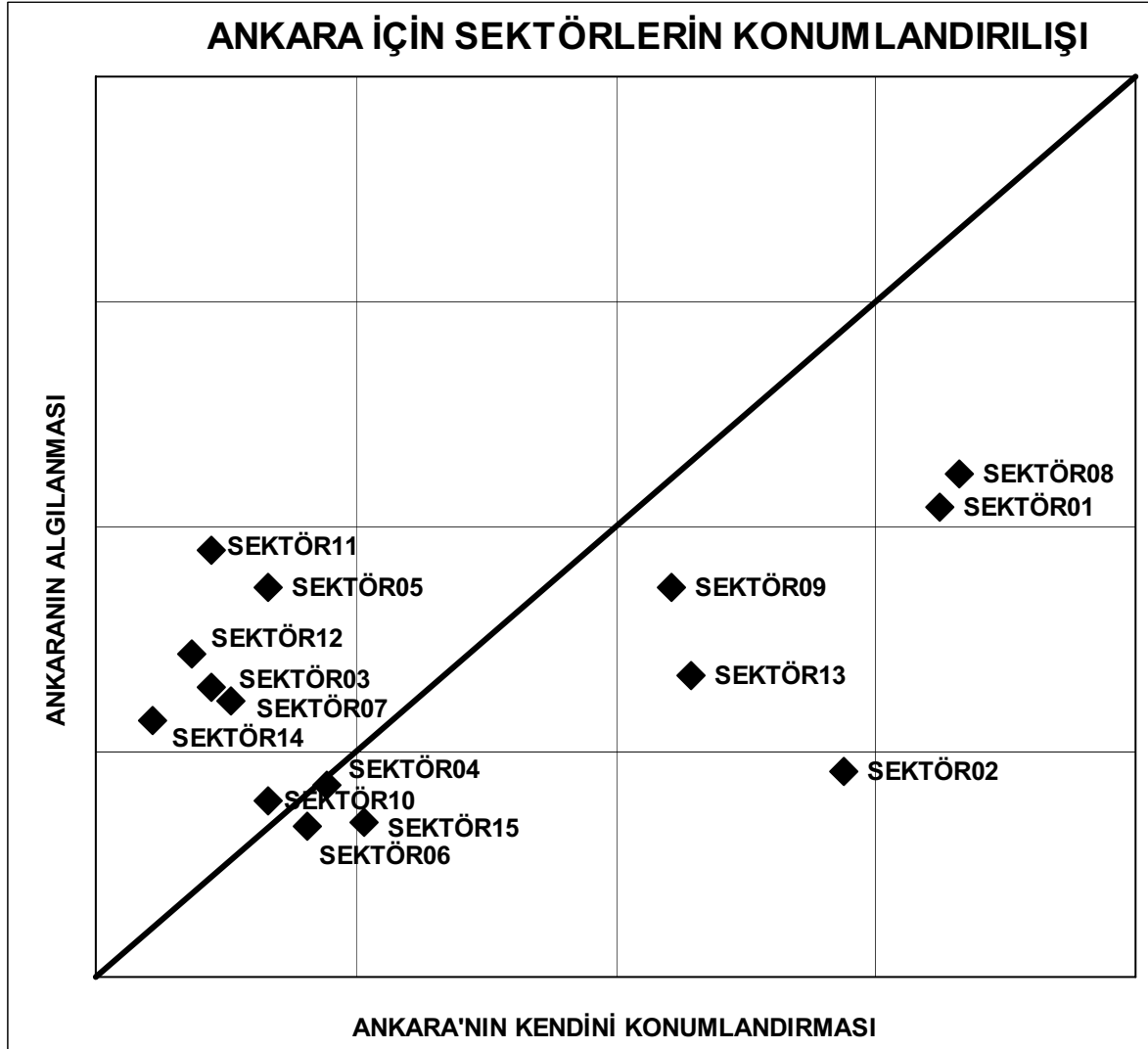
Sektörel yapı öngörülerini yukarıda değinildiği gibi önce her il için algılanma farklılıklarını da öne çıkaracak şekilde, illerin kendileri için öngördükleri gelecek ile komşu iller tarafından onlar hakkında öngörülen gelecekler arasındaki farklılıkların yansıtıldığı grafikler halinde verilmektedir. Her bir il için yorumlar yapıldıktan sonra bölge genelinde nasıl bir sektörel yapı öngörüldüğü tartışılacaktır.

Grafiklerde kullanılan sektör numaralarının ifade ettiği sektörler Tablo 1'dedir.

Tablo 1. Ankette Sorgulanan Sektörler

SEKTÖR 1	BAYINDIRLIK
SEKTÖR 2	BİLİŞİM HİZMETLERİ
SEKTÖR 3	DOKUMA, GİYİM EŞYASI, DERİ
SEKTÖR 4	ENERJİ
SEKTÖR 5	GIDA VE İÇKİ
SEKTÖR 6	KİMYA, PLASTİK, İLAÇ
SEKTÖR 7	MADENCİLİK VE TAŞOCAKÇILIĞI
SEKTÖR 8	MAKİNA İMALAT SANAYİİ
SEKTÖR 9	METAL ANA SANAYİİ
SEKTÖR 10	ORMAN ÜRÜNLERİ VE MOBİLYA
SEKTÖR 11	TARIM, BALIKÇILIK VE HAYVANCILIK
SEKTÖR 12	TAŞ VE TOPRAĞA DAYALI SANAYİ
SEKTÖR 13	TİCARET VE FİNANSMAN
SEKTÖR 14	TURİZM
SEKTÖR 15	ULAŞTIRMA

2.2.1.1. ANKARA

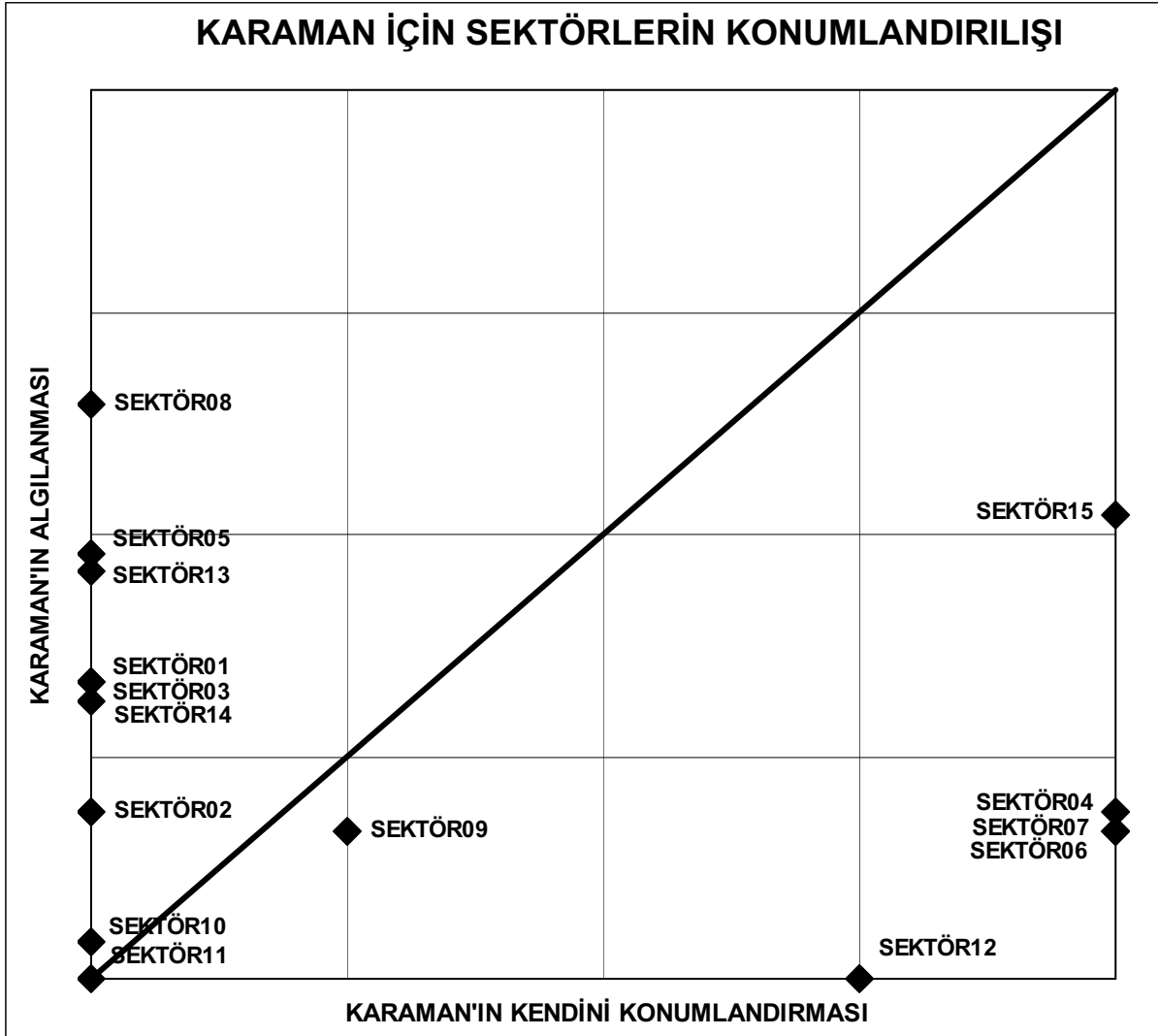

Şekil 3. ANKARA'nın Algılanma Farklılıkları

Ankara kendi için, MAKİNA İMALAT SANAYİİ (08) ve BAYINDIRLIK (01) sektörlerini birincil, BİLİŞİM HİZMETLERİ (02), METAL ANA SANAYİİ (09) ve TİCARET VE FİNANSMAN (13) sektörlerinin de ikincil öncelikte, önder olabilecek sektörler olarak öngörmektedir.

Bölgedeki illerin Ankara'yı algılaması ise Ankara'nın kendini konumlandığından biraz daha farklıdır. Diğer iller, her ne kadar birincil olarak aynı iki sektörü önder görmekte ise de, bu iki sektöre verilen önem derecesi Ankara'nın konumlandırmasından oldukça düşüktür. Ayrıca, GIDA VE İÇKİ (05) ile TARIM, BALIKÇILIK VE HAYVANCILIK (11) sektörlerinin de, 10 yıllık bir gelecekte Ankara için, en az sözü edilen bu sektörler kadar önemli bir yeri olacağı diğer illerce öngörülmektedir.

2.2.1.2. KARAMAN

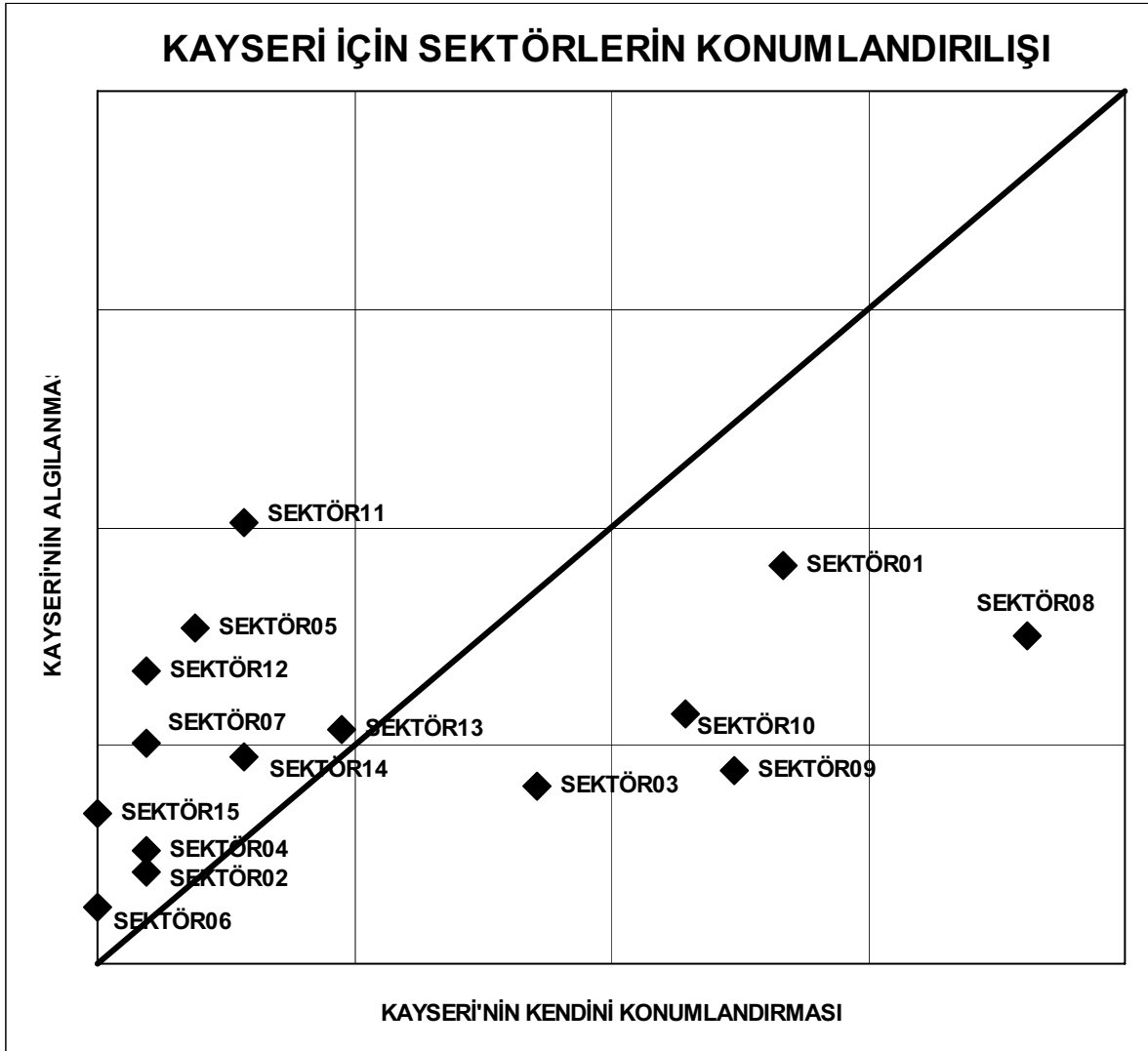
Şekil 4. KARAMAN'ın Algılanma Farklılıkları

Karaman kendi için, ENERJİ (04), KİMYA, PLASTİK, İLAÇ (06), MADENCİLİK VE TAŞOCAKÇILIĞI (07) ve ULAŞTIRMA (15) birincil öncelikte önder olabilecek sektörler olarak öngörmektedir.

Buna karşın diğer iller bu grup içinden sadece ULAŞTIRMA (15) sektörü konusunda, ancak daha az önem vererek öne çıkartmaktadırlar. Diğer iller, ayrıca GIDA VE İÇKİ (05), MAKİNA İMALAT SANAYİİ (08) ve TİCARET VE FİNANSMAN (13) sektörlerinin de önder sektörler arasında olabileceğini öngörmektedir.

Karaman ili için geleceğe yönelik öngörüler görüldüğü üzere oldukça farklı şekilde algılanmaktadır. Bu farklılık kısmen Karaman'ın çok yenilerde il statüsü kazanmış olmasından, kısmen de Karaman'ın kendisini yeterince tanıtamamış olmasından kaynaklanabilir. Karaman'lılar, önder olarak gördükleri sektörlerle belki de bir yandan altyapısal gelişmeyi öte yandan istihdamı öngörmekte olabilirler.

2.2.1.3. KAYSERİ

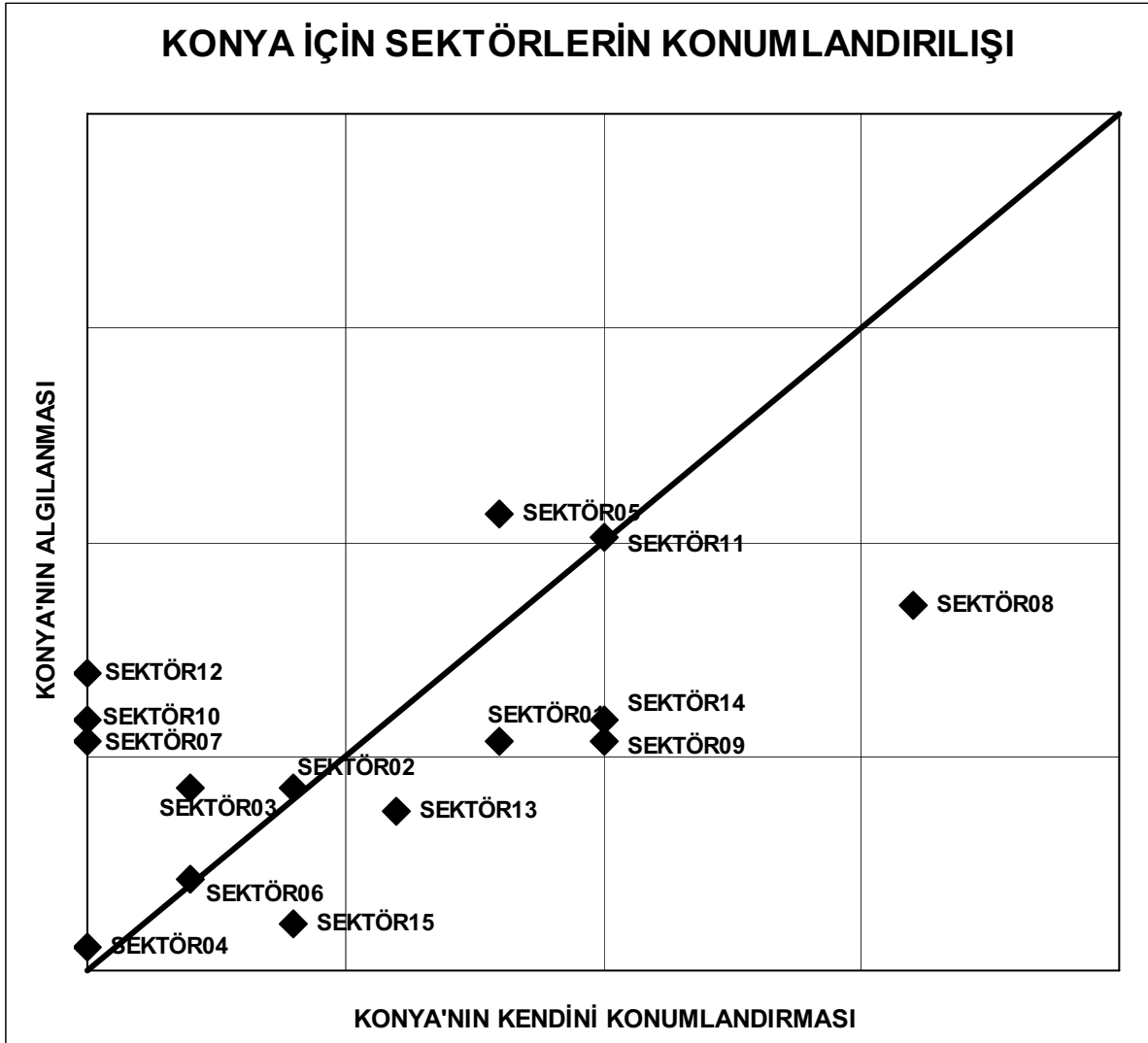

Şekil 5. KAYSERİ'nin Algılanma Farklılıkları

Kayseri kendi için, BAYINDIRLIK (01) ve MAKİNA İMALAT SANAYİİ (08) sektörlerini birincil, DOKUMA, GİYİM EŞYASI, DERİ (03), METAL ANA SANAYİİ (09) ve ORMAN ÜRÜNLERİ VE MOBİLYA (10) sektörlerinin de ikincil öncelikli önder sektörler olarak öngörmektedir.

Bölgedeki illerin Kayseri'yi algılaması ise Kayseri'nin kendini konumlandırmasından biraz daha farklıdır. Diğer iller, her ne kadar birincil olarak aynı iki sektörü önder görmekte ise de, bu iki sektöre verilen önem derecesi Kayseri'nin algılamasından oldukça düşüktür. Ayrıca, GIDA VE İÇKİ (05) ile TARIM, BALIKÇILIK VE HAYVANCILIK (11) ve TAŞ VE TOPRAĞA DAYALI SANAYİ (12) sektörlerinin de, 10 yıllık bir gelecekte, en az sözü edilen bu sektörler kadar önemli bir yeri olacağı öngörülmektedir.

2.2.1.4. KONYA

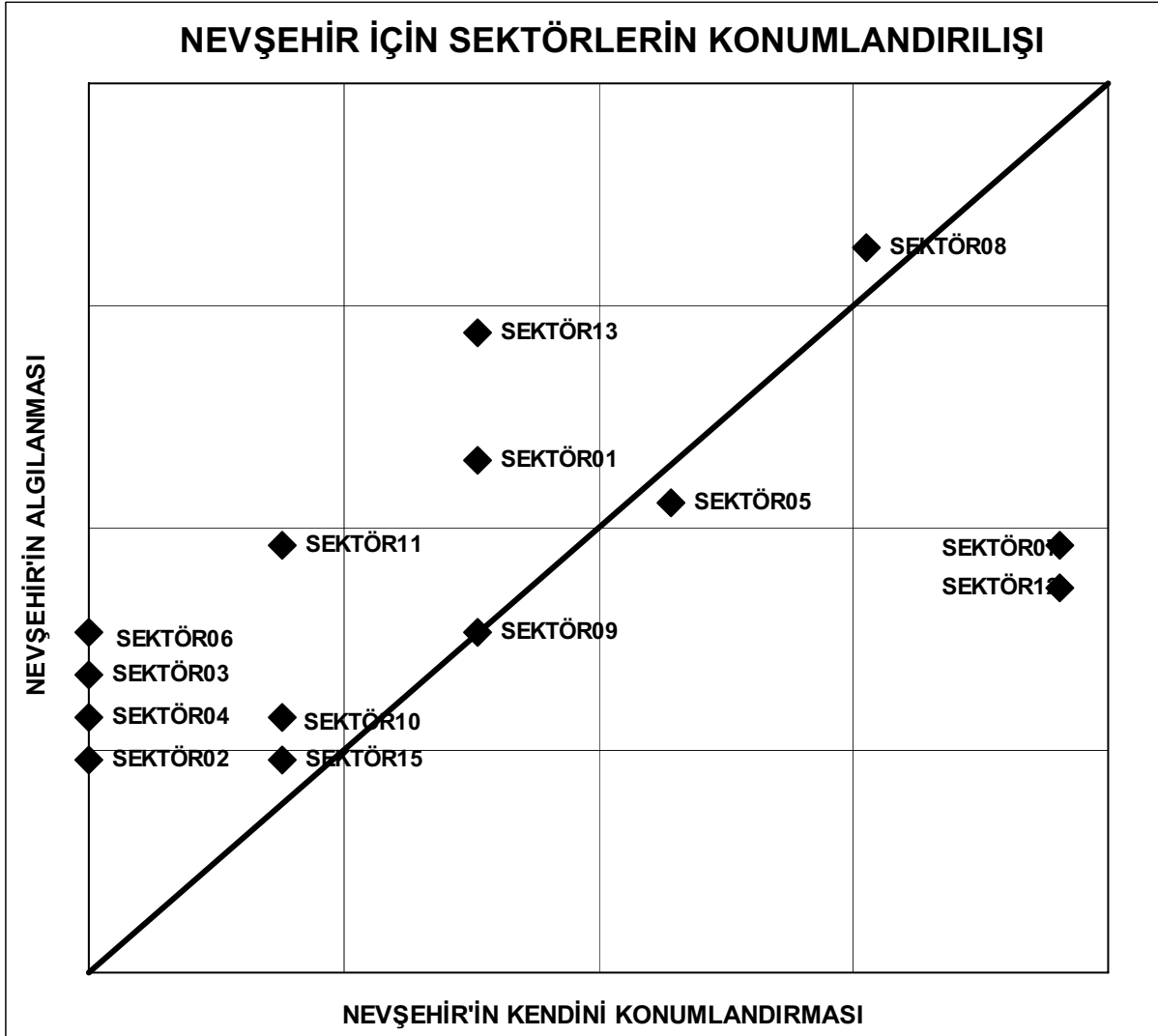

Şekil 6. KONYA'nın Algılanma Farklılıkları

Konya kendi için, GIDA VE İÇKİ (05), MAKİNA İMALAT SANAYİİ (08) ve TARIM, BALIKÇILIK VE HAYVANCILIK (11) sektörlerini birincil, BAYINDIRLIK (01), METAL ANA SANAYİİ (09) ve TURİZM (14) sektörlerini de ikincil öncelikli önder olabilecek sektörler olarak öngörmektedir.

Bölgedeki illerin Konya ile ilgili öngörülerini de Konya'nın kendini konumlandırışı ile oldukça uyumludur. Her ne kadar, önemlilik düzeylerinde bazı farklılıklar varsa da sözü edilen altı sektörün gelecek 10 yıl da önder sektörler olacağı öngörülmektedir.

2.2.1.5. NEVŞEHİR

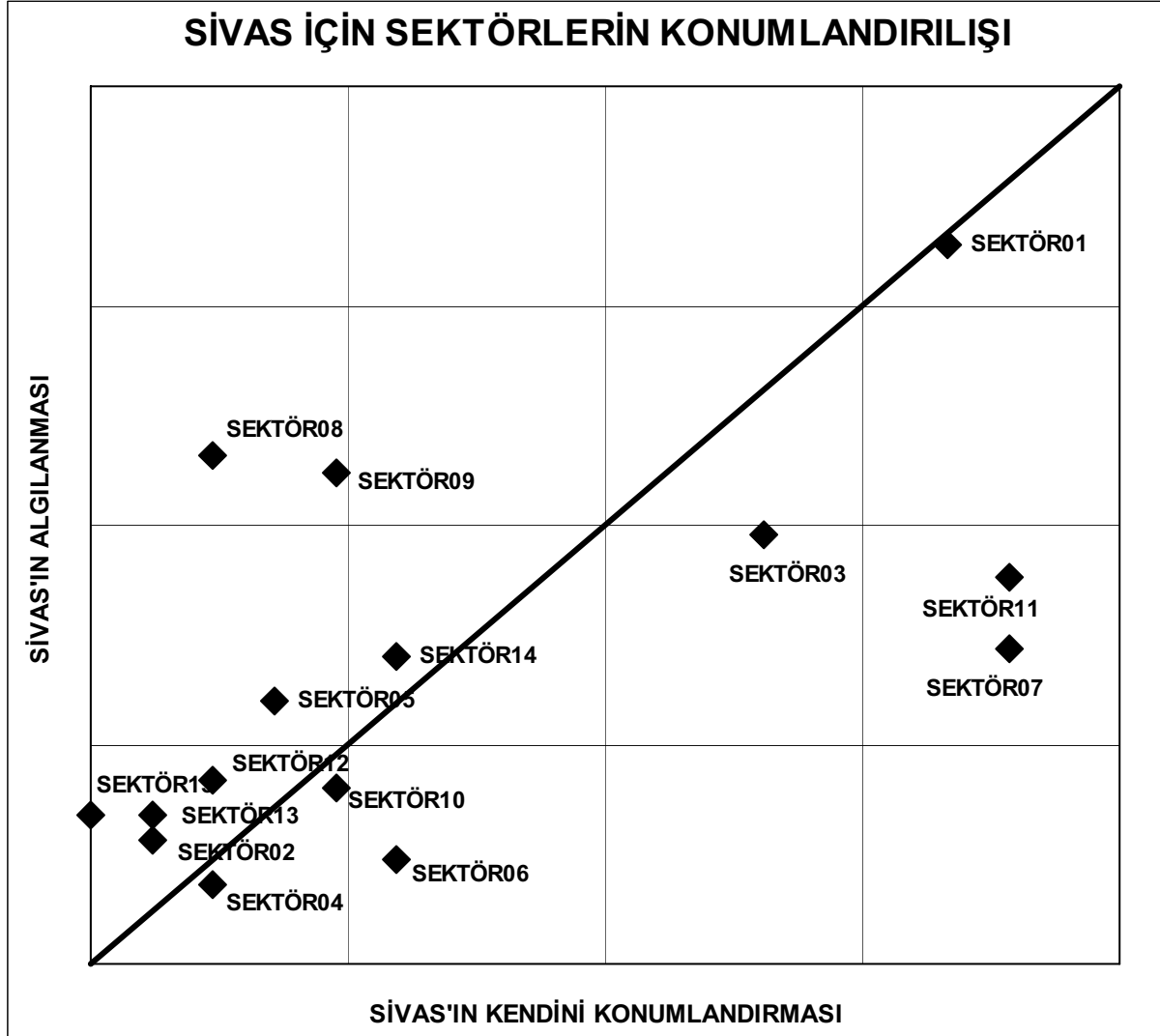

Şekil 7. NEVŞEHİR'in Algılanma Farklılıkları

Nevşehir kendi için, MADENCİLİK VE TAŞOCAKÇILIĞI (07), MAKİNA İMALAT SANAYİİ (08) ve TAŞ VE TOPRAĞA DAYALI SANAYİ (12) sektörlerini birincil, BAYINDIRLIK (01), GIDA VE İÇKİ (05) ve TİCARET VE FİNANSMAN (13) sektörlerinin de ikincil öncelikli önder olabilecek sektörler olarak öngörmektedir.

Bölgedeki illerin Nevşehir ile ilgili öngörülleri Nevşehir'in kendisini konumlandırışı ile oldukça uyumludur. Her ne kadar, özellikle MADENCİLİK VE TAŞOCAKÇILIĞI (07) ve TAŞ VE TOPRAĞA DAYALI SANAYİ (12) sektörleri için algılanan önemlilik düzeylerinde bazı farklılıklar varsa da sözü edilen altı sektörün gelecek 10 yıl da önder sektörler olacağı öngörülmektedir.

2.2.1.6. SİVAS

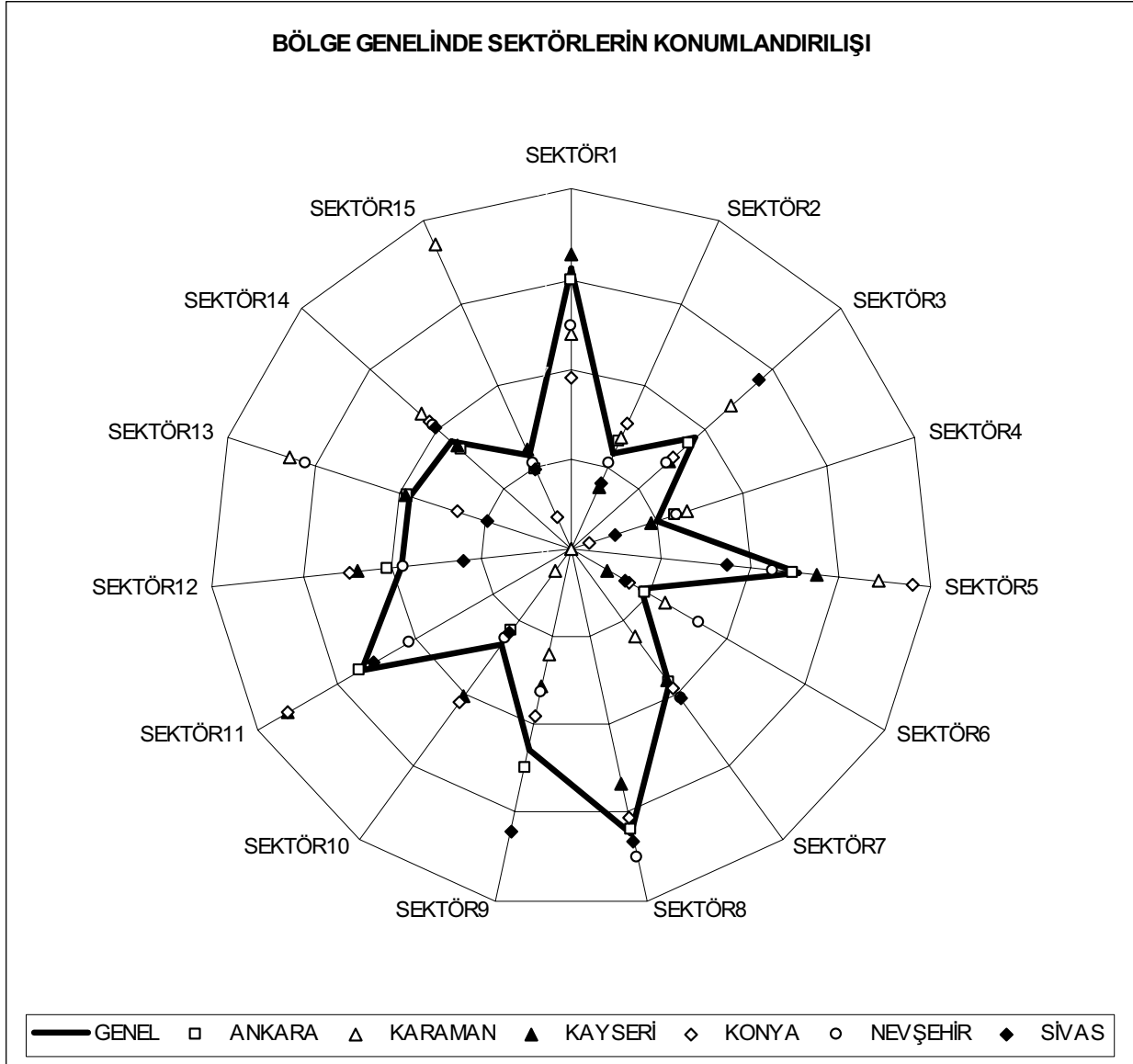

Şekil 8. SİVAS'ın Algılanma Farklılıkları

Sivas kendi için, BAYINDIRLIK (01), DOKUMA, GİYİM EŞYASI, DERİ (03), MADENCİLİK VE TAŞOCAKÇILIĞI (07) ve TARIM, BALIKÇILIK VE HAYVANCILIK (11) sektörlerini birincil öncelikli önder olabilecek sektörler olarak öngörmektedir.

Bölgedeki illerin Sivas ile ilgili öngörüler Sivas'ın kendini konumlandırışı ile genel olarak oldukça uyumlu olmasına karşın, özellikle MADENCİLİK VE TAŞOCAKÇILIĞI (07) ve TARIM, BALIKÇILIK VE HAYVANCILIK (11) sektörleri konusunda görüş farklılığı oldukça fazladır. Diğer iller, BAYINDIRLIK (01), DOKUMA, GİYİM EŞYASI, DERİ (03), MAKİNA İMALAT SANAYİİ (08) ve METAL ANA SANAYİİ (09) sektörlerini birincil öncelikli önder olabilecek sektörler olarak öngörmektedir.

2.2.1.7. BÖLGE GENELİ

Şekil 9. BÖLGE Genelinde Öngörülen Sektörel Yapı

Bölge genelinde, Şekil 9'da gösterildiği gibi, 10 yıllık bir süre sonunda;

- **BAYINDIRLIK (01) ve MAKİNA İMALAT SANAYİİ (08) sektörleri ile GIDA VE İÇKİ (05), METAL ANA SANAYİİ (09) ve TARIM, BALIKÇILIK VE HAYVANCILIK (11) sektörleri birincil öncelikli** önder olabilecek sektörler olarak öngörülmektedir. Diğer bir deyişle gelecek 10 yıllık dönemde, bir yandan altyapı geliştirilirken imalat sanayiinde de gelişmeler beklenmekte ve tarım ve hayvancılık sektörünün gıda ve içki sektörü ile entegre olacağı öngörülmektedir.
- **DOKUMA, GİYİM EŞYASI, DERİ (03), MADENCİLİK VE TAŞOCAKÇILIĞI (07), TAŞ VE TOPRAĞA DAYALI SANAYİ (12), TİCARET VE FİNANSMAN (13) ve TURİZM (14)** sektörlerinden oluşan **ikincil öncelikli** sektörler grubu ise, bir yandan doğal kaynakların değerlendirilirken, diğer yandan da doğal, tarihi ve kültürel zenginliklerden de yararlanılacağına öngörüldüğünü göstermektedir.

2.2.2. SEKTÖREL KÜMELER

Aşağıda, sektörlerin birbirlerine olan yakınlıklarının her ilde ve bölge genelinde algılanışlarından hareketle elde edilen sektörel kümeler tanıtılmaktadır. Gerek yakınlıklar matrislerinde gerekse kümelerin görselleştirildiği grafiklerde kullanılan sektör kısaltmalarının anket de kullanıldığı şekliyle karşılıkları daha önce Tablo 1'de sunulmuştu. Bir hatırlatma olarak Tablo 1 aşağıda bir kez daha verilmektedir.

Tablo 1. Sektör Tanımları

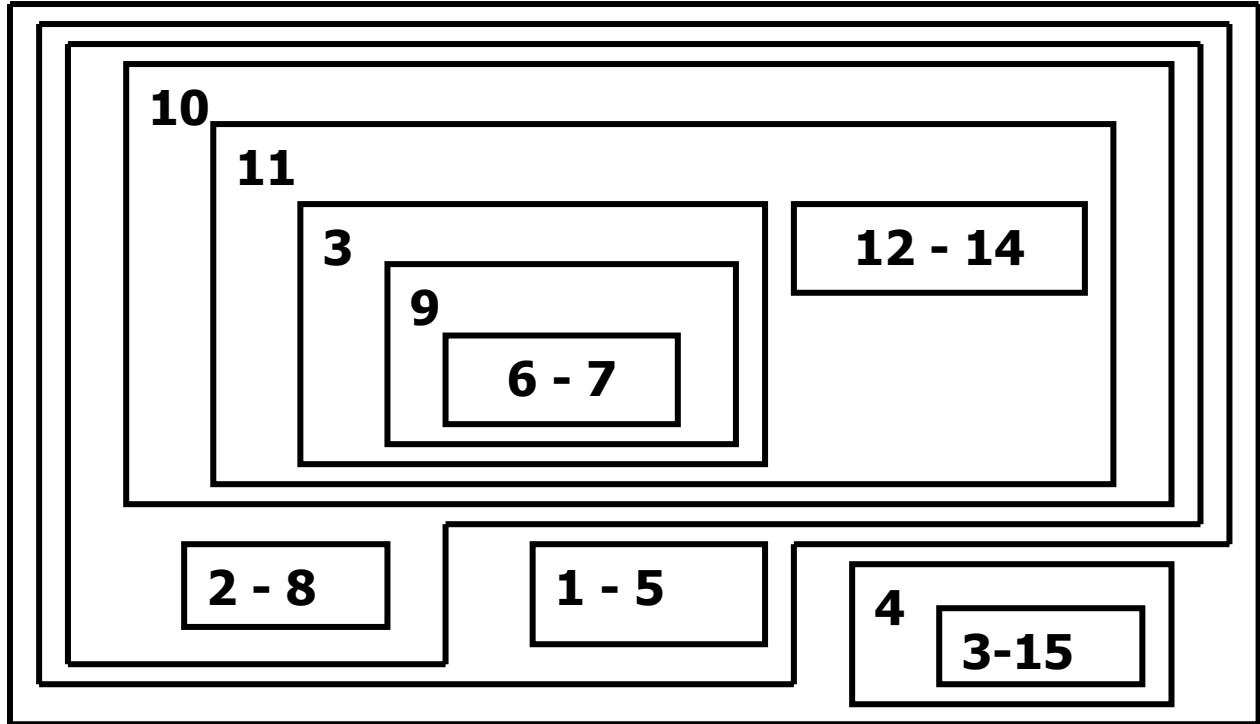
SEKTÖR 1	BAYINDIRLIK
SEKTÖR 2	BİLİŞİM HİZMETLERİ
SEKTÖR 3	DOKUMA, GİYİM EŞYASI, DERİ
SEKTÖR 4	ENERJİ
SEKTÖR 5	GIDA VE İÇKİ
SEKTÖR 6	KİMYA, PLASTİK, İLAÇ
SEKTÖR 7	MADENCİLİK VE TAŞOCAKÇILIĞI
SEKTÖR 8	MAKİNA İMALAT SANAYİİ
SEKTÖR 9	METAL ANA SANAYİİ
SEKTÖR 10	ORMAN ÜRÜNLERİ VE MOBİLYA
SEKTÖR 11	TARIM, BALIKÇILIK VE HAYVANCILIK
SEKTÖR 12	TAŞ VE TOPRAĞA DAYALI SANAYİ
SEKTÖR 13	TİCARET VE FİNANSMAN
SEKTÖR 14	TURİZM
SEKTÖR 15	ULAŞTIRMA

Bu noktada hatırlatılması gereken önemli bir hususta, oluşan kümelerin geleceği şekillendirmek üzere oluşturulacak bir stratejik planın başlangıcını belirleyen bugünkü duruma daha uygun bir görünümde olacakları hususudur.

2.2.2.2. KARAMAN

Tablo 3. Karaman için Sektörlerin Yakınlıkları

	SEKTÖR 01	SEKTÖR 02	SEKTÖR 03	SEKTÖR 04	SEKTÖR 05	SEKTÖR 06	SEKTÖR 07	SEKTÖR 08	SEKTÖR 09	SEKTÖR 10	SEKTÖR 11	SEKTÖR 12	SEKTÖR 13	SEKTÖR 14
SEKTÖR 01	0													
SEKTÖR 02	279	0												
SEKTÖR 03	183	136	0											
SEKTÖR 04	323	167	202	0										
SEKTÖR 05	147	267	164	272	0									
SEKTÖR 06	125	161	30	282	133	0								
SEKTÖR 07	106	168	68	326	151	14	0							
SEKTÖR 08	255	151	132	259	222	110	123	0						
SEKTÖR 09	134	216	92	305	139	38	26	165	0					
SEKTÖR 10	291	161	107	388	233	113	151	195	211	0				
SEKTÖR 11	201	245	90	281	210	88	125	153	153	173	0			
SEKTÖR 12	186	129	55	300	170	61	71	159	123	57	134	0		
SEKTÖR 13	350	159	264	248	318	257	234	208	214	285	313	210		
SEKTÖR 14	227	203	87	274	240	123	132	185	184	192	158	54	232	0
SEKTÖR 15	300	158	266	210	388	316	315	242	371	267	319	202	155	195

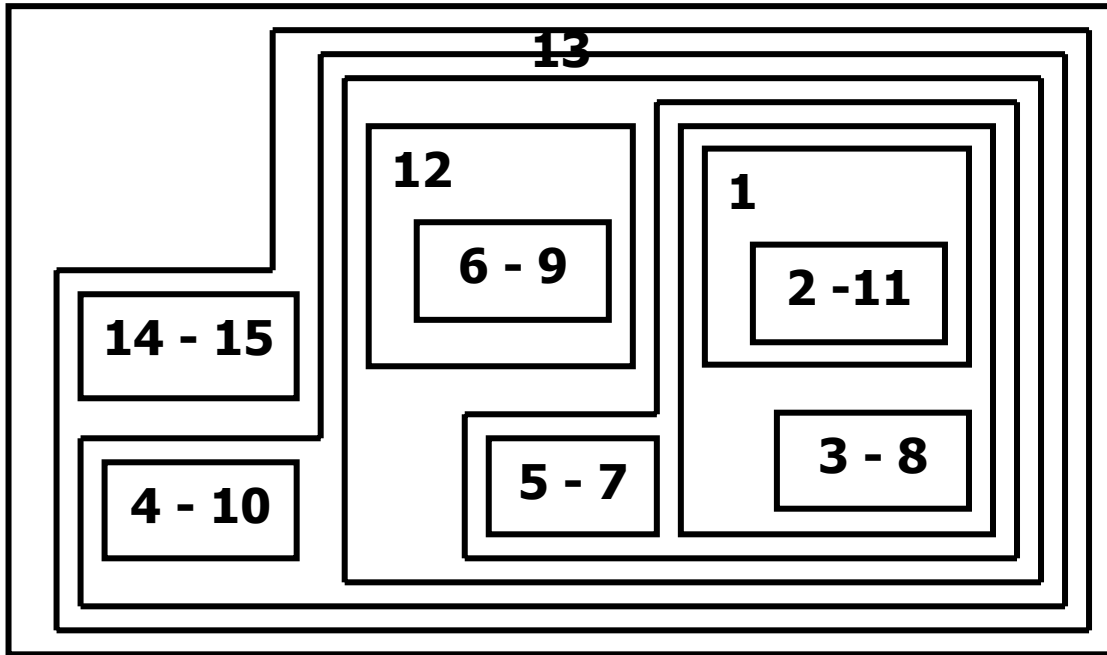
Şekil 11. Karaman için Öngörülen Kümeler

Tablo 3’de belirtilen sektörel yakınlıklardan hareketle elde edilen kümeler Şekil 11’de gösterilmiştir. ENERJİ (04), GIDA VE İÇKİ (05) ve ULAŞTIRMA (15) sektörleri gibi 10 yıl sonrası için öngörülen yapının oluşmasında önder olacağı öngörülen sektörlerin bu rolü üstlenebilmesi için gerekli altyapının oluşmasında etkin olacak bir küme yapısı tanımlanmaktadır.

2.2.2.3. KAYSERİ

Tablo 4. Kayseri için Sektörlerin Yakınlıkları

	SEKTÖR 01	SEKTÖR 02	SEKTÖR 03	SEKTÖR 04	SEKTÖR 05	SEKTÖR 06	SEKTÖR 07	SEKTÖR 08	SEKTÖR 09	SEKTÖR 10	SEKTÖR 11	SEKTÖR 12	SEKTÖR 13	SEKTÖR 14
SEKTÖR 01	0													
SEKTÖR 02	302	0												
SEKTÖR 03	377	287	0											
SEKTÖR 04	622	617	645	0										
SEKTÖR 05	383	394	367	689	0									
SEKTÖR 06	686	739	539	581	511	0								
SEKTÖR 07	400	485	352	527	291	437	0							
SEKTÖR 08	390	505	285	494	563	548	305	0						
SEKTÖR 09	498	589	406	590	406	183	306	444	0					
SEKTÖR 10	479	417	351	340	559	653	386	373	508	0				
SEKTÖR 11	381	245	351	568	384	547	514	468	420	443	0			
SEKTÖR 12	686	493	465	414	440	379	418	424	208	540	336	0		
SEKTÖR 13	818	497	849	455	672	772	819	939	898	790	784	645	0	
SEKTÖR 14	554	484	615	560	693	754	894	795	781	795	408	648	805	0
SEKTÖR 15	371	598	604	811	571	589	721	732	585	1063	591	733	696	755

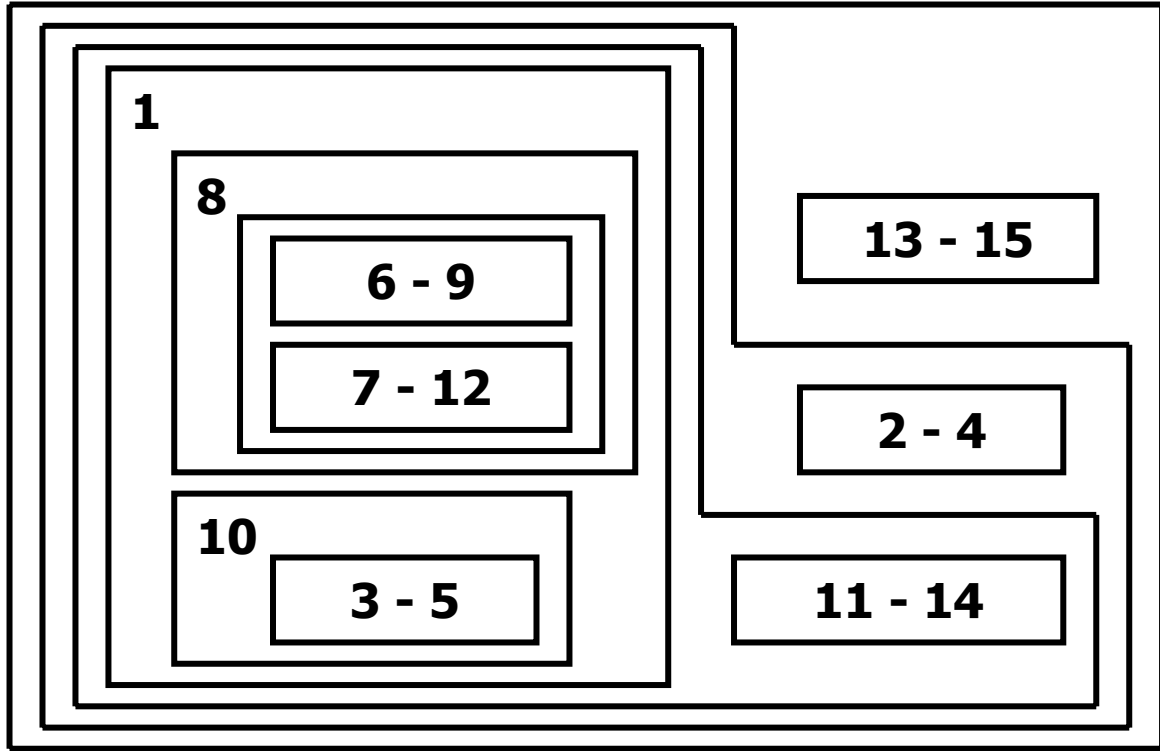
Şekil 12. Kayseri için Öngörülen Kümeler

Tablo 4'de belirtilen sektörel yakınlıklardan hareketle elde edilen kümeler Şekil 12'de gösterilmiştir. Kayseri, 10 yıl sonrası için öngörülen yapının oluşmasına olanak sağlayacak kümeleri oluştururken, bugün için de önderliği söz konusu olan GİYİM EŞYASI, DERİ (03), GIDA VE İÇKİ (05) ve TARIM, BALIKÇILIK VE HAYVANCILIK (11) sektörlerini kümeler içinde tutmuştur. Tanımlanan kümeler ile 10 yıl sonrası için öngörülen yapının oluşturulabileceği belirtilmektedir.

2.2.2.4. KONYA

Tablo 5. Konya için Sektörlerin Yakınlıkları

	SEKTÖR 01	SEKTÖR 02	SEKTÖR 03	SEKTÖR 04	SEKTÖR 05	SEKTÖR 06	SEKTÖR 07	SEKTÖR 08	SEKTÖR 09	SEKTÖR 10	SEKTÖR 11	SEKTÖR 12	SEKTÖR 13	SEKTÖR 14
SEKTÖR 01	0													
SEKTÖR 02	129	0												
SEKTÖR 03	81	134	0											
SEKTÖR 04	203	107	202	0										
SEKTÖR 05	99	201	25	266	0									
SEKTÖR 06	129	171	60	215	111	0								
SEKTÖR 07	150	184	84	188	149	36	0							
SEKTÖR 08	161	214	119	232	164	37	57	0						
SEKTÖR 09	152	170	72	235	134	23	32	44	0					
SEKTÖR 10	180	155	61	272	113	78	111	140	89	0				
SEKTÖR 11	219	164	123	235	184	104	122	187	148	121	0			
SEKTÖR 12	111	138	48	153	106	35	25	69	42	81	98	0		
SEKTÖR 13	333	302	375	192	408	372	362	359	419	536	346	345	0	
SEKTÖR 14	273	224	175	266	202	124	127	149	163	156	92	114	346	0
SEKTÖR 15	209	263	269	228	275	253	284	277	310	446	307	263	91	317

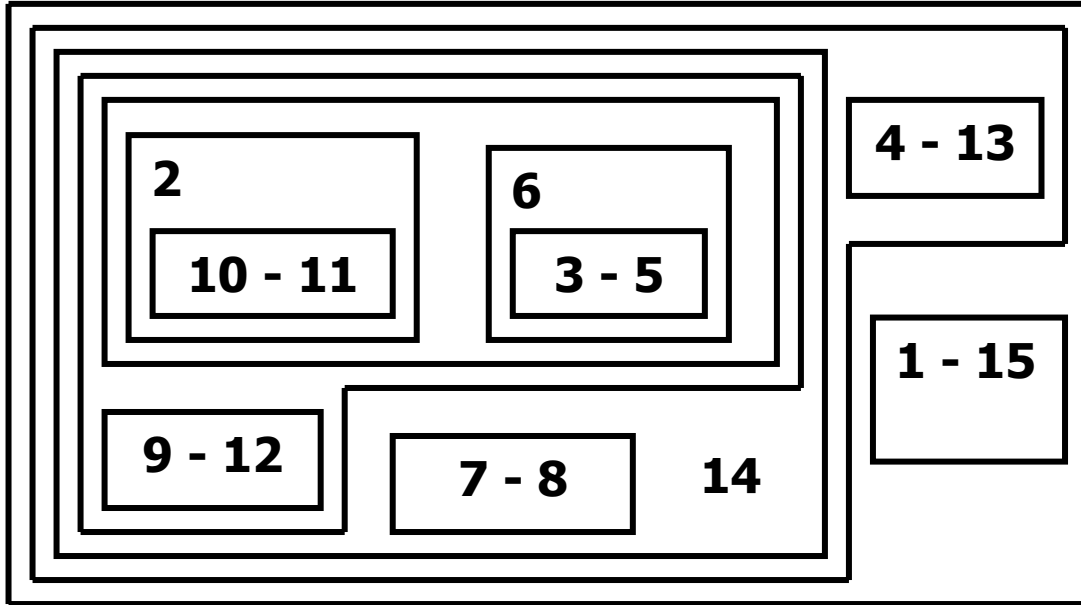
Şekil 13. Konya için Öngörülen Kümeler

Tablo 5’de belirtilen sektörel yakınlıklardan hareketle elde edilen kümeler Şekil 13’de gösterilmiştir. Konya, 10 yıl sonrası için öngörülen yapının oluşmasına olanak sağlayacak kümeleri oluştururken, bugün için de önderliği söz konusu olan GIDA VE İÇKİ (05) ve TARIM, BALIKÇILIK VE HAYVANCILIK (11) sektörlerini de içerecek şekilde, sözkonusu yapının oluşmasında önder olacağı öngörülen sektörlerin bu rolü üstlenebilmesi için gerekli altyapının oluşmasında etkin olacak bir küme yapısı tanımlamaktadır.

2.2.2.5. NEVŞEHİR

Tablo 6. Nevşehir için Sektörlerin Yakınlıkları

	SEKTÖR 01	SEKTÖR 02	SEKTÖR 03	SEKTÖR 04	SEKTÖR 05	SEKTÖR 06	SEKTÖR 07	SEKTÖR 08	SEKTÖR 09	SEKTÖR 10	SEKTÖR 11	SEKTÖR 12	SEKTÖR 13	SEKTÖR 14
SEKTÖR 01	0													
SEKTÖR 02	54	0												
SEKTÖR 03	34	15	0											
SEKTÖR 04	34	55	35	0										
SEKTÖR 05	36	22	9	48	0									
SEKTÖR 06	34	30	10	30	17	0								
SEKTÖR 07	37	24	28	42	32	29	0							
SEKTÖR 08	49	22	28	37	32	31	15	0						
SEKTÖR 09	42	29	16	40	36	17	35	42	0					
SEKTÖR 10	37	21	16	42	26	21	31	34	21	0				
SEKTÖR 11	38	18	11	35	21	23	27	26	24	9	0			
SEKTÖR 12	52	28	31	51	36	28	27	33	24	27	31	0		
SEKTÖR 13	42	46	40	30	42	36	39	34	49	47	30	47	0	
SEKTÖR 14	60	27	25	35	37	30	31	37	34	36	23	28	42	0
SEKTÖR 15	31	39	37	40	41	39	54	53	41	37	47	61	57	52

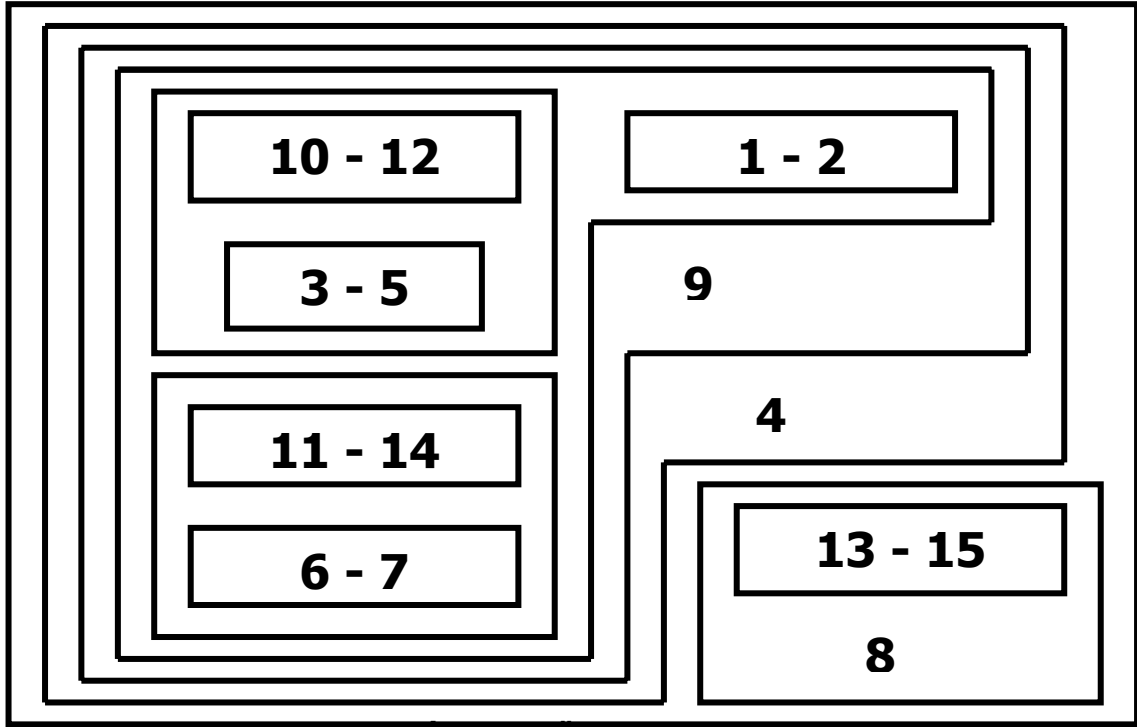
Şekil 14. Nevşehir için Öngörülen Kümeler

Tablo 6'de belirtilen sektörel yakınlıklardan hareketle elde edilen kümeler Şekil 14'de gösterilmiştir. Nevşehir, 10 yıl sonrası için öngörülen yapının oluşmasına olanak sağlayacak kümeleri oluşturarak, bugün için de önderliği söz konusu olan GIDA VE İÇKİ (05) sektörünü de içerecek şekilde, sözkonusu yapının oluşmasında önder olacağı öngörülen sektörlerin bu rolü üstlenebilmesi için gerekli altyapının oluşmasında etkin olacak bir küme yapısı tanımlamaktadır.

2.2.2.6. SİVAS

Tablo 7. Sivas için Sektörlerin Yakınlıkları

	SEKTÖR 01	SEKTÖR 02	SEKTÖR 03	SEKTÖR 04	SEKTÖR 05	SEKTÖR 06	SEKTÖR 07	SEKTÖR 08	SEKTÖR 09	SEKTÖR 10	SEKTÖR 11	SEKTÖR 12	SEKTÖR 13	SEKTÖR 14
SEKTÖR 01	0													
SEKTÖR 02	174	0												
SEKTÖR 03	374	262	0											
SEKTÖR 04	522	404	458	0										
SEKTÖR 05	421	261	107	383	0									
SEKTÖR 06	241	255	176	636	235	0								
SEKTÖR 07	289	357	276	589	388	144	0							
SEKTÖR 08	596	758	582	570	794	553	592	0						
SEKTÖR 09	416	293	394	508	429	288	358	708	0					
SEKTÖR 10	419	278	319	325	199	289	322	723	415	0				
SEKTÖR 11	387	255	274	646	256	173	336	724	348	250	0			
SEKTÖR 12	399	391	253	473	332	269	337	555	401	234	325	0		
SEKTÖR 13	722	808	710	524	940	756	741	557	624	922	845	691	0	
SEKTÖR 14	452	433	317	603	378	152	240	444	273	247	196	291	619	0
SEKTÖR 15	503	835	552	605	723	546	565	351	764	828	725	606	282	517

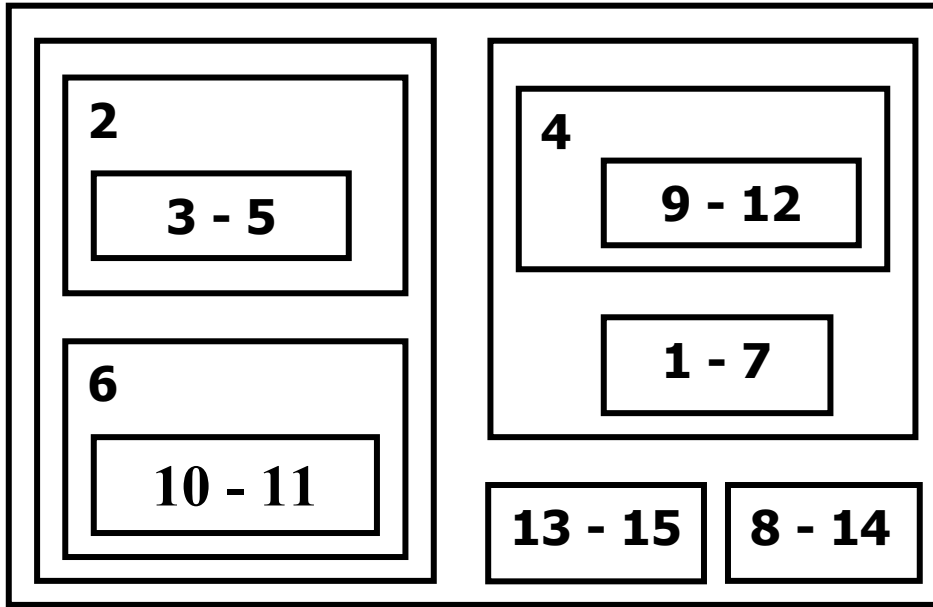
Şekil 15. SİVAS için Öngörülen Kümeler

Tablo 7’de belirtilen sektörel yakınlıklardan hareketle elde edilen kümeler Şekil 15’de gösterilmiştir. Sivas, 10 yıl sonrası için öngörülen yapının oluşmasına olanak sağlayacak kümeleri oluştururken, bugün için de önderliği söz konusu olan GIDA VE İÇKİ (05), MADENCİLİK VE TAŞOCAKÇILIĞI (07) ve TARIM, BALIKÇILIK VE HAYVANCILIK (11) sektörlerini de içerecek şekilde, söz konusu yapının oluşmasında önder olacağı öngörülen sektörlerin bu rolü üstlenebilmesi için gerekli altyapının oluşmasında etkin olacak bir küme yapısı tanımlamaktadır.

2.2.2.7. BÖLGE GENELİ

Tablo 8. Bölge Geneli için Sektörlerin Yakınlıkları

	SEKTÖR 01	SEKTÖR 02	SEKTÖR 03	SEKTÖR 04	SEKTÖR 05	SEKTÖR 06	SEKTÖR 07	SEKTÖR 08	SEKTÖR 09	SEKTÖR 10	SEKTÖR 11	SEKTÖR 12	SEKTÖR 13	SEKTÖR 14
SEKTÖR 01	0													
SEKTÖR 02	1377	0												
SEKTÖR 03	1520	461	0											
SEKTÖR 04	1370	1539	1087	0										
SEKTÖR 05	1904	1188	453	1706	0									
SEKTÖR 06	1194	1069	796	1215	1202	0								
SEKTÖR 07	697	961	1119	1043	1882	828	0							
SEKTÖR 08	1307	1492	1596	1353	2228	1157	1141	0						
SEKTÖR 09	1391	1010	1031	1116	1989	791	655	1811	0					
SEKTÖR 10	1143	970	929	1002	1129	915	1050	1176	1483	0				
SEKTÖR 11	1876	988	1073	1581	1602	820	1511	1800	1622	641	0			
SEKTÖR 12	1606	1274	1463	811	2142	1173	891	1490	524	1228	1688	0		
SEKTÖR 13	1733	1834	1442	1180	1777	896	1303	1795	1415	1508	1415	1085	0	
SEKTÖR 14	2652	1762	2075	2005	2361	1578	1790	1864	2121	1111	798	1741	1594	0
SEKTÖR 15	1839	1670	1336	1448	1738	1076	1433	1753	1590	1618	1618	1322	911	2142

Şekil 16. Bölge Geneli için Öngörülen Kümeler

Tablo 8'de belirtilen sektörel yakınlıklardan hareketle elde edilen kümeler Şekil 16'da belirtilmiştir. 10 yıl sonrası için öngörülen yapının oluşmasına olanak sağlayacak kümeleri oluştururken, işadamları ve sanayiciler bölge geneli için önder olabilecek sektörleri de içeren kümeler oluşturmuşlardır.

Diğer bir deyişle, iller bazında genel olarak stratejiler gerekli altyapıları oluşturma/geliştirme olarak belirlenirken, bölge geneli için daha proaktif bir yaklaşım göstermişlerdir.

2.2.3. SEKTÖR-SORUN İLİŞKİLENDİRMELERİ

Aşağıda, bölge işadamları ve sanayicileri tarafından belirlenmiş olan sektörler ve sorunlar arasındaki ilişkilendirmeler ile sektörler ve iller esasında öncelikli sorunlar tanıtılmaktadır. Söz konusu bulgular hem matris formatında hem de grafikler şeklinde özetlenmiştir. Matrislerde ve grafiklerde kullanılan sektör numaralarının, ankette kullanılan şekliyle karşılıkları daha önce Tablo 1'de sunulmuştu. Bir hatırlatma olarak Tablo 1 aşağıda bir kez daha verilmektedir.

Tablo 1. Sektörler

SEKTÖR 01	BAYINDIRLIK
SEKTÖR 02	BİLİŞİM HİZMETLERİ
SEKTÖR 03	DOKUMA, GİYİM EŞYASI, DERİ
SEKTÖR 04	ENERJİ
SEKTÖR 05	GIDA VE İÇKİ
SEKTÖR 06	KİMYA, PLASTİK, İLAÇ
SEKTÖR 07	MADENCİLİK VE TAŞOCAKÇILIĞI
SEKTÖR 08	MAKİNA İMALAT SANAYİİ
SEKTÖR 09	METAL ANA SANAYİİ
SEKTÖR 10	ORMAN ÜRÜNLERİ VE MOBİLYA
SEKTÖR 11	TARIM, BALIKÇILIK VE HAYVANCILIK
SEKTÖR 12	TAŞ VE TOPRAĞA DAYALI SANAYİ
SEKTÖR 13	TİCARET VE FİNANSMAN
SEKTÖR 14	TURİZM
SEKTÖR 15	ULAŞTIRMA

Benzer şekilde, sorun kısaltmalarının, ankette kullanılan şekliyle karşılıkları da Tablo 9'da verilmektedir.

Tablo 9. Sorunlar

SORUN01	AR-GE HARCAMALARININ YETERSİZLİĞİ
SORUN02	BÜROKRATİK ENGELLER
SORUN03	ÇEVRE TEKNOLOJİLERİ (ARITMA TESİSLERİ DAHİL)
SORUN04	DEMİRYOLU ULAŞIMININ YETERSİZLİĞİ
SORUN05	GELİR DAĞILIMININ DÜZENSİZLİĞİ
SORUN06	İŞÇİ MAHKEMELERİ
SORUN07	İTHALAT İHRACAT DENGESİZLİĞİ
SORUN08	KAYIT DIŞILIK
SORUN09	MARKA VE PATENT EKSİKLİĞİ
SORUN10	NİTELİKLİ ARA ELEMAN EKSİKLİĞİ
SORUN11	OSB'LERDEKİ ARSA FİYATLARININ YÜKSEKLİĞİ
SORUN12	SİGORTA VE VERGİ YÜKLERİ
SORUN13	TEKNOLOJİK BİRİKİMSİZLİK
SORUN14	YETERSİZ UNİVERSİTE SANAYİ İŞBİRLİĞİ
SORUN15	YÜKSEK TEMEL GİRDİ (ENERJİ, PARA, YAZILIM VB.) MALİYETLERİ

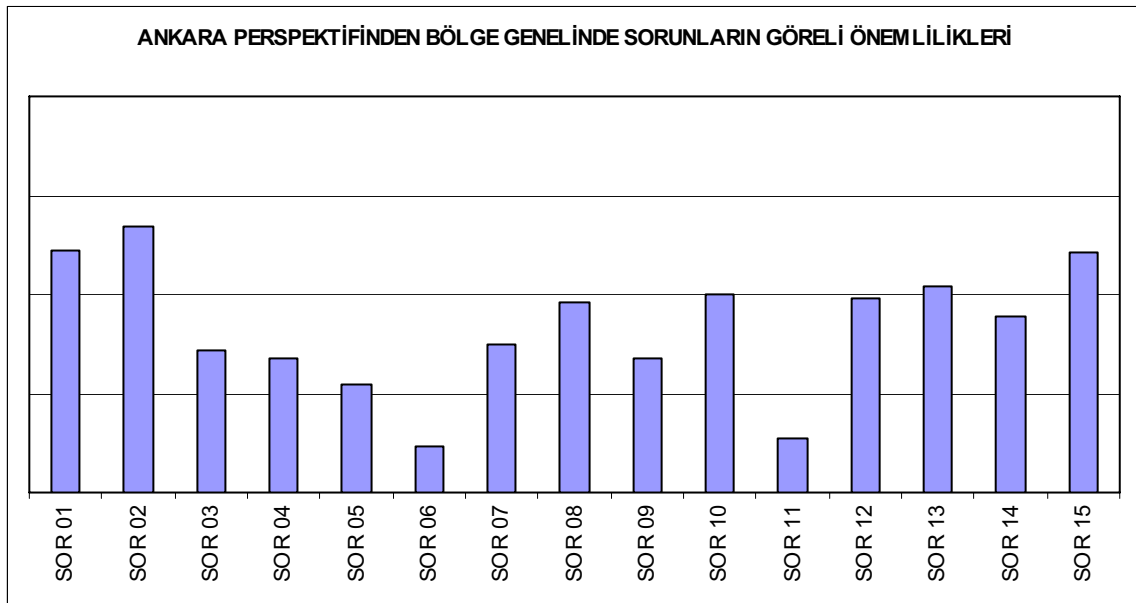
Söz konusu ilişkilendirmeler ve önceliklendirmeler gelecek 10 yıllık sürede geçerliliğini koruyabilecek hususlar olarak ifade edilmektedir.

2.2.3.1. ANKARA

Tablo 10. ANKARA için Sektör – Sorun İlişkilendirmeleri

	SORUN 01	SORUN 02	SORUN 03	SORUN 04	SORUN 05	SORUN 06	SORUN 07	SORUN 08	SORUN 09	SORUN 10	SORUN 11	SORUN 12	SORUN 13	SORUN 14	SORUN 15
SEKTÖR 01															
SEKTÖR 02															
SEKTÖR 03															
SEKTÖR 04															
SEKTÖR 05															
SEKTÖR 06															
SEKTÖR 07															
SEKTÖR 08															
SEKTÖR 09															
SEKTÖR 10															
SEKTÖR 11															
SEKTÖR 12															
SEKTÖR 13															
SEKTÖR 14															
SEKTÖR 15															
GENEL															

Yukarıdaki Tabloda Ankara için öne çıkan Sektör – Sorun ilişkileri dolu hücreler olarak gösterilmiştir. Tablonun son satırında ise Ankara için genelde önde gelen sorunlar belirtilmektedir. Söz konusu sorunlar ayrıca Şekil 17’de de gösterilmiştir.

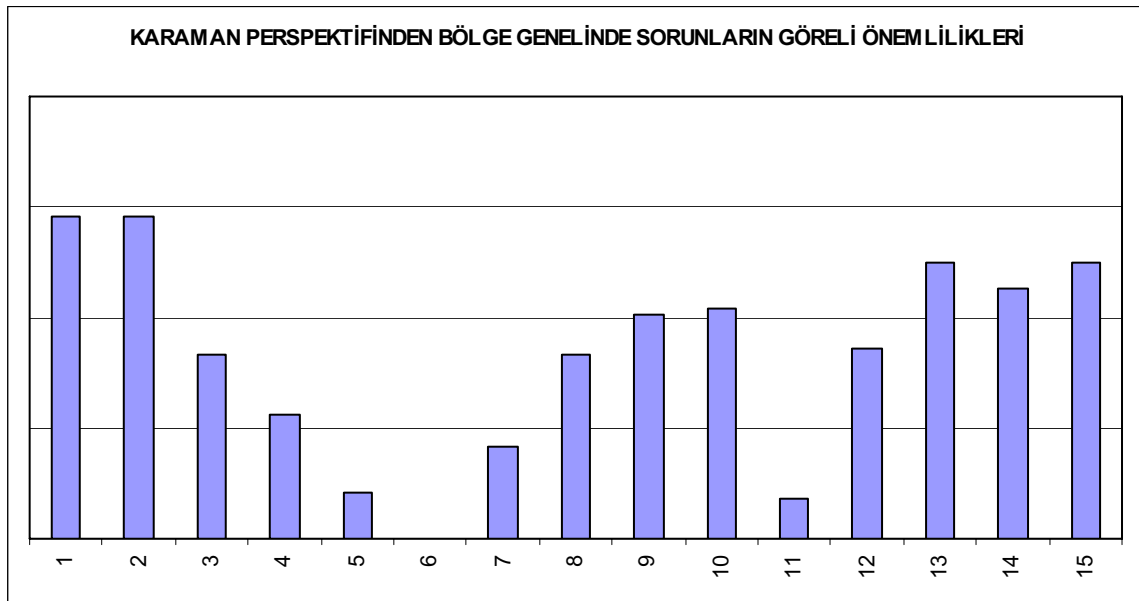
Şekil 17. ANKARA için Öne Çıkan Sorunlar

2.2.3.2. KARAMAN

Tablo 11. KARAMAN için Sektör – Sorun İlişkilendirmeleri

	SORUN 01	SORUN 02	SORUN 03	SORUN 04	SORUN 05	SORUN 06	SORUN 07	SORUN 08	SORUN 09	SORUN 10	SORUN 11	SORUN 12	SORUN 13	SORUN 14	SORUN 15
SEKTÖR 01															
SEKTÖR 02															
SEKTÖR 03															
SEKTÖR 04															
SEKTÖR 05															
SEKTÖR 06															
SEKTÖR 07															
SEKTÖR 08															
SEKTÖR 09															
SEKTÖR 10															
SEKTÖR 11															
SEKTÖR 12															
SEKTÖR 13															
SEKTÖR 14															
SEKTÖR 15															
GENEL															

Yukarıdaki Tabloda Karaman için öne çıkan Sektör – Sorun ilişkileri dolu hücreler olarak gösterilmiştir. Tablonun son satırında ise Karaman için genelde önde gelen sorunlar belirtilmektedir. Söz konusu sorunlar ayrıca Şekil 18’de de gösterilmiştir.

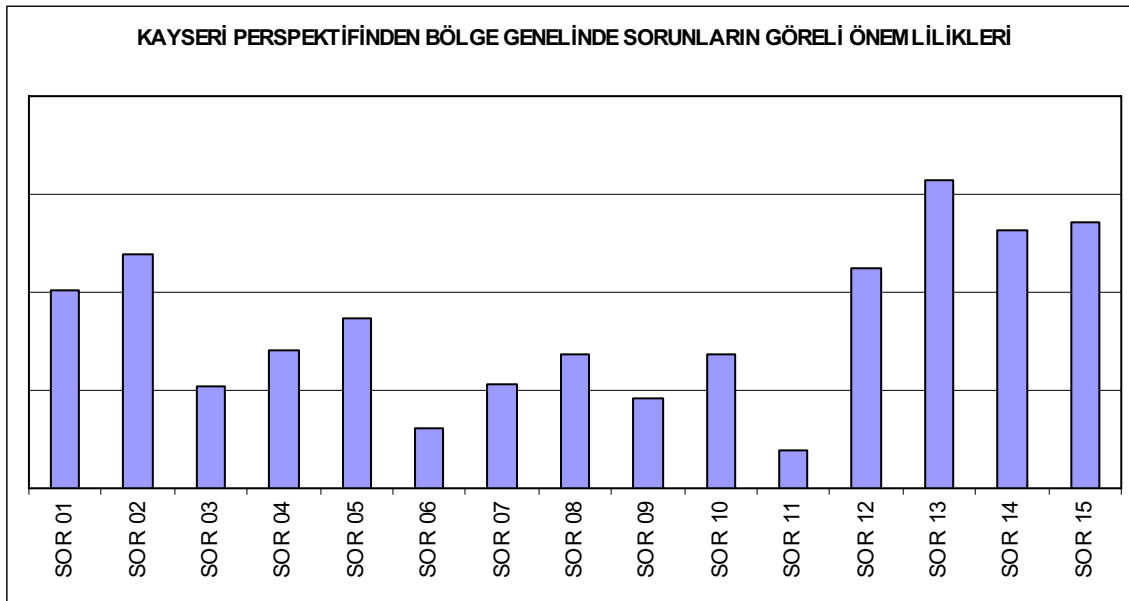
Şekil 18. Karaman için Öne Çıkan Sorunlar

2.2.3.3. KAYSERİ

Tablo 12. KAYSERİ için Sektör – Sorun ilişkilendirmeleri

	SORUN 01	SORUN 02	SORUN 03	SORUN 04	SORUN 05	SORUN 06	SORUN 07	SORUN 08	SORUN 09	SORUN 10	SORUN 11	SORUN 12	SORUN 13	SORUN 14	SORUN 15
SEKTÖR 01															
SEKTÖR 02															
SEKTÖR 03															
SEKTÖR 04															
SEKTÖR 05															
SEKTÖR 06															
SEKTÖR 07															
SEKTÖR 08															
SEKTÖR 09															
SEKTÖR 10															
SEKTÖR 11															
SEKTÖR 12															
SEKTÖR 13															
SEKTÖR 14															
SEKTÖR 15															
GENEL															

Yukarıdaki Tabloda Kayseri için öne çıkan Sektör – Sorun ilişkileri dolu hücreler olarak gösterilmiştir. Tablonun son satırında ise Kayseri için genelde önde gelen sorunlar belirtilmektedir. Söz konusu sorunlar ayrıca Şekil 19'de de gösterilmiştir.

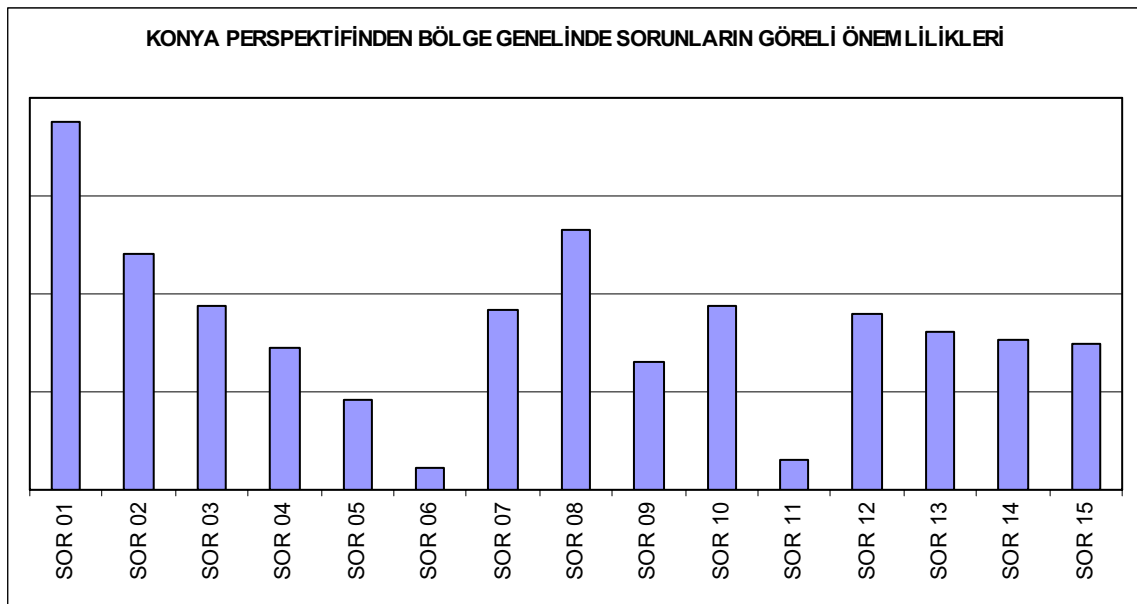
Şekil 19. Kayseri için öne çıkan sorunlar

2.2.3.4. KONYA

Tablo 13. KONYA için Sektör – Sorun İlişkilemleri

	SORUN 01	SORUN 02	SORUN 03	SORUN 04	SORUN 05	SORUN 06	SORUN 07	SORUN 08	SORUN 09	SORUN 10	SORUN 11	SORUN 12	SORUN 13	SORUN 14	SORUN 15
SEKTÖR 01															
SEKTÖR 02															
SEKTÖR 03															
SEKTÖR 04															
SEKTÖR 05															
SEKTÖR 06															
SEKTÖR 07															
SEKTÖR 08															
SEKTÖR 09															
SEKTÖR 10															
SEKTÖR 11															
SEKTÖR 12															
SEKTÖR 13															
SEKTÖR 14															
SEKTÖR 15															
GENEL															

Yukarıdaki Tabloda Konya için öne çıkan Sektör – Sorun ilişkileri dolu hücreler olarak gösterilmiştir. Tablonun son satırında ise Konya için genelde önde gelen sorunlar belirtilmektedir. Söz konusu sorunlar ayrıca Şekil 20’de de gösterilmiştir.

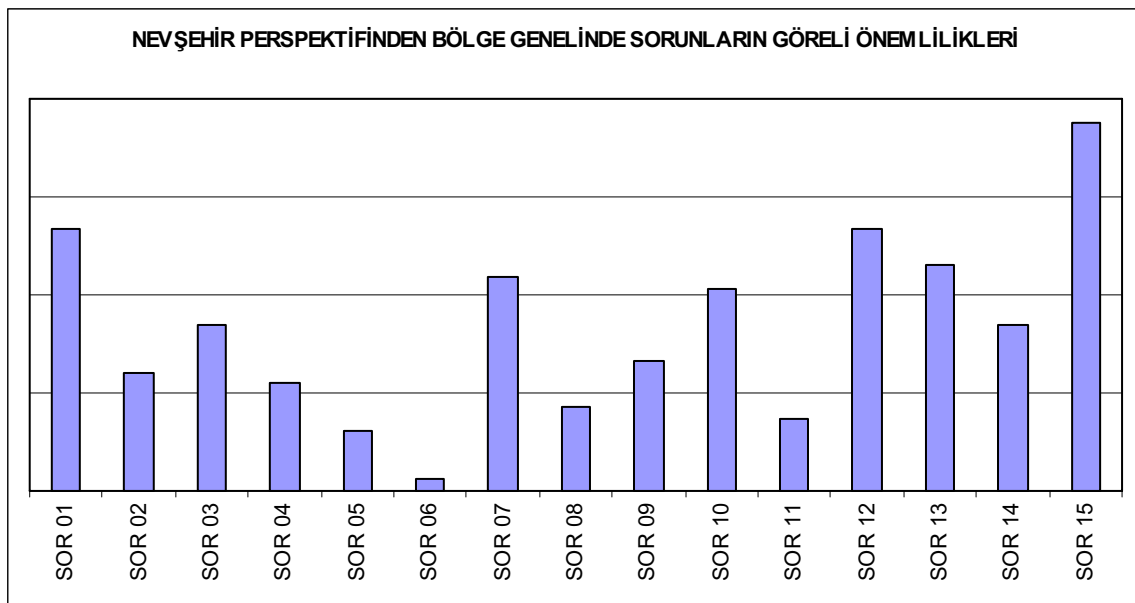
Şekil 20. KONYA için Öne Çıkan Sorunlar

2.2.3.5. NEVŞEHİR

Tablo 14. NEVŞEHİR için Sektör – Sorun İlişkilendirmeleri

	SORUN 01	SORUN 02	SORUN 03	SORUN 04	SORUN 05	SORUN 06	SORUN 07	SORUN 08	SORUN 09	SORUN 10	SORUN 11	SORUN 12	SORUN 13	SORUN 14	SORUN 15
SEKTÖR 01															
SEKTÖR 02															
SEKTÖR 03															
SEKTÖR 04															
SEKTÖR 05															
SEKTÖR 06															
SEKTÖR 07															
SEKTÖR 08															
SEKTÖR 09															
SEKTÖR 10															
SEKTÖR 11															
SEKTÖR 12															
SEKTÖR 13															
SEKTÖR 14															
SEKTÖR 15															
GENEL															

Yukarıdaki Tabloda Nevşehir için öne çıkan Sektör – Sorun ilişkileri dolu hücreler olarak gösterilmiştir. Tablonun son satırında ise Nevşehir için genelde önde gelen sorunlar belirtilmektedir. Söz konusu sorunlar ayrıca Şekil 21’de de gösterilmiştir.

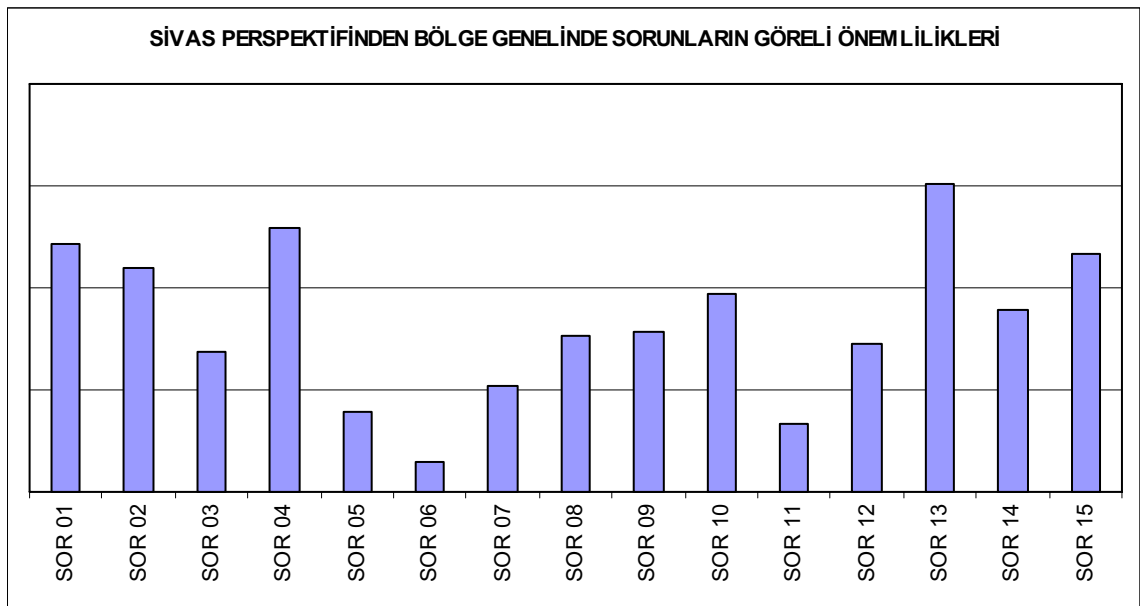
Şekil 21. NEVŞEHİR için Öne Çıkan Sorunlar

2.2.3.6. SİVAS

Tablo 15. SİVAS için Sektör – Sorun İlişkilendirmeleri

	SORUN 01	SORUN 02	SORUN 03	SORUN 04	SORUN 05	SORUN 06	SORUN 07	SORUN 08	SORUN 09	SORUN 10	SORUN 11	SORUN 12	SORUN 13	SORUN 14	SORUN 15
SEKTÖR 01															
SEKTÖR 02															
SEKTÖR 03															
SEKTÖR 04															
SEKTÖR 05															
SEKTÖR 06															
SEKTÖR 07															
SEKTÖR 08															
SEKTÖR 09															
SEKTÖR 10															
SEKTÖR 11															
SEKTÖR 12															
SEKTÖR 13															
SEKTÖR 14															
SEKTÖR 15															
GENEL															

Yukarıdaki Tabloda Sivas için öne çıkan Sektör – Sorun ilişkileri dolu hücreler olarak gösterilmiştir. Tablonun son satırında ise Sivas için genelde önde gelen sorunlar belirtilmektedir. Söz konusu sorunlar ayrıca Şekil 22’de de gösterilmiştir.

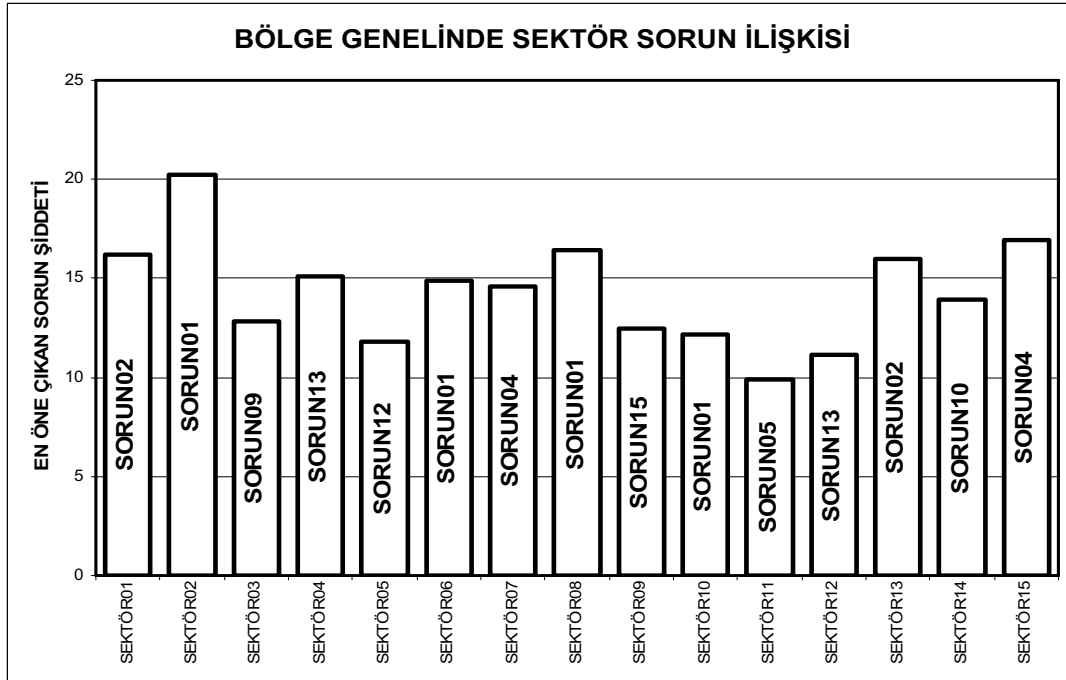
Şekil 22. SİVAS için Öne Çıkan Sorunlar

2.2.3.7. BÖLGE GENELİ

Tablo 16. Bölge Geneli için Sektör – Sorun İlişkilendirmeleri

	SORUN 01	SORUN 02	SORUN 03	SORUN 04	SORUN 05	SORUN 06	SORUN 07	SORUN 08	SORUN 09	SORUN 10	SORUN 11	SORUN 12	SORUN 13	SORUN 14	SORUN 15
SEKTÖR 01															
SEKTÖR 02															
SEKTÖR 03															
SEKTÖR 04															
SEKTÖR 05															
SEKTÖR 06															
SEKTÖR 07															
SEKTÖR 08															
SEKTÖR 09															
SEKTÖR 10															
SEKTÖR 11															
SEKTÖR 12															
SEKTÖR 13															
SEKTÖR 14															
SEKTÖR 15															

Yukarıdaki Tabloda Bölge Geneli için öne çıkan Sektör – Sorun ilişkileri dolu hücreler olarak gösterilmiştir. Ayrıca, her sektör için Bölge Geneline en önde olduğu ifade edilen sorunlarda Şekil 23'de gösterilmiştir.

Şekil 23. Sektörler için Bölge Geneline Öne Çıkan Sorunlar

Şekil 23 incelendiğinde bazı sorunların, örneğin AR-GE HARCAMALARININ YETERSİZLİĞİ (01), BÜROKRATİK ENGELLER (02), DEMİRYOLU ULAŞIMININ YETERSİZLİĞİ (04) ve TEKNOLOJİK BİRİKİMSİZLİK (13), birden fazla sektör için en önemli sorun olarak belirtildiği görülmektedir.

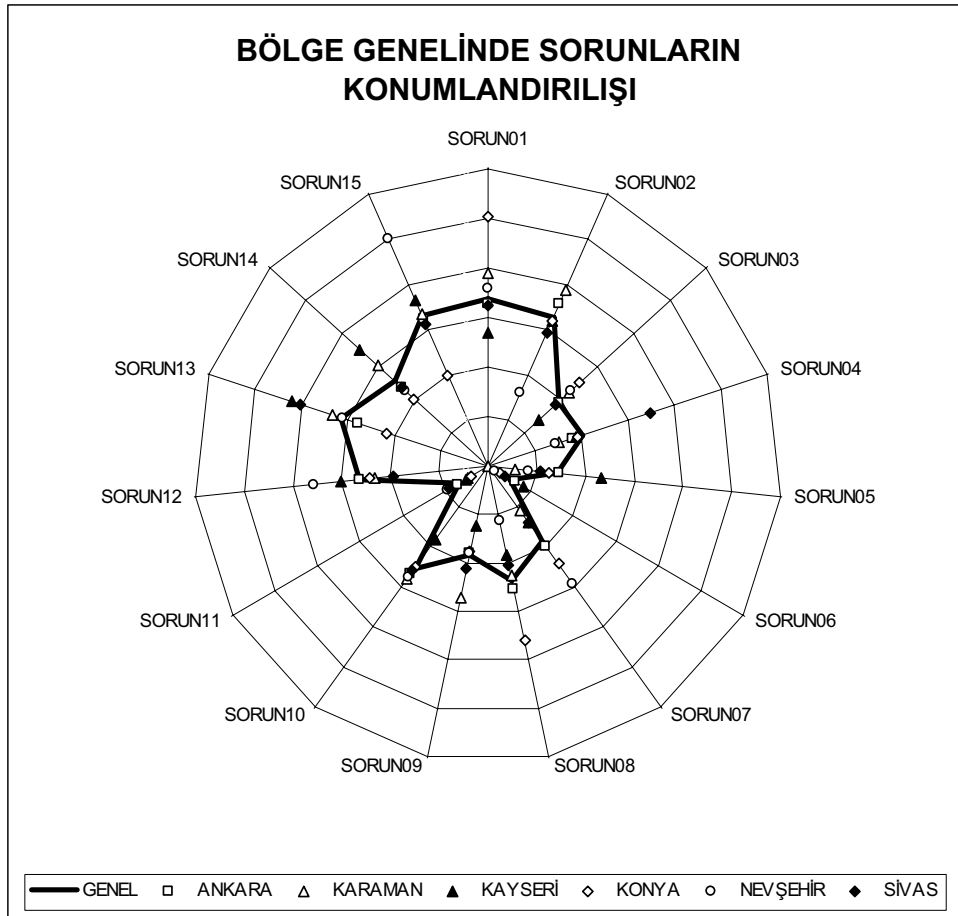
Bölge Genelinde sektörlerin bileşkesi olarak bakıldığında öne çıkan Sektör – Sorun ilişkileri ise dolu hücrelerle Tablo 17’de ve gösterilmiştir.

Tablo 17. Bölge Geneli için Sektör – Sorun İlişkilendirmeleri

	SORUN 01	SORUN 02	SORUN 03	SORUN 04	SORUN 05	SORUN 06	SORUN 07	SORUN 08	SORUN 09	SORUN 10	SORUN 11	SORUN 12	SORUN 13	SORUN 14	SORUN 15
GENEL															

Bölge genelinde 10 yıllık bir sürede öngörülen sektörel yapının oluşması sürecinde, Şekil 24’de gösterildiği üzere;

- **AR-GE HARCAMALARININ YETERSİZLİĞİ (01), BÜROKRATİK ENGELLER (02), TEKNOLOJİK BİRİKİMSİZLİK (13) ve YÜKSEK TEMEL GİRDİ (ENERJİ, PARA, YAZILIM VB.) MALİYETLERİ (15) birincil önemde** sorunlar grubunu oluşturmaktadır.
- İkincil önemli sorunlar olarak da KAYIT DIŞILIK (08), NİTELİKLİ ARA ELEMAN EKSİKLİĞİ (10), SİGORTA VE VERGİ YÜKLERİ (12) ve YETERSİZ UNİVERSİTE SANAYİ İŞBİRLİĞİ (14) sorunları gündeme gelmektedir.

Şekil 24. Bölge Geneli için Öne Çıkan Sorunlar

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ	1
2. ANKET ÇALIŞMASI	4
2.1.KATILIMCI PROFİLİ	5
2.2.ANKET BULGULARI	7
2.2.1. 10 YIL SONRAKİ SEKTÖREL YAPI ÖNGÖRÜSÜ	8
2.2.1.1. ANKARA	9
2.2.1.2. KARAMAN	10
2.2.1.3. KAYSERİ	11
2.2.1.4. KONYA	12
2.2.1.5. NEVŞEHİR	13
2.2.1.6. SİVAS	14
2.2.1.7. BÖLGE GENELİ	15
2.2.2. SEKTÖREL KÜMELER	16
2.2.2.1. ANKARA	17
2.2.2.2. KARAMAN	18
2.2.2.3. KAYSERİ	19
2.2.2.4. KONYA	20
2.2.2.5. NEVŞEHİR	21
2.2.2.6. SİVAS	22
2.2.2.7. BÖLGE GENELİ	23
2.2.3. SEKTÖR-SORUN İLİŞKİLENDİRMELERİ	24
2.2.3.1. ANKARA	25
2.2.3.2. KARAMAN	26
2.2.3.3. KAYSERİ	27
2.2.3.4. KONYA	28
2.2.3.5. NEVŞEHİR	29
2.2.3.6. SİVAS	30
2.2.3.7. BÖLGE GENELİ	31
3. İÇASİFED KAPSAMINDAKİ İLLER ÖZELİNDE EKONOMİK DURUM TESPİTİ ÇALIŞMASI	33
3.1. SEKTÖRLERİN KARŞILAŞTIRMALI ÜSTÜNLÜKLERİNİN TESPİTİNE YÖNELİK ÇALIŞMANIN VERİ VE BULGULARI	33
3.1.1. NÜFUSA İLİŞKİN BİLGİLER	33
3.1.2. SEKTÖRLERİN AKÇA GİRDİ/ÇIKTI VE KATMA DEĞER GETİRİLERİ	35
3.1.2.1. Gıda içki ve tütün sanayi (31)	35
3.1.2.2. Dokuma, giyim eşyası ve deri sanayi (32)	36
3.1.2.3. Orman ürünleri ve mobilya sanayi (33)	36
3.1.2.4. Kağıt-Kağıt ürünleri ve basım sanayi (34)	36
3.1.2.5. Kimya-petrol, kömür, kauçuk ve plastik ürünleri sanayi (35)	37

3.1.2.6. Taş ve toprağa dayalı sanayi (36)	37
3.1.2.7. Metal ana sanayi (37)	37
3.1.2.8. Metal eşya-makina teçhizat, ulaşım aracı, ilmi ve mesleki aletler sanayi (38)	38
3.1.2.9. Madencilik ve Taş Ocakcılığı (2)	38
3.1.3. KARŞILAŞTIRMALI ÜSTÜNLÜKLER KAVRAMI VE KATSAYISI (KÜK) TANIMI	39
3.1.4. KARŞILAŞTIRMALI SEKTÖREL ÜSTÜNLÜKLER BULGULARI: TOPLU GÖSTERİM	39
3.1.5. KARŞILAŞTIRMALI SEKTÖREL ÜSTÜNLÜKLER BULGULARI: SEKTÖR ESASLI GÖSTERİM	42
3.1.5.1. Gıda içki ve tütün sanayi (31)	42
3.1.5.2. Dokuma, giyim eşyası ve deri sanayi (32)	42
3.1.5.3. Orman ürünleri ve mobilya sanayi (33)	43
3.1.5.4. Kağıt-Kağıt ürünleri ve basım sanayi (34)	43
3.1.5.5. Kimya-petrol, kömür, kauçuk ve plastik ürünleri sanayi (35)	44
3.1.5.6. Taş ve toprağa dayalı sanayi (36)	44
3.1.5.7. Metal ana sanayi (37)	45
3.1.5.8. Metal eşya-makina teçhizat, ulaşım aracı, ilmi ve mesleki aletler sanayi (38)	45
3.1.5.9. Madencilik ve Taş Ocakcılığı (2)	46
3.1.6. KARŞILAŞTIRMALI SEKTÖREL ÜSTÜNLÜKLER BULGULARI: İL ESASLI GÖSTERİM	46
3.1.6.1. ANKARA	46
3.1.6.2. KARAMAN	47
3.1.6.3. KAYSERİ	47
3.1.6.4. KONYA	48
3.1.6.5. NEVŞEHİR	48
3.1.6.6. SİVAS	49
3.1.6.7. BÖLGE GENELİ	49
3.2. İMALAT SANAYİİNDEKİ MEVCUT DURUM	49
3.2.1. TÜRKİYE'DE İMALAT SANAYİ COĞRAFYASININ GELİŞİMİ VE DEĞİŞİMİ	50
3.2.2. İLLERİN GENEL EKONOMİK YAPISI, TÜRKİYE VE BÖLGE İÇİNDEKİ YERİ	51
3.2.2.1. Nüfus ve Ekonomik Yapı	51
3.2.2.2. İmalat Sanayii Genel Durumu	55
3.2.2.2.1. Sermaye Yapısı	56
3.2.2.2.2. Özel Kamu Sektörü Payları	57
3.2.2.3. İşgücü	59
3.2.2.3.1. İmalat Sanayinde Çalışanların Nitelikleri	59
3.2.2.3.2. Ücret Düzeyleri	60
3.2.2.4. Dış Ticaret	61
3.2.2.5. Altyapı, Enerji	62
3.2.3. İLLERİN SANAYİ GELİŞİMLERİ	62
3.2.3.1. ANKARA	62
3.2.3.1.1. Tarihsel Süreç	62
3.2.3.1.2. Sektörlerde Çalışanlara ve İşyeri Sayılarına Göre İmalat Sanayi Gelişimi	64
3.2.3.2. KAYSERİ	67
3.2.3.2.1. Tarihsel Süreç	67
3.2.3.2.2. Sektörlerde Çalışanlara ve İşyeri Sayılarına Göre İmalat Sanayi Gelişimi	69
3.2.3.3. KONYA	72
3.2.3.3.1. Tarihsel Süreç	72
3.2.3.3.2. Sektörlerde Çalışanlara ve İşyeri Sayılarına Göre İmalat Sanayi Gelişimi	73
3.2.3.4. NEVŞEHİR	75

3.2.3.5. SIVAS	75
3.2.3.6. KARAMAN	75
3.2.4. İLLERDE İMALAT SANAYİİNDE YER ALAN SEKTÖRLERİN MEVCUT DURUMUNUN DEĞERLENDİRİLMESİ	79
3.2.4.1. Sektörel Yapı	79
3.2.4.2. İşgücü Yapısı	80
3.2.4.3. Verimlilik	82
3.2.4.4. Katma Değer	83
3.2.4.5. Yatırım Düzeyi	84
3.2.4.6. Dış Ticaret	85
3.2.5. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	86
3.2.6. KAYNAKLAR	90
4. BAŞKANLAR KONSEYİ	91
4.1. STRATEJİK OLARAK ÖNEMLİ OLAN SEKTÖRLER VE GELECEK 10 YILDA KARŞILAŞILACAK SORUNLAR	91
4.1.1. STRATEJİK OLARAK ÖNEMLİ BULUNAN SEKTÖRLER	93
4.1.2. ÖNLEM ALINMASI GEREKEN STRATEJİK ÖNEMLİ SORUNLAR	96
4.1.3. ÇÖZÜM ÖNERİLERİ	99
4.2. BAŞKANLAR KONSEYİ BİLDİRİ METNİ	101
EK.1: ANKET FORMU	